

XXXIII. Évfolyam 1. szám

zeneKar

nka Nemzeti Kulturális Alap

www.ZENE-KAR.HU

2026 /01

Búcsú Vásáry Tamástól

Nem csak a közönség,
de a zenei utánpótlás is fog

Nyilvánvalóbbá vált a vidéki
együttesek versenyhátránya

Szeretne többet megtudni a szimfonikus zenekarokról?

Tisztelt Olvasónk!

Harminchárom éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

A

a **Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének** szaklapja, amely a **Magyar Nemzeti Kulturális Alap (NKA)**, valamint az **Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI)** támogatásával jelenik meg

Rovatainkban foglalkozunk a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenei történelmi írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a szimfonikus zenekarok próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

4 KALENDÁRIUM

ZENEI KÖZÉLET

7 Zenén – és most már mindenem túl

Búcsú Vásáry Tamástól

Vele nem csupán a világraszóló nagy művész és tanító, de egy szerethető ember és jóbarát távozott közülünk.

Papa Péter

8 SZEGED

Nyilvánvalóbbá vált a vidéki együttesek versenyhátránya

Gyüdi Sándor igazgató biztatónak tartja, hogy az állami támogatás kiszámíthatóvá vált, azt viszont már kevésbé látja örömtelinek, hogy a keret a korábbi évekhez képest nem emelkedett.

Réfi Zsuzsanna

10 „A zenekar koncertjeinek komoly híre megy”

Dubóczky Gergely inspiráló repertoárbővítésről, s egy nem mindennapi sikertörténetről.

Réfi Zsuzsanna

12 Polgármesterek, akik támogatják a zenekultúrát (4)

Botka László polgármester arról beszélt a Zenekar számára, hogy a város szimfonikus zenekara a kulturális tradíció egyik letéteményese.

Réfi Zsuzsanna

15 DUNA SZIMFONIKUSOK

„Egy zeneművész ne érjen kevesebbet, mint egy pedagógus!”

Miközben ünnepi esztendő az idei a Duna Szimfonikus Zenekar életében, hiszen éppen 65 esztendővel alakult az együttes, egyelőre hónapról hónapra tudnak csak tervezni. Szklenár Ferenc ügyvezető igazgató mégis optimista.

Réfi Zsuzsanna

17 SZAKSZERVEZET

Dr. Gyimesi László a szakszervezeti munka összegzéséről és az új kezdetről

„Sajnos az utóbbi évek során döbbenetes mértékben épültek le a szakszervezetek, így azt gondolom, szükség van a fiatalok új energiájára, megoldásaira a változáshoz.”

Réfi Zsuzsanna

19 ALBA REGIA ZENEKAR

Műhelymunka kamarazenei aprólékossággal

Dobszay Péter folyamatos fejlődésről, inspiráló vendégekről, lendülettel teli játékról.

Réfi Zsuzsanna

21 Lassú építkezés, szorgalmas munka

Szerencsésnek érzi magát, hogy Székesfehérváron irányíthat zenekart, hiszen a városvezetés szereti és támogatja a kultúrát, ahogyan az itt élők is. Ruff Tamás, aki az ARSO igazgatójaként a Magyar Kultúra Napján miniszteri elismerést vehetett át munkájáért, azt meséli, szeretnének is a bizalomnak megfelelni.

Réfi Zsuzsanna

23 DANUBIA ZENEKAR

„Minimális pénzből teremtünk csodát”

Hámori Máté azt vallja, a jövőnek dolgoznak, s a fő cél az, hogy minél többeknek legyen a zene, az aktív zenélés a mindennapjaik része. A művészeti vezetővel új műsoraik mellett a finanszírozás aránytalanságairól, valamint arról is beszélgettünk, miért nem képesek közös platformra kerülni a zenekarok, miért képviseli mindenki csak a saját érdekeit.

Réfi Zsuzsanna

26 RÁDIÓKÓRUS

„A magyar zenei örökség első számú és leghitelesebb tolmácsolója”

Szabó Sipos Máté a kóruséneklés emberformáló erejéről, s a Magyar Rádió Énekkarának következő éveiről.

Réfi Zsuzsanna

29 REGIONÁLIS ZENEKAROK

Nemcsak színesíteni kell a helyi zenei életet, hanem fenn is kell tartani

Szabó Sipos Máté transzparens kritériumrendszeréről, kulturális haszonról, sokféle érdekről.

Réfi Zsuzsanna

MŰHELY

31 PORTRÉ

„A színpadra lépés hatalmas felelősség”

„Az, hogy a koncerten legyen közönség, a koncertek iránt legyen érdeklődés, és hogy a zene irányába nyitott generációt neveljünk a mai gyerekekből, az a mi dolgunk és felelősségünk, e téren nem mutogathatunk másra.” – fogalmazott lapunknak Lakatos György, aki a közeli napokban vehette át a Köztársasági Elnöktől az egyetemi tanári ki-nevezését.

Kiss Eszter Veronika

34 KÖSZÖNTŐ

Rendhagyó köszöntés – Geiger György a Nemzet Művésze

Mindenkor fontosnak tartotta a kortárs magyar zene képviselését. Kiemelkedő magyar zenekarokban kezdte pályáját, amelyet szólístaként folytatott, majd ő maga is együttesalapító művész és sokak által tisztelt mester lett.”

Mechler Anna

35 KÖZÖNSÉG-UTÁNPÓTLÁS

150 ezer ámuló szempár

15 éve indult a Szent István Filharmonikusok nemzetközileg is páratlanul számító ösztöndíj-sorozata, a Felfedezőút, amely 2026. február 17-én az 500. előadásához érkezett. A különleges produkciókat 150 ezer fiatal látta.

Solymosi Tari Emőke

ZENETÖRTÉNET

36 Krancsevics Dragomir, a koncertmester

Szerénysége miatt nem keltett túlzott feltűnést, zenésztársai és hallgatói azonban mindig számíthattak magas színvonalú játéka és irányítói képességeire. Valódi jelentőségére igazán csak akkor döbbennek rá a kortársak, amikor 1901-ben nyugdíjba vonult, és Bécsbe költözött.

Gombos László

KRITIKA

41 HANGVERSENY

A MÁV Szimfonikus Zenekar, a Magyar Rádió Művészeti Együttese, a Concerto Budapest, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Miskolci Szimfonikus Zenekar és a Budafoki Dohnányi Zenekar hangversenyeiről.

Malina János, Kovács Ilona

RECENZÍÓ
KÖNYV

51 A zene emberi arca – hangjegyek mögötti történetek

A zenei anekdota hálás műfaj. Rövidsége ellenére – vagy éppen amiatt – olyan sűrítettségre képes, amelyhez a hosszabb elbeszélések ritkán jutnak el.

Kovács Ilona

53 Shakespeare minden időkre – gondolatok Pikli Natália könyvéről

Mit keres a csizma az asztalon – vagy másképpen fogalmazva: mit keres egy Shakespeare-drámák értelmezésére és kulturális utóéletére koncentráló kötet egy zenei szaklap könyvrecenziói között?

Kovács Ilona

Elhunyt Vásáry Tamás zongoraművész, karmester

Életének 93. évében, február 5-én, csütörtök éjjel elhunyt Vásáry Tamás, a Nemzet Művésze, Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, karmester, a Szent István-rend birtokosa a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) rendes tagja.

Vásáry Tamás 1933. augusztus 11-én született Debrecenben. Zenei csodagyerekként indult pályája: már gyermekkorában rendszeresen adott zongorakoncerteket. Hatévesen, bár még korhatár alatt volt, Liszt II. rapszódijának eljátszásával nyert felvételt a debreceni Zenedébe. Első nyilvános koncertje egy Mozart- emlékest volt nyolcéves korában. Tízévesen került Dohnányi Ernő tanítványai közé, tizennégy éven pedig már megnyerte a Zeneakadémia Liszt-versenyének első díját. Ekkor határozta el, hogy karmester is szeretne lenni.

1953-ban szerezte meg művészdiplomáját a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zongora tanszékén, ahol Gát József és Hernádi Lajos voltak a tanárai. Kodály Zoltán meghatározó szerepet játszott életében, különösen a szülei kitelepítése után. Csak Kodály Zoltán és a Zeneakadémia igazgatója, Zathureczky Ede tudta elérni az ifjú zenész tehetség mentesítését. Kodály támogatásával folytathatta tanulmányait, és munkát is kapott a Muzsika Hangversenyrendező Vállalatnál.

Vásáry Tamás nemzetközi művészi karrierje Leningrádban és Moszkvában indult, majd kiemelkedő versenysikerekkel folytatódott az 1950-es években Varsóban, Párizsban, Brüsszelben és Rio de Janeiró-ban.

A brüsszeli siker különös jelentőséggel bírt életében: amikor 1956 végén édesapját a Kádár-rendszerben börtönbe vetették, a fiatal zongoraművész személyesen Erzsébet belga királynőhöz fordult segítségért apja kiszabadítása érdekében. Édesapját végül kiengedték a börtönből, Vásáry Tamás pedig szüleivel sorközösséget vállalt és elhagyta hazáját.

Előbb Belgiumban, majd Svájcban élt. 1958-ban megjelent Liszt-lemezét „az év legjobb lemeze” címre jelölték Angliában. 1960-ban debütált Londonban, 1962-ben pedig New Yorkban, a Carnegie Hallban is. Az emigrációban évi átlag 100 hangversenyt adott a világ legfontosabb zenei központjaiban. A Deutsche Gramophonnál felvett számos lemez biztosította Vásáry számára a világhírt és a koncertfelkéréseket, később más kiadóknál (Chandos, Collins) is készített felvételeket.

Rendszeres vendége volt a világ legjelentősebb zenei fesztiváljainak, többek között fellépett a Salzburgi Ünnepi Játékokon, az Edinburgh-i Fesztiválon, a Berlini Fesztiválon, valamint a BBC Proms koncertsorozaton, a Holland Fesztiválon és a Budapesti Tavaszi Fesztiválon.

A karmesteri pályája 1970-ben indult el, amikor a montreux-i fesztiválon a Liszt Kamarazenekart dirigálta. Hamarosan saját zenekara lett, a Northern Sinfonia, majd a Bournemouth Sinfonietta vezetőjeként működött. Vezényelte a világ legjelentősebb együtteseit a New York-i Filharmonikusoktól a Berlini Filharmonikusokig. Karmesterként is készített lemezfelvételeket.

1972-ben járt első ízben újra Magyarországon, rövidesen kurzust is tartott a Zeneakadémián. Állandó „szakmai otthonra”, azonban a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekaránál talált, karmestere majd később főzeneigazgatója lett. Magyar kortárs zenét – például Durkó Zsolt, Balassa Sándor és Szokolay Sándor műveit – éppúgy vezényelt, mint Beethoven-ciklust, vagy a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon Edvard Grieg zenéjét. Beethoventól, Mozarttól több lemezt is rögzített az együttesével. Egykori tanárai, Dohnányi és Kodály zenekari műveinek feltámasztását is célul tűzte ki.

2013-ban megalapította a Vásáry Tamás-Ösztöndíjat, 2017-ben pedig a Gyermekhíd Alapítványt, amely gyermekotthonban élő gyerekek társadalmi beilleszkedését segíti az egyéni mentorok segítségével. A magyar tehetségségítés nagyköveti tisztségét is magára vállalta.

Számos díj birtokosa volt: Liszt Ferenc-díj (1951), az Erzsébet királyné-verseny díja (1956), Bach-Paderewski-érem (1960), Kossuth-díj (1998), Kölcsey Ferenc Millenniumi Díj (2001). 2001-ben megkapta a legnagyobb francia művészeti kitüntetést, a Chevalier des Arts et Lettres érdemrendet, 2009-ben a Bartók Béla-Pásztory Ditta-díjjal (2009), 2014-ben a Nemzet Művésze díjjal tüntették ki. 2015-ben ismét a Magyar Rádió Zenei Együttesének főigazgatója lett. 2017-ben a 2023-as Európa Kulturális Fővárosa veszprémi pályázat egyik nagykövete volt, majd 2017-ben a Magyar Szent István-renddel tüntették ki. 2020-ban Dohnányi Ernő-díjban részesült. 2023 szeptemberében, születésének 90. évfordulóján ünnepi hangversenyen köszöntötték a Zeneakadémián. 2024-ben jelent meg az előtte tisztelgő, A kilencvenen túl... Hommage a Vásáry Tamás című kötet. 2024-ben a Bartók Rádió az év életműdíjasa elismerésében részesült. (MMA)

Vásáry Tamást a Magyar Művészeti Akadémia saját halottjának tekinti.

SZTÁRFELLÉPŐKKEL VÁRJA KÖZÖNSÉGÉT a következő egy esztendőben a Filharmónia Magyarország fennállásának 70. évfordulóját ünneplő pécsi irodája. A koncerteken – mások mellett – Plácido Domingo, José Cura, Olga Kern és a Montserrat kórus is fellép. Az ország legnagyobb koncertszervező társasága óriási, kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik, a világ legkiemelkedőbb zeneművészeivel dolgozik együtt és számos hiánypótló kezdeményezés fűződik a nevéhez. – hangzott el a Filharmónia Magyarország fennállásának 70. évfordulóját ünneplő pécsi irodájának január 28-i sajtótájékoztatóján. Novák Irén, a Kulturális és Innovációs Minisztérium művészetiért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkára kiemelte, hogy Magyarország jóval az európai uniós átlagon felül, a GDP egy százalékát kitevő összeggel támogatja a kulturális szektort. A területen másfél évtized alatt 650 milliárd forintból valósultak meg beruházások, és

csak a komolyzene finanszírozására több mint 30 milliárd forintot fordít évente a kormányzat. Szamosi Szabolcs orgonaművész, a Filharmónia ügyvezető igazgatója a következő 14-15 hónap programjait tűzijátékhoz hasonlítva beszélt a fellépőkről. Áprilisban Csajkovszkij Anyegin című operáját a Nemzeti Filharmonikusok tolmácsolásában élvezheti a közönség, míg májusban a világhírű Montserrat kórus, júniusban pedig a Fővárosi Nagycirkusz egy különleges – a klasszikus zenét, a táncot és az akrobatikát ötvöző – produkciót ad elő Pécsen. Az 1932 óta öt évente megrendezett Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraversenyt szeptemberben a Kodály Központban rendezik meg Olga Kern zongoraművész Rahmanyinov-estjével, de ugyanabban a hónapban lesz Pécs vendége Plácido Domingo operaénekes is, aki Verdi Traviatájában lép fel. A hónap közepén pedig a Zeneszűret fesztivál keretében viszik a lehető legközelebb az emberekhez a komolyzenét.

AZ ELŐADÓMŰVÉSZI JOGVÉDŐ IRODA EGYESÜLET (EJI) egyre kifinomultabb módszerekkel és rendkívüli informatikai fejlesztésekkel kutatja fel a jogdíjak – téves adatok, vagy adathiány miatt – korábban nem azonosítható tulajdonosait. A napokban lezárult jogosultkutatással hosszú évekre visszamenően sikerült kifizetni azon felvételekre eső jogdíjakat is, amelyeknek közreműködői listája a jogdíjfelosztás eredeti időpontjában nem volt megállapítható. Az EJI az idén közel megduplázta a kutatás egy évvel korábbi eredményességét 1,5 milliárd forint jogdíj tulajdonosainak beazonosításával. Az EJI a zenészek, színpadok, táncosok, artisták jogait érvényesítő egyesület, amit az előadók hoztak létre. A televíziók, rádiók és más felhasználók jogdíjat fizetnek az előadóknak felvételeik felhasználásáért. Ezt a jogdíjat Magyarországon minden hazai és külföldi előadó nevében az EJI szedi be és fizeti ki részükre. Az EJI-nek több mint 4000 tagja és több mint 18000 megbízója van.

ÜNNEPI KERETEK KÖZÖTT ADTÁK ÁT A LICKL-DÍJAKAT 2025. december 9-én. A 15 éves Kodály Központban dolgozó Pannon Filharmonikusok 2016 óta azokat ismeri el Lickl-díjjal, akik többet tesznek, mint amire szerződtek: emberi és szakmai hozzáállásukkal kitűnnek a társaik közül. A Lickl György alapító karnagyról elnevezett díjat minden évben a zenekar 1811-es alapításának emléknapjához kapcsolódva december elején adják át. A Lickl által szervezett alapító hangverseny jótékonyági koncert volt a muzsikák özvegyei és árvái javára. E társadalmi felelősségvállalással történő működést ismeri el az együttes.

Ezúttal a muzsikusok Lickl-díját Herczeg Nóra csellóművész, a kisbabáknak szóló 15 éves Babzsák programozat szakmai vezetője vehette át. A menedzsmentben Németh Gábor csellóművész, kotta- és kelléktáros a zeneszakmai munkát alázattal támogató attitűdjéért kapta, míg a partnereknek járó Lickl-díjat idén a Nemzeti Énekar vehette át, amiért a társulat azonnal partnerként állt a Pannon Filharmonikusok és Kesselyák Gergely operamegjújító törekvései mellé, és oroszánrészt vállalt a tavalyi Turandot, az idei Aida előadásokban és közreműködik majd a következő évad Nabucco produkciójában is.

KILENC PEDAGÓGUS ÉS TIZENNEGY ELŐADÓMŰVÉSZ RÉSZESÜLT az Artisjus elismerésében, a kitüntetések átadására 2025. december 1-én került sor. A szerzői egyesület olyan előadóművészeket díjazott, akik rendszeresen tűznek műsorukra kortárs magyar műveket, valamint olyan pedagógusokat ismer el a díjjal, akik kiemelkedően fontos munkát végeznek a zene és az irodalom oktatásában. Előadóművészi díjakat kaptak: Baráth Nóra: oboa- és angolkürtművész, Bubenják Zoltán: jazz-zongoramű-

vész, zeneszerző és zenei producer, a Budapesti Vonások Kamarazenekar, Dobri Dániel: zeneszerző, Dobszay Péter: karmester és orgonaművész, Galambos Dorina: énekesnő, dalszerző és szövegíró, Kalmár Zoltán: harsonaművész, Kedves Csanád: zeneszerző, előadóművész, zenei vezető, Miklós Milán: basszusgitáros, Osztrosits Éva: hegedűművész, Szives Márton Gábor: ütőhangszeres előadóművész, Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus, Tóth Eszter Renáta: énekes-dalszerző, Veres Mónika: énekesnő.

ANNA NETREBKO Lady Macbeth szerepét alakítja június 6-án és 8-án a Magyar Állami Operaházban. A világ egyik vezető szopránja először lép fel Magyarországon teljes értékű színpadi rendezésben. A további főszerepeket Kálmándy Mihály, Brickner Szabolcs és Köpeczi Sándor énekli. A Magyar Állami Operaház Zenekarát és Énekkarát Rajna Martin első karmester dirigálja.

ÚJABB KÉT ÉVRE Németh Alajos „Lojzit” választották az Artisjus egyesület elnökének a vezetőség tagjai; a Biki-ni együttesből ismert dalszerző-előadó harmadik alkalommal tölti be ezt a tisztséget. „Az újráválasztás új feladat és felelősség. A közeljövőben az előttünk álló legnagyobb feladat, megoldást találni a mesterséges intelligencia megjelenésére a zeneszerzésben, és az új alkotói szokások keze-

lése” – idézték a közleményben a szervezet újráválasztott elnökét. Németh Alajos hozzátette: „Az Artisjus akkor tud igazán erős maradni, ha képes lesz alkalmazkodni a gyorsan változó zenei és digitális környezethez. A következő időszak legfőbb teendője, hogy a magyar alkotók munkája megbecsült, jogilag védett és anyagiilag kiszámítható legyen”.

VILÁGSZTÁROK, REMEKMŰVEK

A 2026-OS BARTÓK TAVASZON

A Bartók Tavasz 2026-ban is üdítő és felejthetetlen pillanatok ígér. A műfaji határokat is feszegető összművészeti fesztivál programjai között a kortárs táncszínház egyik legelismertebb társulatának produkciója, egy búcsúturnéra induló jazzegyüttes koncertje, az arab opera varázslatos világa, valamint barokk remekművek világhírű előadói is szerepelnek. Április 1. és 12. között újra megtelik kultúrával a főváros. A barokk zene szerelmesei örömeire a műfaj olyan kiemelkedő előadójának tolmácsolásában hallhatják Vivaldi Il Tamerlano (más néven: Bajazet) című operáját, mint az utóbbi évek egyik legkeresettebb szopránja, Julija Lezsnyeva, valamint a Les Accents együttes, míg Bach János-passióját a világ-

hírű English Baroque Soloists (Angol Barokk Szólisták) és a Monteverdi Choir (Monteverdi Kórus) hozza el a Bartók Tavaszra. Bach első lípcsei nagypénteki passióját – amely két évvel előzte meg a közismertebb Máté-passiót – a fiatal, de máris jelentős sikereket elérő karmester, Peter Whelan vezényli, aki lendületes és karizmatikus stílusával ragadja meg a közönséget. Sir John Eliot Gardiner, a barokk és klasszikus zene úttörő alakja szintén fellép a fesztiválon. A többszörös Grammy-díjas karmester, a brit zenei élet meghatározó személyisége a 2024-ben általa alapított The Constellation Choir & Orchestra (CCO) élén érkezik Budapestre. Műsorukon Bach húsvét második napjára komponált két kantátája, valamint a bachi egyházzenei életműben kivételes helyet elfoglaló, nagyszabású Húsvéti oratórium szerepel.

Idén is megrendezték a „zenészkupát

Februárban rendezték meg a szimfonikus zenekarok a „zenészkupa” elnevezést kapó mérkőzőssorozatot az együttesek között

A résztvevő csapatok: Győri Filharmonikus Zenekar, Szolnoki Szimfonikus Zenekar, Savaria Szimfonikus Zenekar, Alba Regia Szimfonikus Zenekar, Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, Magyar Rádió Énekkara, Nemzeti Férfikar, Magyar Honvédség Központi Zenekara, Székely Filharmonia, Hódmezővásárhelyi Helyőrségi Zenekar, Szentendre Helyőrségi Zenekar, Szent István Filharmonikusok, MÁV Szimfonikus Zenekar.

A mérkőzés végeredménye:

1. helyezett: Győri Filharmonikus Zenekar
2. helyezett: Szolnoki Szimfonikus Zenekar
3. helyezett: Savaria Szimfonikus Zenekar
4. helyezett: Alba Regia Szimfonikus Zenekar

A „Legjobb kapus” címet Roncz Patrik Győrből, a „Gólkirály” címet Anderkó Dániel 7 góllal szintén Győrből, és Willmek Zoltán Székesfehérvárról, ugyancsak 7 góllal nyerte el. A fotón a legjobb négy csapat játékosai láthatóak. (balról jobbra) Szolnok, Székesfehérvár, Győr és Szombathely csapata)

Zenén – és most már mindenén túl

BÚCSÚ VÁSÁRY TAMÁSTÓL

Első találkozásunk abban az 1992-es évben volt, ami a Rádiózenekar számára a legnehezebb időszakot jelentette. Nem csupán azért, mert október 6-án indult egy monstre turné Angliába, majd megszakítás nélkül a Távol-Keletre utazott az együttes, de a november 24-ig tartó, rendkívül kimerítő út egybeesett azzal, hogy az elhibázott kultúrpolitikai döntések következményeként romba dőlt az addigi szimfonikus zenekari struktúra, és a három vezető együttes meghatározó magját képező muzikusok más együttesekhez vándoroltak el. Így a Rádiózenekartól 12 szólista, szólamvezető távozott. A megfogyatkozott és a turné miatt végletekig kifáradt muzikusok ilyen állapotban találkoztak először Vásáry Tamással. Akkoriban az együttes méltán volt híres arról, hogy nagyszerűen tudott szólistákat kísérni. Csakhogy ez alkalommal egy Chopin zongoraverseny kíséreténél szinte összeomlott a zenekar. Vásáry a zongora mellől próbálta meg a lehetetlent, a magából sugárzó mély zeneiséggel és szuggesztivitással újra feléleszteni azt a készséget és szellemet, ami oly sokáig volt a sajátja az együttesnek. Mire sor került a hangversenyre, fénix madárként kelt újra életre a zenekar, és a nagyszerű hangversenyen nem csupán a tagok, de a közönség is örökre szívébe zárt a mestert. Olyannyira, hogy a muzikusok aláírtak egy ívet, amelyben kérték a Magyar Rádió akkori elnökét, Szirányi Jánost, hogy szerződtesse Vásáry Tamást. Ez rövidesen meg is történt, és ettől kezdve kis megszakításokkal, de Vásáry lett az együttes főzeneigazgatója, később tiszteletbeli örökös főzeneigazgatója.

Nem kétséges, hogy sok rangos hangszeres szólistához hasonlóan, Vásáry sem tudta a belőle áradó gondolatokat, művészi felfogást úgy közvetíteni, mint azok a karmesterek, akik a vezénylés technikai részét magas fokon megtanulták, ám minden zenész, aki fogékony volt a belőle áradó kifogástalan zenei ízlésre, mindig megérezte és átérezte, hogy mit akar a mester. Éppen ezért elmondható, hogy a kilencvenes évek második felétől kezdve a Rádiózenekar pályafutása egyik legsikeresebb időszak kezdődött el. Vásáry hangversenyeire kivétel nélkül már elővételben elfogyott minden jegy. Óriási előadóművészi tapasztalata segítette a munkában, hiszen a világ legnevesebb zenekaraival és karmestereivel lépett fel. A Deutsche Gramophon rögzítette vele szinte a teljes zongorairodalmat, de Chopin állt szívéhez legközelebb. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy karmesterként több mint száz zenekarral dolgozott. Hazatelepülése után először a televízió számára készített beszélgetős műsorokat, később pedig elindította a „Zenén túl” hangversenysorozatot, melyben a zene csak

apropó volt, egyetemes problémákról és személyes emberi dolgokról beszélt, saját életéből vett példákkal illusztrálva. Transzcendens gondolkodása olyan hatásokat ért el az őt hallgatókban, ami nem volt tapasztalható a száraz zenetudományi ismeretterjesztő előadások során. Elvarázsoló és virtuóz zongorázása mellett talán ezért is lett a közönség kedvence. Később terjedelmes könyvsorozatban is megörökítette az e világról és az azon túli dolgokról alkotott gondolatait.

Vele nem csupán a világraszóló nagy művész és tanító, de egy szerethető ember és jóbarát távozott közülünk. Vele lezárult egy olyan korszak is, amely nem csupán a technikáról szólt. Előadásai során akár zongorázott, akár dirigált, vagy beszélt, az emberi lelkekhez szólt, és tette önfeledten boldoggá mindazokat, akiknek megadatott, hogy vele dolgozhassanak, őt hallgathassák. Köszönjük Tamás a veled töltött éveket!

Popa Péter

(A Rádiózenekar nyugalmazott szólamvezetője)

2026. február 6.

Fotó: Mogyoródi Milán

Nyilvánvalóbbá vált a vidéki együttesek versenyhátránya

„Muzsikusaink bérének átlaga nem éri el a kezdő pedagógus bért”. Gyüdi Sándor konzerválódó bérkülönbségről, s a Szegeden nem igazán feltörő forrásokról

✍ Réfi
Zsuzsanna

Bérleteik, ifjúsági előadásai mellett három új operában szerepelnek, közös produkciójuk született a Szegedi Kortárs Balettel, neves vendégművészek koncerteznek az együttessel, s rendszeresen turnéznak a határon túli városokban. Nagy sikert aratott a Fricsey Ferencről elnevezett karmesterversenyük is, s a közvetítés által a földkerekség minden pontján találkozhattak a zenekarral. A Szegedi Szimfonikusok változatlan aktivitással dolgozik, miközben a forráshiány ezt az együttest is sújtja. Nincs keret a bérek további emelésére, s a hangszervásárlásra szánható büdzsé is drámaian csökkent. Gyüdi Sándor igazgató biztatónak tartja, hogy az állami támogatás kiszámíthatóvá vált, azt viszont már kevésbé látja örömtelinek, hogy a keret a korábbi évekhez képest nem emelkedett, a külső források kapcsán pedig még nyilvánvalóbbá vált a vidéki együttesek versenyhátránya.

Az elmúlt évad során a társulat nemcsak Szegeden, hanem Budapesten, Magyarokizsán és az Aradi Kultúrpalotában is fellépett, emellett a Szegedi Nemzeti Színházban hét produkcióban, összesen 58 előadáson játszottak musicaleket, gálákat, operákat és operettek – az idei szezonban is akadnak jócskán vendégszereplések és színházi fellépések?

– Aktivitásunk nem csökken. Hagyományos programjaink – bérleteink, ifjúsági hangversenyeink, három új operaprodukció és a könnyű műfajú zenés darabok műsoron tartása – mellett rangos koncertet adtunk a bicentenáriumát ünneplő Magyar Tudományos Akadémia dísztermében, nagy sikerrel tartottunk újrakezdő hangversenyt, és évtizedek óta fennálló művészi együttműködésünk folytatásaként Amadeus címmel újabb élő zenés produkciót hoztunk létre – ezúttal Mozart-művekből – a Szegedi Kortárs Balett társulatával. Ezt az előadást Szegeden kívül a Müpában is játsszuk. Több éves hagyományt követve az említett két határon túli, magyarlakta városban, a vajdasági Magyarokizsán és a partiumi Aradon vendégszerepeltünk.

A tavalyi interjúmban említette, hogy az igazgatói kihívások elsősorban anyagi természetűek. Nyugodtabb tervezésre lenne szükség ahhoz, hogy nagyra törő művészi programot valósítsanak meg, s időben ismerniük kell az adott esztendőre eső támogatást. Van e téren változás? Milyen az idei büdzsé, mekkorával terveznek a következő szezonban?

– Kedvező változás következett be egy tavaly májusi kormányrendelettel, amely az előadó-művészeti törvény szerinti

támogatáson felül a nemzeti minősítésű komolyzenei együttesek számára évekre előre garantál bizonyos állami támogatást. Ez utóbbi támogatáshoz a korábbi években csak a tárgyév tavaszán – tehát az éves költségvetés tervezését, sőt elfogadását jócskán követően – lehetett hozzájutni pályázati formában. A kormányrendelet szerint a támogatás értékállóságát évenkénti felülvizsgálat fogja biztosítani. Pozitívum tehát a kiszámíthatóság, kevésbé örömteli, hogy a kétféle támogatás összege 2025-ről 2026-ra nem emelkedett, és ez ugyebár most, az induláskor nem jelent értékállóságot. Összességében az állami támogatáshoz járuló önkormányzati támogatással együtt a működésre fordítható forrásaink várhatóan nem változnak az előző évhez képest, de az intézményi költségvetés majd a városi költségvetés elfogadásával véglegesül.

A harmadik közös év során milyennek látja az együttműködésüket Dubóczky Gergellyel? Változott valamely téren a közös munka? Említette korábban a művészeti vezető nagyívű elképzeléseit. Mennyiben kell visszafognia az anyagi lehetőségekre hivatkozva?

– Művészeti vezetőnk kreativitása változatlan, és ez óriási pozitívum. Természetesen az lenne a jó, ha minden megálmodott program megvalósítására lenne forrásunk, de azt hiszem, ez a világon sehol sincs így. Az anyagi lehetőségek korlátokat jelentenek, ebből következően az ötleteket mérlegelni kell, és közülük felelősségteljes – néhol fájdalommal meghozott – döntésekkel kell kiválasztanunk a finanszírozható terveket.

„Elodázhatatlan a komolyzenei terület magas művészi színvonalon teljesítő szereplői közötti égbekiáltó jövő-

Szegedi Szimfonikusok

Gyüdi Sándor

delmi különbségek csökkentése” – nyilatkozta a múltkori beszélgetésben. Miként látja, történt e téren valamilyen változás? Mit tehetnének az együttesek, hogy elinduljon végre a harmonizáció folyamata?

– Ágazatunkban január elsejével állami forrásból béremelés történt, melynek 15 %-os aránya meghaladja a minimálbér és a garantált bérminimum emelkedésének mértékét, tehát méltányolható. Ugyanakkor a magas színvonalon teljesítő együttesek bérszínvonalának általam égbekiáltónak mondott különbségei az azonos arányú emeléssel konzerválódtak, a bérekben meglevő nominális különbségek éppenséggel tovább nőttek. Ami a változtatás lehetőségeit illeti, az ágazati kommunikációban már kevésbé szerepel a közpénzen kívüli források fokozott bevonásának szükségessége, ami egyébként véleményem szerint a magyar viszonyok között irreális volt, és a fővároson kívül működők ebből a szempontból is nyilvánvalóan versenyhátrányban vannak. A közjó érdekében, tehát indokoltan közpénzből kell orvosolni a problémát. Az idén sokat idézett Klebelsberg Kuno szerint „a magas műveltség, a tudomány, az irodalom és a művészet nem mezei virág, hanem üvegházi növény, amely csak akkor virul, ha tisztes megélhetésnek magasabb hőmérséklete veszi körül”.

Tavaly is beszéltünk arról, hogy a bérek terén az olló tovább nyílt, s a jövedelmek felzárkóztatása lehetetlen. Hogyan élik meg ezt a szegedi muzsikuskok?

– Rosszul élük meg, teljes joggal! Kollégáim természetesen örülnek a 15 %-os központi béremelésnek, de pontosan látják, hogy a zenekarok támogatásában meglevő aránytalanságok miatt éppen a kevésbé ellátott zenekaroknál, azaz

nálunk és sorstársainknál nincs forrása a bérek további emelésének, tehát az olló egyre csak nyílik. Szeged Önkormányzata átlagosan 6 % béremelésre biztosít forrásokat intézményei dolgozóinak, ezt az emelést a 15 %-os, a központi költségvetésből származó béremelés mellé megkapják a kulturális szféra szereplői is. Ezzel együtt muzsikaink bérének átlaga nem éri el a kezdő pedagógus bért.

Az elmúlt évben is említette, hogy a hangszerpark bővítésére, felújítására fordítható keret csökken, ez az évek óta tartó folyamat hosszabb távon komoly aggodalomra ad okot. Milyen téren kezd még egyre súlyosabb gondot okozni a források szűkössége?

– Az idei költségvetésünk terveiben szereplő, hangszerek vásárlására fordítható keretösszeg nominálisan körülbelül ugyanannyi, mint amennyi negyedszázada volt; nem kell mondanom, hogy ez reálértékben milyen drámai csökkenés. Általában beruházásra többet tudunk költeni, de például a formaruhák pótlására, az informatikai eszközparkunk elkerülhetetlen korszerűsítésére for-

dítandó összegek ugrásszerű növekedése elvonja a forrásokat a hangszerpark fejlesztésétől. Többletforrásra lenne szükség a nyilvánosság előtti megjelenés korszerű eszközeinek igénybevitelére, azonban ezen a téren is tízmilliók hiányoznak.

Bár a büdzséjük nem túl magas, ebben a szezonban is nagyon gazdag a kínálatuk. Milyen programokat, vendégeket, helyszíneket emelne ki – igazgatói szempontjai alapján – az idei szezonból?

– Az évadban megvalósult, már említett, jelentősebb programokon kívül bérleti hangversenyeink közül kettőt

emelnék ki: folytattuk Dubóczky Gergely Mahler-sorozatot, ezúttal a III. szimfóniával, és decemberben állt pódiumunkra jubileumi alkalomból Pál Tamás, akit ötven éve neveztek ki szegedi főzeneigazgatónak. Tavasszal kiváló vendégművészeket várunk, többek között Kelemen Barnabást, Várda Istvánt, Balog Józsefet, Giovanni Guzzót. Ugyanakkor nem kevésbé kedves számunkra az a rengeteg hangverseny, amelyet gyerekeknek viszünk szegedi és környékbeli iskolákba a Lázár Ervin Program keretében.

Az évad a Fricsey Ferenc Nemzetközi Karmesterversennyel indult, másodszor rendezték meg a seregszemlét. Karmesterként hogy látja, milyen tanulságai voltak a megmérettetésnek, s mikor lesz a következő?

– A lezajlott két karmesterverseny igazi nemzetközi siker volt: minden lakott kontinensről, összesen 52 országból volt résztvevőnk, a verseny egész folyamatában látha-

tók voltunk a földkerekség minden pontján. Díjazottjaink nagy tehetségek, pályájuk indulásában örömmel segítünk. A versenyen keresztül hatékonyan tudjuk a nemzetközi zenei világ előtt megjeleníteni, hogy Fricsey Ferenc, minden idők egyik legnagyobb karmestere a mi zenekarunknál töltött be leghosszabb ideig vezető pozíciót. A karmesterversenyek sorozatát 2027 őszén folytatjuk.

Mintegy fél évszázados vágy a városban a koncertterem. Esélyek?

– A kérdés a döntéshozók számára nincs napirenden. Ez nem helyi probléma: egyetlen önkormányzat – nemhogy vidéki, fővárosi sem – tudott ilyen léptékű beruházást végrehajtani állami források nélkül. Az ország legjobb koncertterme, a pécsi Kodály Központ túlnyomó részben európai uniós, kisebb mértékben állami, minimális arányban helyi forrásból jött létre. Szegeden egyelőre nem buzognak ezek a források. ■

„A zenekar koncertjeinek komoly híre megy”

Dubóczky Gergely inspiráló repertoárbővítésről, s egy nem mindennapi sikertörténetről

Úgy véli, az együttes egyre láthatóbb, és egyre többen kíváncsiak arra, mi történik a Szegedi Szimfonikusok háza táján. A művészeti vezető szerint az elmúlt időszakban még mélyebbé vált kapcsolatuk a zenekarral, s lenyűgözőnek tartja, hogy ilyen leterheltség mellett is képesek megőrizni fantáziájukat, nyitottságukat, az új dolgok felfedezése iránti kíváncsiságukat. Izgalmas művészi munka folyik az együttesnél, rendhagyó előadásokkal, kivételes muzikusokkal.

Az elmúlt évad leglátványosabb újítása a zenekar kamarazenekari bérlete volt. Akad ebben a szezonban is ilyen újdonság?

– Az Esterházy-bérlet hatalmas siker, dacára annak, hogy az idei évadban viszonylag későn tudtuk elindítani, de láthatóan még a kezdetinél is nagyobb lelkesedéssel vették a bérleteket. Hosszú idő után most be tudtunk illeszteni a programba egy újévi koncertet, illetve Szeged városa – és a szimfonikus zenekar is – csatlakozik a Kurtág 100 fesztiválhoz. A Kurtág 100 eseményeit azonban sikerült még ennél is izgalmasabban bővíteni: összehoztunk egy kiállítást a Kurtág Györgyhöz köthető képzőművészek, illetve Kurtág munkáiból, és a szegedi moziban levetítik premier előtt az új Kurtág-dokumentumfilmet. Az a törekvésem, hogy minden évben legyen néhány olyan új, a köztudatba berobbanó esemény, ami felhívja a figyelmet arra, hogy milyen izgalmas művészi munka folyik a zenekarnál – ez ebben az évadban is sikerült szerencsére.

Mennyiben köszönhetnek új közönséget a Kövér Béla Bábszínházzal való együttműködésnek? Meséljen erről a sorozatról és a folytatásáról is!

– A bábszínházzal nem újkeletű az együttműködés, és nagy öröm, hogy Kiss Ágnes igazgató partner a közös gondolkodásban. A Csipkerózsikát, a Brandenburg Ádám által jegyzett kortárs gyermekoperát a bábszínház nagy sikerrel tűzte műsorra, tehát elmondhatjuk, hogy repertoár előadás lett egy kortárs magyar mű. Ez nem mindennapi sikertörténet, és természetesen tervezzük a folytatást is.

Hogy telt eddig a szezon? Milyen koncerteket, műveket, művészeket emelte ki?

– Az egész évadban csodálatos, nagyszerű művészek jönnek hozzánk, de akit most mindenképp kiemelnék, Radek Baborák kürtművész. A világ egyik legjobb kürtöse először jött Magyarországra, és a szegediekkel eljátszotta Reinhold Glière kürtversenyét. Ez önmagában is kuriózum, de azzal együtt, hogy a Világstárok Műhelye című mesterkurzus-sorozatunkban mesterkurzust is tartott, igazi szenzáció volt az esemény, amire az egész országból érkeztek kürtösök – és természetesen pótszékes teltház volt ezen a hangversenyen is.

A tavalyi beszélgetésben említette azt is, mennyire nyi-

Szegedi Szimfonikusok

Dubóczky Gergely

tott és érdeklődő a szegedi közönség. Most milyen újdonságokkal örvendeztetik meg a publikumot?

– A további repertoár bővítés változatlanul inspirálja a közönséget, a mostani Kurtágnak szentelt programunkat szintén nagy kíváncsisággal fogadják, ami azért is nagyon jó, mert nem túl sok ilyet játszottak korábban Szegeden.

Egy interjúban elmondta, hogy az eddigi két év fantasztikus út volt, s csak remélni merte, hogy az együttessel eddig jutnak el. Minek tulajdonítja, hogy ilyen jól tudtak haladni, és hol tart most a zenekarépítő munkában?

– A zenekar rendkívül nyitott az új impulzusokra, és külön lenyűgöző az, hogy ilyen leterheltség mellett is marad bennük fantázia és kapacitás új dolgokat felfedezni. Ezt pontosan tudjuk, milyen nehéz, és mennyit kell dolgozni azért a muzikusnak, hogy megőrizze friss lelkületét és kíváncsiságát. Érzésem szerint a zenekarral egyre mélyebb a kapcsolatunk – de ez tulajdonképpen mindenben is van, ahogy egyre több idő telik el közös munkával. Persze ettől még nem kevésbé megtisztelő a bizalmuk, sőt.

Büszkén mesélt arról, hogy egyre több egyetemista tölti meg a harmadik emeleti karzatot. Sikerült még tovább növelni a fiatalok számát? Mit mesélnék a diákok, milyen élmények miatt választják a hangversenyeket?

– Rengeteg az olyan visszajelzés, amit a városban a legkülönbözőbb helyeken kapok ismeretlenektől. Ezek a reakciók nagyon sokfélék, a fiatalok visszajelzései közül több arra vonatkozik, hogy először jártak koncerten, és akkora hatást tett rájuk a zenekar, hogy ezentúl járni szeretnének rendszeresen a koncertekre. De volt már arra is példa, hogy egy számomra teljesen ismeretlen úr az utcán a szegediek Mahler ländlerjének karakterét hasonlította össze Abbado interpretációjával. Ez önmagában is lenyű-

göző, de ha hozzátesszük, hogy ez egy véletlen utcai találkozás, akkor azért ad egy képet Szeged kultúrájáról.

Említette egy tavaly decemberi interjúban, hogy szeretné elérni, hogy a Szegedi Szimfonikus Zenekar országosan is mérvadó együttessé váljon. Hogy látja, mik az ehhez vezető mérföldkövek?

– Ez hosszú út, de tény: a zenekar koncertjeinek komoly híre megy, a mesterkurzusok, a fantasztikus szólísták, a repertoárválasztás mind segítik ennek a folyamatát. A tavalyi teltházazs zeneakadémiai hangverseny sikere után idén remélhetően újra megyünk majd, részt veszünk a Kurtág 100 fesztiválon, komoly összművészeti együttműködéseink vannak. Röviden összefoglalva: az együttes tevékenysége egyre látványosabb és egyre többen kíváncsiak arra, mi történik a Szegedi Szimfonikusok környékén.

Hol tart most a saját dirigensi karrierje?

Én talán kevésbé szokásos utat futok be: eleve későn indultam, és ehhez jön még az a belső készítés, ami inkább a zenekarépítés felé terel. Ez nem kifejezetten az utazó karmester intenzív és megterhelő létformája felé irányítja az embert. Engem az a lehetőség vonz, hogy egy zenekarral hova tudunk hosszabb távon eljutni – ehhez például a Szegedi Szimfonikus Zenekar ideális terep, de említethetném szélsőséges példaként a Semmelweis Egyetem hallgatói zenekarát, a Medikus Zenekart, amely egy könyvtárszobából indulva mára oda jutott, hogy Mahler 2. szimfóniáját játssza húsvétkor. A Budapest Sound Collective változatlanul a kísérletezés izgalmas terepe, és szerencsére bőven akad vendégkarmesteri felkérés. Most csak két koncertet kiemelve: nemrég voltam a Zágrábi Rádiózenekarnál, illetve az Operaházban Schönberg Gurre-dalok című művét fogom vezényelni májusban.

A zenekar rendkívül nyitott az új impulzusokra, és külön lenyűgöző az, hogy ilyen leterheltség mellett is marad bennük fantázia és kapacitás új dolgokat felfedezni.

Albert Mária

Polgármesterek, akik támogatják a zenekultúrát (4)

„Egyes fővárosi, alacsonyabban kategorizált együttesek nagyobb állami támogatáshoz jutnak”

Szeged Megyei Jogú Város a szellemi – tudományos és művészeti – értékeket megbecsüli, a hagyományt őrzi, ugyanakkor magas színvonalon hozzákapcsolja a jelent és a jövőt is. Ennek csodálatos jelképe, hogy a friss Nobel-díjas író, Krasznahorkai László nemrég a város díszpolgára lett. Botka László polgármester arról beszélt a Zenekar számára, hogy a város szimfonikus zenekara e kulturális tradíció egyik letéteményese.

Miben gyökerezik e hagyomány, kik és hogyan lettek alkotói, szereplői?

– Szegeden a XVIII. század elejéről vannak adataink városi muzsikusok alkalmazásáról – ekkor ugyanis „kvartélyházat”, mai szóval szolgálati lakást kaptak a zenészek. 1918 őszén, egy vesztes háború utáni helyzetben szegedi értelmiségiek számára halaszthatatlanul aktuálisnak bizonyult, hogy a városnak állandó szimfonikus zenekara legyen, ezért megalakították a Szegedi Filharmonikus Egyesületet, melynek vezetője 1934 és 1944 között minden idők egyik legnagyobb karmestere, az akkor még fiatal Fricsey Ferenc volt. 1946-ban Szeged színháza lett az első „Nemzeti Színház” a fővároson kívül, nem kis részben azzal összefüggésben, hogy a legendás zeneszerző és karmester, Vaszy Viktor irányításával komoly operatársulat építése kezdődött meg. 1957-ben újra elindult a Szegedi Szabadtéri Játékok háború miatt megszakadt hagyománya, szintén erős operai kínálattal. 1969-ben jött létre önálló önkormányzati intézményként a Szegedi Szimfonikus Zenekar, az ország egyik legnagyobb szimfonikus együttese, amely aktív hangversenyző tevékenységén túl a Budapesten kívül leggazdagabb operajátszás bázisa. A zenekar szimfonikus bérletei Fricsey Ferencről és Vaszy Viktorról lettek elnevezve, Fricsey nevét koncertterem és városi fúvószenekar, Vaszyét a városi oratóriumkórus és a színház melletti tér viseli. A két említett esti bérleten túl két matinébérleti sorozat és egy régizenes bérlet mellett rengeteg alkalmi koncertet ad az együttes.

Milyen büdzséből gazdálkodhat a zenekar, a város az állami forrás mellé milyen anyagi támogatást ad, mi az arány akkor, amikor több mint 5 milliárd forintot vont el a költségvetés szolidaritási adó címen?

– Zenekarunk az előadó-művészeti törvény minősítési rendszerében a legmagasabb kategóriába tartozik, „nem-

zeti” előadó-művészeti szervezet. Ezzel összefüggésben regionális szerepet tölt be, sőt, a határon túli magyarok lakta területeken is aktív. Az elvárásokkal összefüggésben az önkormányzat fenntartói támogatásán túl állami támogatást kap. Miközben önkormányzatunk szeretné a minél gazdagabb működés érdekében több forrással ellátni az intézményt, valóban az a helyzet, hogy az önkormányzat költségvetési lehetőségei egyre korlátozódnak. Szomorúan tapasztaljuk azt is, hogy az állami támogatások elosztásában nem érvényesül az, hogy zenekarunk a legmagasabb, nemzeti kategóriába került és ennek megfelelően teljesít. Egyes fővárosi, alacsonyabban kategorizált együttesek nagyobb állami támogatáshoz jutnak, miközben Budapesten az állam három zenekarnak is tulajdonosa, fenntartója.

Mit várnak el az együttestől ebben a helyzetben?

– A zenekartól a város rendkívül összetett működésének kiegyensúlyozott ellátását, a helyi közönség számára magas művészi színvonalú produkciók nyújtását, az országban és a nagyvilágban Szeged jó hírvének erősítését várjuk el. Kiegyensúlyozottságon a tradícióknak való megfelelést és a folyamatos megújulást egyaránt értjük. Ennek személyi garanciáit is látjuk: Pál Tamás Pro Urbe díjas karmester, aki 88 esztendősen is ereje teljében dirigál, 50 éve kapta városi főzeneigazgatói kinevezését, és különböző megbízatásokat ellátva folyamatosan jelen van. Közel ennyi ideje, egyetemistaként került Szegedre Gyüdi Sándor, aki koncertező és operai aktivitásán túl több mint negyedszázada irányítja a Szimfonikus Zenekart. Ők a hagyományok megtestesítői. A megújulást többek között új kulcsszereplők jelentik, így a zenekarban harmadik éve művészeti vezetőként tevékenykedő, innovatív karmester, Dubóczky Gergely. De a programok között is található újdonság. 2025-ben a zenekar részt vett a „Város a házban” című programon a Magyar Zene Házában, koncertet adott a Zeneakadémián és 2024-ben egy nagyszabású koncert-

tel ünnepeltük meg Szeged lakosságával az uniós csatlakozás 20. évfordulóját. Beethoven IX. szimfóniáját Dubóczy Gergely vezényelte a Széchenyi téren.

A zenekar feladatellátásának persze vannak objektív paraméterei is: az állammal kötött közszolgáltatási szerződés koncertszámot, nézőszámot határoz meg, előírja kortárs magyar művek bemutatását, a határon túli magyar területeken történő koncertezést, az ifjúság zenei érdeklődésének értékes produkciókkal való felkeltését. Ezeket a feladatokat a zenekar magas színvonalon látja el, a meghatározott küszöbértékeket túlteljesíti.

A színház az úgynevezett vidéki (nevezzük inkább a fővároson kívüli) operajátszás zászlóshajójának nevezhető, a repertoár és az énekesek tekintetében egyaránt. Elismerek és támogatják-e ebben a törekvésében?

Beszélhet-e az együttesekről anélkül, hogy a Nemzeti Színház, a Kortárs Balett, a Szabadtéri Játékok, sőt a Szegedi Tudományegyetem egymáshoz kötődő kapcsolatát részleteznék?

– A zenekar feladata – alapító okirata szerint, kezdetől fogva – kettős: koncertezés és a zenés színházi feladatok ellátása. A Szegedi Nemzeti Színház az ország legnagyobb színháza a fővároson kívül, zenés kínálatában a több városban is jelen levő operettek és musicalek mellett Szegeden hagyományosan széles operarepertoár szerepel. A kőszínházi operettjátszáshoz csatlakozik az idén 95 éve indult Szegedi Szabadtéri Játékok élőzenés kínálata, melyben a 2003 óta évenként megrendezett Ajándékconcert a legtöbb ültetett néző – négyezer fő – előtt tartott komolyzenei hangverseny az országban. Szegedi specialitás, hogy művészeti együtteseink együttműködése révén rendszeresen jönnek létre élő zenekar közreműködésével balettprodukciók. A Szegedi Kortárs Balett és a zenekar előadásai a szegedi színházon kívül gyakran vendégszerepelnek a Műpában is. A Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Karának számos oktatója, vezetője a szimfonikus zenekar művésze. A hallgatók alkalmanként lehetőséget kapnak a zenekarban való közreműködésre, illetve a zenekar a tehetségesebbek számára megadja a lehetőséget, hogy diplomakoncertjüket zenekari kísérettel játsszák.

A civil szférában nincs kérdőjel az értékek megőrzésének dolgában, ez hat-e a város hangulatára?

– A Szegedi Operabarátok Egyesülete 1989-ben alakult, száznál több aktív tagja van, az egyesület támogatást kap a város kulturális költségvetéséből. Az egyesület véleményére, kezdeményezéseire figyelmet fordít a vezetés.

Mi a város véleménye a Szabadtéri Játékok programjának alakulásáról?

– Egy négyezer fő nézőtérrel a művészeti és a kereskedelmi szempontok aránya nyilvánvalóan más, mint a hat-

száz fős kőszínházban. A Dóm téri működés rendkívül költséges. A programhoz minden évben fel kell építenünk a Dóm téren a teljes színpadot és öltözőrendszert, a hang- és fénytechnikát, valamint a nézőteret. Ehhez nem biztosít támogatást az állam, így a kiadások fedezéséhez komoly jegybevételt kell elérni, és erre a populáris műfajok alkalmasak. A hagyományokhoz híven minden szezon kívül klasszikus produkciókat, operát, komolyzenei hangversenyt, népzenei és néptánc műsort. A létrehozásukhoz szükséges anyagi forrást részben a könnyű műfajú előadások jegybevétele biztosítja. Az idén 95 éves Szegedi Szabadtéri Játékoknak a Superbrands független szakértőkből álló Bizottsága már négy alkalommal – legutóbb tavaly – ítélte oda a legmegbízhatóbb hazai márkáknak járó elismerést.

Az Egyetem hogyan hat a közönségnevelésre? (Kulturális iroda, kórus, saját zenekar stb.) Milyen egyéb gyermek és felnőtt programszervezés folyik?

– Az egyetemista közönség elérése szempontjából újdonság a Kultkredit Program, amelynek keretében a hallgatók ingyen látogathatnak koncerteket, és ezért még kreditpontot is kaphatnak. A gyermekek két különböző korosztálya számára játszik a zenekar matinésorozatot, és

Botka László

működnek a Filharmónia által az iskolák számára kínált bérletek. Az utóbbi években a gyermekek körében a legsikeresebb kezdeményezés a Lázár Ervin Program: zenekarunk a Szegedi Tankerület iskoláiban évente mintegy három ezer tanulóhoz jut el.

Az Egyetem honlapja kínai nyelven is olvasható, a fizető növendékek már a BYD idetelepülése előtt megjelentek? Szükségesnek látszik-e az oktatásuk bővítése, esetleg már az alsóbb szinteken?

– Várható, hogy a BYD szegedi gyárába érkező kínai munkavállalók nem olyan szinten kerülnek be a város vérkeringésébe, mint a Mercedes vagy az Audi német dolgozói Kecskeméten, illetve Győrben. Jövőbeni kérdés, hogy az Európán kívüli kultúrából érkezők mennyiben várják majd Szeged kulturális szolgáltatásait. Talán összekötő kapocs lehet irányukban az egyetem művészeti karán tanuló sok kínai hallgató. Gyüdi Sándor, zenekarunk igazgató-karmestere részt vesz a külföldi hallgatók oktatásában; személyén keresztül már nem csupán közönségként, hanem aktív előadóként, a városi oratóriumkórus tagjaként is bekapcsolódtak kínai fiatalok. Köztudott, hogy 2013-ban államosították a közoktatást. Az intézmények fenntartása és működtetése az önkormányzatoktól az államhoz került.

Ennek következtében a települési önkormányzatoknak ma már nincs ráhatásuk az iskolákban folyó képzésekre.

Végül: ha az anyagi források bővülnének, Polgármester úr milyen kulturális beruházást, vagy új formáció létrejöttét támogatná?

– Polgármesteri tevékenységem alatt 2005-ben felújításra került a Kisszínház és 2007-ben a Korzó Zeneház, amely azóta a Szegedi Szimfonikus Zenekar új otthonaként szolgál. Az Újszegedi Szabadtéri Színpad esetében 2022-ben megújult az elektromos hálózat, a színpadtechnika, és új LED-es kandeláberek biztosítják a fényt. Azóta kibővült a repertoár, koncertsorozat is lehetővé vált a színházi előadások mellett. A Szegedi Nemzeti Színház energetikai korszerűsítése 1986-ban történt meg, azóta 40 év telt el. Bár 2024-25 folyamán több dolgot is felújítottunk, így például a színpadot, a tűzvédelmi rendszert és a nézőtéri székeket, az épület további felújításokat kíván. Szerencsére a színháznak saját díszletkészítő bázisa van, ahol sok minden önerőből elkészíthető.

Zenekari szempontból egy hangvető rendszer kiépítése is tervben van, hiszen a jobb akusztikai közeg jelentősen megnövelné a koncertélményt.

Botka László és Pál Tamás

✍ Réfi Zsuzsanna

„Egy zeneművész ne érjen kevesebbet, mint egy pedagógus!”

Szklénár Ferenc a régvárt Mentor-programról, új sorozatokról, és a 65 éves születésnapról

Miközben ünnepi esztendő az idei a Duna Szimfonikus Zenekar életében, hiszen éppen 65 esztendővel alakult az együttes, egyelőre hónapról hónapra tudnak csak tervezni. Szklénár Ferenc ügyvezető igazgató mégis optimista, azt mondja, egy ilyen zenekarnak, amely a legkisebb pénzből egy szezonban majd száz sikeres koncertet hoz létre, annak van jövője. Idén hagyományos és rendhagyó hangversenyekre is készülnek, hiánypótló sorozatokkal járják az országot, részt vesznek a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége által indított Mentor-programban, s nagy örömmel látják, hogy sok új jelentkező szeretne velük muzsikálni.

▮ *Több ezer fő előtt is koncertezhettek a jubileumi szezonban.*

– Így igaz, az „Így neveld a sárkányod” élőzenés vetítésén 4500-an voltak, s nagy tetszést aratott az előadás. Szükség is van az ilyen produkciókra, hiszen kellenek a bevételek. Jelenleg hónapról hónapra teremtyük elő a fizetéseket, ami nem könnyű feladat. A hozzánk kerülő fiatal, tehetséges zenészek sokszor, amint már nálunk jól kitanulták a szakmát, más zenekarhoz mennek, ahol jobb a fizetés. Ez nehéz számunkra, ugyanakkor büszkeséggel is tölt el minket az új nemzedék kinevelése. Állandó hát a megújulás, régi kollégáink térnek vissza hozzánk muzsikálni, s egy kis szerencsével találunk újakat, akiket viszont be kell tanítanunk. Ha a Duna Szimfonikus Zenekarnak is jutna némi állami támogatás, akkor még gazdagabb, változatosabb programot tudnánk összeállítani. Próbáljuk így is megtartani az egyensúlyt, számos komoly, értékes műveket bemutató hangverseny is szerepel a műsorunkban, olyan művészekkel, mint például Kovács János, akivel Brahms- és Dvořák-műveket játszunk. Ezek mellett pedig rendszeresen szerepelünk filmzene-koncerteken, s készülünk az Európa hajón adott, havi rendszerességgű előadásokra is, amelyeken Mozart-műveket vagy Strauss-darabokat hallgathatnak meg az érdeklődők, miközben az esti Budapest látványát csodálhatják meg. A Lázár Ervin Programnak szintén résztvevői vagyunk, akár csak a Határtalan Programnak. Csodás helyekre jutunk el, a gyerekek és a tanárok mindenütt nagy örömmel, lelkesen fogadnak. Emellett a zeneakadémiai karmesterképzésben szintén közreműködünk. Sőt, még egy izgalmas, új kezdeményezésben is részt veszünk, hiszen a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének égisze alatt elindult a Mentor-program. Ennek keretében főiskolás növendékek jelentkezhetnek most induló projektekre, s minden résztvevő együttes leadta azoknak a hangversenyeknek a műsorát, amelyre várja az érdeklő-

dő fiatalokat, akik zenekari gyakorlatot szeretnének szerezni. A zenekarunkból egy mentor ad nekik órákat és foglalkozik velük, s végig részt vesznek az adott produkcióban, az első próbától egészen a hangversenyig. Hiánypótlónak tartom ezt az együttműködést. Régóta vágya mindenkinek, hogy a Zeneakadémián is legyen zenekari zenészképzés, ne csak a szólódarabokban próbálják ki magukat a növendékek, hanem a mindennapi életben is. A zenekarunk nagyon jónak tartja ezt a kezdeményezést, így mi is megadtunk időpontokat, klasszikus, veretes műsorokat, amelyekre várjuk a fiatalokat. Akad ilyen programunk idén szép számmal, hiszen a 65. születésnapot szeretnénk szép és méltó koncertekkel megünnepelni.

▮ *Mi mindennel készülnek?*

– Vidéken és Budapesten is tartunk különleges klasszikus zenei hangversenyeket, az Aula Magnában, Kőbányán a Helytörténeti Múzeumban és a Festetics Palotában és a Zeneakadémián is. Sok más eseményünk is lesz még, bár fillérre ki kell számolni mindegyik előadás esetén, hogy mi az, ami belefér az anyagi keretünkbe. A legnagyobb teher a bérköltség. A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete a fenntartói szervezetet biztosítja a számunkra, a Főváros X. kerületének, Kőbányának pedig a próbahelyszínünket és a közszolgáltatási együttműködést köszönhetjük, s az önkormányzat egyre több rendezvényén szerepelünk. A szerződésünk összesen évi nyolc koncertre szól, tavaly ennek majd a dupláját, tizenöt előadást adtunk. Kivételes helyszínek is vannak a kerületben, ilyen a Helytörténeti Múzeum lenyűgöző udvara, a különböző kiállító terek, a Szent László-templom a Zsolnay-majolika csodákkal. A Kőrösi Kulturális Központ a fő hangversenytér, az ifjúsági koncertjeink bázisa, de említhetem a Dreher-Villát is. Olyan társadalmi eseményeken

Duna Szimfonikusok a Zeneakadémián

Szeklenár Ferenc

is muzsikálunk Kőbányán, mint a nyugdíjasok karácsonya, s szeretik is a közreműködésünket. A kerületben jelentős szerepet kapnak Crossover koncertjeink is, amelyeknek az a célja, hogy a más zenei stílusokat kedvelő közönséget is közelebb hozzuk a komolyzenéhez. Illényi Katicával és Szekeres Adriennel adott előadásaink is ezt a célt szolgálják. Ez egy olyan küldetés, amit az együttesünk lényegesen tart, számos más zenekarnak nem is lenne rá kapacitása. Jó volna, ha a döntéshozók valóban látnák, minden együttesnek megvan a maga szerepe, s mindenki azon dolgozik, hogy minél több helyre eljusson a szimfonikus zene. Sok olyan kisebb település van, ahová nehezen jut el a komolyzene. Nekünk ez is szívügyünk.

Mekkora összegre lenne szükségük ahhoz, hogy zavartalanul működhessen a zenekar?

– Az lenne jó, ha az elvégzett koncertszám és nézőszám alapján megkaphnánk legalább a béreket lefedő támogatást a szimfonikus zenekarokat fenntartó keretösszegeből. Akkor már a bérek — persze csak minimálbéres fizetéssel számolva — rendben volnának. A helyzetünket az sem teszi egyszerűbbé, hogy a pedagógusbérek nagyon elszakadtak a zenekari zenészi fizetésektől, miközben szinte minden muzsikusnak van tanári diplomája... Jó volna hát, ha a pedagógusokkal egyenrangú bérekről beszélhetnénk. Egy zeneművész ne érjen kevesebbet, mint egy tanár!

Ilyen körülmények között mi a helyzet az utánpótlással?

– Még a szerény fizetéseinkért is sok a jelentkező. Szerencsére a kollégák szeretnek muzsikálni! Miután alacsonyak a fizetések, próbálunk olyan munkarendet összeállítani, hogy a tanításra is jusson idő. Persze, emiatt akadnak

egyeztetési nehézségek, a zene szeretete azonban összetartja az együttest, ez a zenekar hajtóereje.

Milyen terveik vannak még az ünnepi évre?

– Annak ellenére, hogy nem könnyű az anyagi helyzetünk már az ősz is kezd betelni koncertekkel. A Pesti Szimfonikus Estek sorozatnak az ELTE Aula Magna és a Festetics Palota ad otthont. A II. kerülettel ugyancsak egyedülálló az együttműködésünk, a Marczibányi téri Művelődési Házban, a Millenárison, a Klebelsberg Kastélyban is sokszor fellépünk, de még a Fény utcai piacon is zenélünk, s imád minket a vásárlóközönség. Jól működik mindemellett a vidéki turnézás is, s mára több helyszínen is évről évre megtartjuk az újévi koncerteket. A következő időszakban négy filmzenekoncertet is adunk a RAM-ban. Tényleg úgy gondolom, hogy olyan feladatokat látunk el, amelyekkel gazdagítjuk a magyar zenei életet.

Optimista.

– Ami indokolt is, hiszen egy olyan együttes, amely a magyarországi zenei palettán a legkisebb pénzből 90 koncertet hoz létre évente, nagy közönségsikerrel, telt házakkal, közel 40 000 fős évi nézőszámmal, akkor nem beszélhetünk arról, hogy ez a zenekar ne működjön jól! Az elmúlt 5 évben, a megújulásunk óta, újra bizonyítottuk, hogy létjogosultságunk van a magyar zenei életben. Mint a többi zenekar is, minőségi előadásokat teremtünk, amit a közönség reakciója és a felkérések is mutatnak. Arról nem beszélve, hogy mi magunk is jelentős bevételt termelünk, odafigyelünk a gazdaságos működésre. Ebben a társulatban tényleg mindenki azon dolgozik, hogy legyen 70-ik jubileum is!

✍ Réfi Zsuzsanna

Dr. Gyimesi László a szakszervezeti munka összegzéséről és az új kezdetről

„Sajnos az utóbbi évek során döbbenetes mértékben épültek le a szakszervezetek, így azt gondolom, szükség van a fiatalok új energiájára, megoldásaira a változáshoz.”

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége (MSZSZ), amelynek tagja a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete (MZTSZ) is, 2025. december elején rendezte meg kongresszusát, amelyen a vezető testület tagjainak mandátumáról is döntöttek. Dr. Gyimesi László, aki 1995-től megszakítás nélkül 2025-ig töltötte be az MSZSZ elnöki tisztségét, ezen a tisztújító gyűlésen már nem jelöltette magát újra. Leköszönésével véget ért egy korszak, s ennek a négy évtizednek kiemelkedő mérföldköveiről, azokról a szakszervezeti eredményekről beszélgettünk, amelyek minden muzsikussal, zenepedagógussal életére jelentős hatást gyakoroltak.

Miért döntött a búcsú mellett?

– Egy idő után minden vezetőnek kötelessége átadni a helyét a fiataloknak, mert törvényszerűen olyan rutinokat kezd követni, amelyek megakadályozzák az új megoldásokat. S abban is van igazság, hogy az azonos korosztály jobban megérti egymást. AZ MSZSZ új vezetőjének Benedekfi István zongoraművészt, zenészerzőt választották, aki már néhány esztendeje velünk dolgozik a szakszervezetben, a szimfonikus zenekarok ügyeivel foglalkozik. A Szegeden diplomázó, majd a tengerentúlon is tanulmányokat folytató művész zenészi karrierje mellett több éven keresztül tanított a Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karán, s az EMMI zenei osztályvezetőjeként, művészeti főosztályvezetőjeként is dolgozott korábban. A leköszönésem kapcsán hozzá kell tennem, az érdekvédelmi munka során nemcsak visszaigazolásból kap keveset az ember, hanem sikerélményből is. Konfliktusos terület, sok stresszel, ami az évtizedek alatt lassan felemészte. Mostanra elfáradtam az ismétlődő és megoldhatatlan ügyekben. Sajnos az utóbbi évek során döbbenetes mértékben épültek le a szakszervezetek, így azt gondolom, szükség van a fiatalok új energiájára, megoldásaira a változáshoz.

Dr. Gyimesi László

– Úgy vélem, az MZTSZ nélkül ma nem léteznének, vagy csak minimális mértékben az állam által lényegében 100%-ban finanszírozott zenepedagógus munkahelyek. Ez az a terület, ahol szinte mindent elértünk, amit csak lehet. Hiszen amikor

1993-ban megszületett az új közoktatásról szóló törvény, abban már az alapfokú zeneoktatást állami feladattá nyilvánították és tanuló alapú normatív támogatási rendszert vezettek be, mindez pedig az MZTSZ-nek is köszönhető volt. A költségvetési törvényben megjelent a közoktatás, ezen belül az alapfokú művészetoktatás állami finanszírozási rendszere. Ebben az időszakban történt az is, hogy megjelent az új felsőoktatási törvény, amelyben sikerült „megmenteni” a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező, de meghatározó egyetemi, főiskolai tanárok jogállását. Majd a Legfelsőbb Bíróság – szakszervezetünk felülvizsgálati kérelmének helyt adva – a korábbi szaktanárképzőben szerzett végzettségeket felsőfokú, főiskolai végzettségnek ismerte el, ezzel biztosítva a 60-as években végzettségű foglalkoztatását. A következő ötéves ciklus, 1994–1998 eredményei közé tartozik, hogy

a személyi jövedelemadóról szóló törvény számos adókedvezményt épített be a művészeti tevékenységet folytatók számára. Majd az alapfokú zeneoktatás mellett megnyílt az alapfokú művészetoktatás keretein belül a többi művészeti ág oktatásának, normatív támogatásának lehetősége. Ez a döntés – a számos ellentmondás és visszaélés ellenére is – új munkahelyek ezreinek a lehetőségét nyitotta meg a művészek, különösen a pályafutásukat korán befejezők számára. Folytathatom azzal a sort, hogy a többéves bérkövetelések eredményeként 2002-ben átlagosan 50%-os béremelést kaptak a közalkalmazottak, köztük a pedagógusok is.

Ha napjainkra sokkal rosszabbá is vált a helyzet, azért a korábbi időszakban számos sikert is elkönnyelhettek. Mert igaz, a szakszervezet általában nem kezdeményező szervezet, az MZTSZ azonban vezetése alatt azzá vált. Többek között törvényben lett kimondva, hogy az alapfokú művészetoktatást állami finanszírozásból kell fedezni, megszületett az előadó-művészeti törvény és a sor folytatható....

■ *Mást téren is anyagi segítséghez jutottak a művészek.*

– Javaslatunk alapján a Parlament 2005-ben fogadta el az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról szóló törvényt (ekho), amelynek alanyai jellemzően művészek és újságírók. A törvény nem csupán átalányadó jellegű közteherviselést ír elő, hanem egyesíti a személyi jövedelemadó és a társadalombiztosítási járulék megfizetését, egy rendkívül egyszerű eljárásban. Ezzel szakszervezetünk régi törekvése valósult meg: olyan átalányadózás jellegű, az átlagosnál lényegesen alacsonyabb teherrel járó közteherviselés, amely egyidejűleg – ugyan szerény – szociális biztonságot is kínál. Szintén fontos mérföldkő, hogy az Országgyűlés 2008. december 8-án elfogadta az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. számú törvényt, rövidített nevén az előadó-művészeti törvényt. A törvény meghatározza az állam feladatait az előadóművészet támogatásában, ennek feltételrendszerét és eljárásait, emellett szabályozza az előadóművészek foglalkoztatásának sajátos rendelkezéseit. A törvény hatálybalépésével biztonságossá vált a szakszervezetünk által képviselt munkahelyi foglalkoztatása. Majd a következő, 2010–2014-es ciklusban is akadt kedvező fejlemény a közoktatás terén, hiszen az új köznevelési törvény egyértelműen állami feladatként határozza meg az alapfokú művészetoktatás és az ilyen intézmények fenntartásának feladatát. A mi területünket kevésbé sokkolta az önkormányzat helyébe lépő állami intézményfenntartás, mint más oktatási területeket, sőt a pedagógus béremelés és előmeneteli rendszer, továbbá az állami finanszírozás lényegesen biztonságosabbá tette az egész működést, valamint a zenepedagógusok helyzetét. A köznevelési területtel való jó együttműködést jelezte a minisztérium és a szakszervezetünk között megkötött stratégiai megállapodás, amelyet tudtommal egyik fél sem mondott fel a mai napig. Erről az időszakról elmondhatjuk azt is, hogy a jogszabályalkotás területén szinte nem volt olyan terület, ahol ne születtek volna új, tagságunk életviszonyait jelentősen befolyásoló jogszabályok.

Eredménnyel vettünk részt a jogalkotás folyamatában, így az új köznevelési, szakképzési, felsőoktatási, továbbá az előadó-művészeti területre vonatkozó szabályok vagy kedvezőbb, de legalábbis a korábbi szabályozásnál nem hátrányosabb jogi környezetet hoztak létre. Összességében pedig elmondhatom: a jogszabályalkotás terén azt, amit el lehetett érni a zenepedagógusok és a táncpedagógusok érdekében, megtettük. Ma egy zenepedagógus a heti 24 kötelező órában, gyerekekkel foglalkozva megkapja a jelentősen megemelt bért, s az órai mellett akár még zenekari állást is vállalhat. Ez nem azt jelenti, hogy ne lenne hiba és feladat, de a legfontosabb feltételek biztonságos és megfizetett szakmai munkát biztosítanak.

■ *A munkahelyteremtés, -megtartás mellett pedig számos, a mindennapi életben segítséget nyújtó kezdeményezéseket is útjára indított az MZTSZ.*

– Szakszervezetünk 2006-ban elindította a szakszervezeti tagság és hozzátartozóikat szolgáló, rendkívül kedvez-

ményes mobil flottáját, több ezresre nőtt az igénybe vevők száma. Anyagi nehézségeink ellenére sem szüntettük meg a zenepedagógiai folyóirat, a PARLANDO kiadását, de megjelenését teljes egészében internetes felületre helyeztük át, s az olvasók és érdeklődők száma döbbenetes mértékben megnőtt. Emellett kiadjuk a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségével közösen alapított és fenntartott ZeneKar című folyóiratot is, immár egyedül. Számunkra megtisztelő és felemelő, egyben meglehetősen furcsa az, hogy két ilyen jelentős zenei területnek csak a szakszervezet adja ki az egyetlen szakmai folyóiratát. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a MZTSZ alapította és tartja fenn több mint 25 éve a könnyű műfaj immár jelentős szakgimnáziumát, a Kőbányai Zenei Stúdiót.

■ *Azért teljesen nem válik meg most a szervezettől, hiszen az Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesületének továbbra is az elnöke marad.*

– Igen, akad még tennivaló, ott is küzdeni kell azért, hogy a művészek megkapják az őket megillető összegeket. Örülök, hogy tudunk ebből a bevételből sok egyéb mellett nyugdíjki-

egésztető támogatást fizetni a rászorulóknak, s folyamatosan támogatjuk a művészeket jogi tanácsadással, oktatással is. Az EJI-t harmincöt éve hoztuk létre dr. Tomori Pállal és számos kiváló művésszel, szakemberrel, úgy, hogy a kezdő bevételünk félmillió forint volt, az elmúlt évben munkatársaim kitűnő munkája eredményeként már többmilliárd forint bevétel mellett több, jelentős mértékű jogdíjat tudtunk felosztani az előadóművészek között. Visszatérve a szakszervezetre, azt látom, óriásit változott

a világ. Magyarország 1989-ben alakult át demokratikus alkotmányú köztársasággá, s az azóta eltelt időben ez a rendszer formálódott – van, aki úgy ítéli meg, jobb lett, van, aki szerint rosszabbá vált – s ebben az átalakuló világban a szakszervezeteknek leginkább a pofozógép szerepe jutott. Egyre kevésbé népszerűek, eredményesek, egyre inkább akadálnak látták azokat a hatalom gyakorlásában. Ez az egyre nehezebb és hálátlanabb feladat is felemésztí az embert, arról nem is beszélve, hogy nem lehet elvonatkoztatni az általános közérzettől, általános elvárásoktól. A területünk döntő része állami támogatásokból él, közpénzből, ahol lényeges, hogy ezeknek az összegeknek az elosztása milyen elvek alapján történik. Ha nincsenek ilyenek, akkor nehéz egyről a kettőre jutni, miközben minden, amit az ember tesz, az emberi sorsokat befolyásol... Arról nem is beszélve, hogy aki a művészetet választotta hivatásul, olyan foglalkozással verte meg magát, amit szinte sehol máshol nem tud hasznosítani. Ezért is volna fontos az a védőháló, amit – jó esetben – a szakszervezet biztosítani tud. Mindenesetre hálás vagyok a sorsnak, hogy ennyi esztendő tölthettem ebben a nagyon unikális világban, kivételes emberek, művészek, pedagógusok, zseniális és a szakmájukat az átlagtól eltérő mértékben és módon szerető emberek között. (A cikk először a Parlando internetes folyóiratban jelent meg)

✍ Réfi Zsuzsanna

Műhelymunka kamarazenei aprólékossággal

Dobszay Péter folyamatos fejlődésről, inspiráló vendégekről, lendülettel teli játékról

A közös öt esztendő elteltével már számos eredményről számolhat be Dobszay Péter az Alba Regia Szimfonikus Zenekar élén, hiszen még a kortárs zenei koncertjeik is látogatottak, emellett egyre nő a társulat, az elmúlt két évben tíz és fél státusszal lett gazdagabb az együttes. Bővül a repertoár is, így esetenként már Wagner- és Mahler-művek is megszólalhattak. A dirigens úgy érzi — kollégáinak is hála —, hogy kezdenek közelíteni ahhoz az ARSO-hangzáshoz, amit célul tűzött ki.

Amikor 2022-ben beszélgettünk, egy három esztendőre szóló megbízás első évén volt túl. Most hány esztendőre tervez előre?

– A második évadomban Ruff Tamás igazgató határozatlan időre szóló kinevezést ajánlott, amit nagy örömmel elfogadtam, így az első évem után véglegesítettek. 2024-ben a regnáló igazgató által jegyzett és beadott pályázat a teljes vezetői csapattal pedig, amelynek mellettem tagja a kortárs zenei művészeti vezető, Dobri Dániel zeneszerző, és a művészeti tanácsadónk, dr. Szabó Balázs zenetörténész, sikeres pályázati folyamat után öt éves megbízást kapott. Maga a pályázási folyamat a szokásos módon zajlott, ebben azonban számomra leginkább a társulati szavazás volt a fontos, ahol a kollégáinktól 90 százalék fölötti támogatást kapott a pályázatunk. Akkor úgy fogalmaztam: a jelesség fázisából a házasságba léptünk.

Mi mindent tartalmazott ez az újabb pályázat?

– Gyakorlatilag az első időszak értékelését, s annak alapján a koncepciónk finomhangolását, a folytatását. Feltett szándékunk volt ugyanis, hogy megtartsuk azt a művészi fókuszot, amit a zenekar akkori mérete predesztinált. A kora romantika és bécsi klasszika jelentette a leghangsúlyosabb területet. Természetesen játszottunk késő romantikus, kora huszadik századi darabokat, azonban ritkán került sor az igazán nagy besetzungos művekre. Szintén fontos elem már a kezdetektől, hogy más szimfonikus zenekarokhoz képest mi intenzívebb kortárs zenei műsorpolitikát folytatunk, ami Dobri Dániel kezében összpontosul. Persze egy megyeszékhelyen a közönség felé viselt felelősség azt követeli, hogy azért a fókuszok megtartása mellett a műsorainkban a kora barokktól a kortárs kompozíciókig mindenre legyen példa. Ne nagyon akadjanak fehér foltok, sem a játszott művek, sem a megcélzott korosztályok tekintetében. Fontosnak tartjuk az operák műsorra tűzését is: öt éves Mozart-ciklusba kezdtünk, a Szókratész a szerájából koncertszerű előadása után a Così fan tutte következett, már félig szcenírozott formában, most március végén pedig a Don Giovannit játsszuk. A következő évadokban megyünk tovább a Figaro házasságával és A varázsfuvolával. Augusztus 20-án jellemzően a magyar nemzeti ope-

rátat játsszuk, szabadtéri előadásokon. Előbb a Bánk bán, majd a Hunyadi László hangzott fel, s kétezer fős publikum tapsolhatott ezeknek a műveknek.

Melyek a következő lépések repertoár és hangzás terén? Hiszen az előző beszélgetés során éppen azt hangsúlyozta, azon dolgoznak, hogy „...nem ARSO-hangzást építünk, hanem az ARSO Mozart-hangzását, Schubert-hangzását”.

– Így van, e téren nincs változás, sőt inkább elmélyülésről és részletek még gazdagabb kibontásáról számolhatok be. Minden zenekari munkánkban célkitűzésem, hogy zenei értelemben poliglott közösség legyünk, illetve, hogy eltanuljunk a színművészettől azt a mélységű „szerepbe helyezkedést”, amely során egy színész képes akár az akcentusán, az alapvető mozgáskultúráján, a testsúlyán is drasztikusan változtatni. Erre a munkára minden lehetőséget megragadunk, sőt be is mutatjuk az érdeklődőknek. Amikor például egy ifjúsági program keretében három nap alatt kilencszer adjuk elő Schubert IV. szimfóniáját, és közben improvizatíván mesélek a műről, a szerzőről, a korról, a zenéje működéséről, ilyenkor valójában egyszerre beszélek a közönséghez, és osztok meg egyúttal egyre több mindent a kollégáimmal is. A gyerekeknek megmutatva, mi magunk is kísérletezünk azzal, hogy a differenciált hangzások miként tudnak minél egységesebben, a darabhoz illelőbben összeállni. Szerzők szerint igyekszünk a megfelelő hangot megtalálni, s az együttes is magáévá tette ezt a kollektív célt. Visszatérve a pályázathoz, nagyon egyértelmű volt számomra, hogy abból a kamaraszimfonikus méretből, ahogy 2021-ben megismertem az Alba Regia Szimfonikus Zenekart, szeretnénk továbblépni, mind a tagság mérete, mind a hangszerpark terén. Jó volna eljutni a filharmonikus jelzőig, megtartva a részletező kamarazenei attitűdöt a műhelymunka során. A bővülést a fehervári közönség is megérdemli, sőt igényli is. A nagyobb létszámhoz illő, késő romantikus zenék szintén jól állnak fiatal zenekarunk lelkületéhez, ráadásul ebben a társulatban olyan előadói tűz lobog, ami ritkaság. El is indultunk már ezen az úton, hiszen a legutóbbi két évben tíz és fél státusszal sikerült bővíteni az együttest, érkezett hozzánk több hegedűs, csellista, brácsás, harsonás, ütőhangszeres művész

is. Elmondhatom, hogy egyre kevesebb a félállású kolléga, s szeretnénk még tovább nőni.

Kisegítőkkal is lehet nagyobb létszámot igénylő darabokat előadni...

– Igen, de abban a művészi közösségben, amit a zenekarunk alkot, érződik, hogy ki az, aki csak egy-egy produkcióban muzsikál velünk, és ki az, akivel több a közös zenei emlékünknél. Természetesen vannak kiváló kisegítőink, akik az itteni szellemiséggel azonnal azonosulnak, és szeretnénk, hogy közülük minél többen ne csak érzelmileg, hanem hivatalosan, egzisztenciálisan is kötődjenek hozzánk. Gyakori persze a zenekari muzsikusok között a több állás, egyáltalán nem is célunk, hogy semmi más munkát ne vállalhassanak. A lényeg az, hogy olyan intenzitással tudjanak jelen lenni a zenekarunkban, ami meg tudja teremteni az együtt muzsikálásunk közös reflexeit.

Az egyik együttesről szóló kritika is kiemelte, hogy az évek során a számottevő fejlődés íve nem tört meg. Milyen lehet folytonosan építkezni, magasabb és magasabb szintre jutni?

– A műsorválasztásainkkal mindig igyekszünk olyan darabokat megcélózni, amelyek jól időzített kihívást jelentenek a tagságnak. A zenekarunk művészei természetesen technikailag bármit el tudtak volna játszani 2021-ben is. Megtehetjük volna, hogy olyan műveknek, amelyeket 2026 őszére írtunk be a naptárunkba, korábban is nekilátunk, mégis, a zenekari esztétikánk formálása-építése miatt fontosnak tartottam bizonyos előzetes közös lépcsőfokokat. Akadnak olyan repertoár területek, amelyeken koncepciózusan végigmentünk, ilyen például a Schubert-szimfóniák sora, ahol 2021 óta egy kivételével az összes művet végigjátszottuk, nagyon tudatosan figyelve, hogy abban a stílusban milyen hangképzésre van szükség, mit jelent egy akcentus azon a zeneszerzői nyelven, milyen artikulációs elvek érvényesülnek, mi a hangok jellemző belső dinamikája, vagy hogy milyen általános zenekari arányokra van szükség.

Úgyisint zenekari építkezés a kortárs estek sora, amelyeken ráadásul a zeneszerzőkkel is találkozhatnak, s ezeknek is bizalmat szavaz a székesfehérvári közönség...

– A kortárs programok Dobri Dánielt dicsérik, én csupán néha-néha mondok egy ötletet, vagy a darabok sorrendjéről döntünk közösen. Az összeállításoknak ő az értelmi szerzője, egyfajta „mindent megmutató” attitűddel szervezi a programokat. Épp ezért, hogy sokféle stílus megjelenhessen, szükségyszerűen rövidebb darabok hangzanak el az előadásokon, s tényleg szép házak vannak az esteken, igazán van érdeklődés. Jól körülrható, lelkes, stabil kortárszenei táborunk van.

Mi a helyzet az énekkarral?

– Az Ars Oratoriának már ötödik éve nincs saját költségvetése, akkor tudjuk őket felléptetni, ha a zenekari költ-

ségvetésből ki tudjuk az ehhez szükséges összeget gazdálkodni. Jellemzően évi egy-két alkalommal lépnek fel. Pad Zoltán továbbra is szívesen dolgozik a kórusral és a zenekarral, s mi is számítunk a munkájára.

Hogy áll a helyzet a vendégkarmesterekkel?

– Próbálunk mindenki számára inspiráló arányt tartani, jómagam évi 12-15 különböző programot vezénylek, de egy-egy program többszöri előadásai miatt a koncertszámom ennél jóval magasabb. Ugyanakkor fontosnak tartjuk vendégdirigensek meghívását, akik új impulzusokat, s ezáltal frissességet adnak az együttesnek, valamint a közönségnek is. E téren is igyekszünk tudatosak lenni. A nálunk fellépőtől pedig igazán jóleső visszajelzéseket kapunk. Gyakran kiemelik a zenekar rugalmasságát, nyitottságát, intenzitását, igényességét. A vendégkarmestereink által dirigált estjeinket nézve is azt hallom, hogy nálunk tényleg egy sajátos lendülete, húzása, heve van a koncerteknek. Egyébként pedig a közös felkészülés során teljesen általános, hogy egy dupla próba hatodik munkaórájában is teljesen nyitottan fogadják a kollégáim, ha hangszínekérdésekről és technikai megoldásokról beszélek. Egy tetszőleges szerda délután, háromnegyed négykor is, inkább tovább kérdeznek, minthogy az órájukat nézzék. Ez hatalmas kincs!

Az anyagi helyzetük is jó, hiszen számíthatnak a fenntartójukra, miközben számos együttes ezt nem mondhatja el... 800 millió forintos büdzséből gazdálkodhatnak.

– Ami bár nem hangzik kevésnek, de azért látjuk, hogy a nemzeti kategóriába sorolt megyeszékhelyi zenekaroknak jócskán magasabb a költségvetésük, a budapestiekről nem is beszélve. Mi továbbra is egyértelműen a kisebb költségvetésű együttesek közé tartozunk, a stabilitást számunkra a városi fenntartói támogatás adja. Szerencsére ez nem jelent

Dobszay Péter

megkötéseket, teljesen szabadok vagyunk művészi téren. Az is öröm, hogy elmondhatjuk, a székházunkat felújítják, szeptemberben újra átvehettük a próbatermünket, amellyel egyszersmind egy jó akusztikájú kamaratermet is nyertünk, ami kissé nagyobb is lett. Talán a régóta tervezett és nagyon vágyott fehérvári koncertterem ügyében is hoz némi előre lépést a belátható közeljövő...

Milyen hangversenyeket, vendégművészeket emelne ki a szezonból?

– Április 13-án Baráti Kristóf Sibelius Hegedűversenyét játssza velünk a Mesterdalnokok-nyitány és Schumann 2. szimfóniája között, május 11-én pedig Perényi Miklós a Dvořák Csellóversennyel lesz hallható, amit Brahms 2. szimfóniája követ majd. Mindkettőjünkkel nagyon várjuk a közös munkát. Március 27-én a Don Giovanni megszólaltatása ugyancsak mérföldkő lesz az együttes életében.

Művészeti vezetőként mi a következő lépés a hangzásépítő műhelymunkában?

– Nem könnyű itt egzakt sorrendiséget megfogalmazni, egyrészt mert ez egy lépésekre alig bontható folyamatos csiszolási folyamatot jelent, másrészt mert sok minden megvalósult már. A vonósok hangzásunk alakult át legszembetűnőbben. Sokat differenciálódott, a jellemző játékmód intenzív, igényes, tudatos, részletező és kifejező, ugyanakkor még fontos lenne előrelépni a kollektív szín-

vonat teljes stabilitásának mindenkor megtartása felé. Fafűvósok tekintetében is végtelenül sok szempontból lehetne beszélni. Természetesen a levegővezetés egységessége és az arányosság mellett folyamatos célom például az is, hogy közös intonáció kérdésében ne pusztán csak igénysek legyenek, hanem hogy az intuitív megoldásainkat egészítse ki az akusztika törvényszerűségeinek ismerete és tudatos felhasználása is. A rezes és ütőhangszeres szőlőkben van a legtöbb félállású kollégánk, szintén kiváló hangszeresek. Nekik ezen a ponton az jelentené a legnagyobb művészi előrelépés lehetőségét, ha bővíteni tudnánk a státuszaikat, és ezáltal még gyakrabban játszhatnánk nagy besetzungos műveket, egyszerűen azért, hogy ők is el tudjanak tölteni hasznosan annyi közös munkaórát, mint a vonósaink. A hangszerparkunk évről-évre alakul, jól is néz ki, de a további fejlesztése ugyancsak kívánatos volna, most főleg ütőhangszerek terén. Érdekes kérdés még a zenekar országos ismertsége. Sokan vannak a zenei életben, akik akár egy évtizednél is régebbi hangzás- emlékekkel gondolnak a zenekarunkra, és az utóbbi évek eredményeiről egyáltalán nem bírnak saját benyomással. Fontosnak érezzük hát, hogy gyakrabban tudjunk játszani a fővárosban és hazánk jó akusztikájú hangversenytermeiben is. Hálás vagyok ezért a társulatért. Ez a kollektív hangzás- és esztétikaépítő munka a karmesterség legizgalmasabb területét jelenti számomra.

Lassú építkezés, szorgalmas munka

Szerencsésnek érzi magát, hogy Székesfehérváron irányíthat zenekart, hiszen a városvezetés szereti és támogatja a kultúrát, ahogyan az itt élők is. Ruff Tamás, aki az ARSO igazgatójaként a Magyar Kultúra Napján miniszteri elismerést vehetett át munkájáért, azt meséli, szeretnének is a bizalomnak megfelelni. Fejlődik, bővül a zenekar, számos új kezdeményezést indítottak útjára. Kedvelt bérleteik mellett például 2025-ben az Óbudai Egyetem „EgyetemZene” című sorozatában a fővárosban is adtak hangversenyeket, a hallgatókat pedig elhozták városukba. Az igazgató szeretné is, ha egyre többször lépnének ki Székesfehérvár falai közül, az együttes kiszolgálná a régiót, hiszen sok még a lefedetlen terület, ahová nem jut el a zene.

„Amikor belevágtam az igazgatóságba – meséli Ruff Tamás – azt láttam, hogy fantasztikus lehetőség rejlik az együttesben. Szeretek építkezni, s bár nem lehet minket mindenben a nagyzenekarokhoz mérni — kevesebben vagyunk, kisebb a büdzsénk —, azért nagyon szépen fejlődik az Alba Regia Szimfonikus Zenekar. A lassú építkezésnek és a szorgalmas munkának vagyok a híve.

Kimondani hatalmas szám, a 800 millió forintos költségvetés első hallásra óriási összegnek tűnik, de ha hozzáteszünk, hogy nálunk 62 munkavállaló dolgozik, már csupán a minimálbérrel számolva is a bérjellegű költségek elviszik ennek a keretnek egy jelentős részét, de ebből kell még finanszírozni a produkciókat, az üzemeltetést, a beruhá-

zásokat, egyszóval mindent, ami a működéshez szükséges. A teljes összegből 450 millió forint tisztán az önkormányzati támogatás, s ehhez jön a zenekarunk normatív állami támogatása, ami 45 millió. Tízszeres szorzóról beszélhetünk tehát, ami mutatja, mennyire szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen a zenekarok többségénél ez az arány éppen fordított módon valósul meg...

A kiegészítő állami támogatásunk 238 millió forint volt, s ehhez jönnek még a saját bevételek, pályázati források. Így tevődik össze a 800 millió. (2025-ös év adatai.) Azt valljuk, ha ilyen komoly összeget áldoz ránk a város, akkor nekünk is tudnunk kell fejlődni, előrelépni. Az elmúlt két évben tíz és fél státusszal bővült a társulat, ami igen komoly

ALBA REGIA

és hosszú távú elköteleződés. Szerencsésnek érzem magam amiatt is, hogy Székesfehérváron tudom tenni a dolgom. Kaposvárról költöztünk ide a családommal tizenöt évvel ezelőtt, akkor nehéz lépésnek érződött a városváltás, de úgy tűnik, mindennek oka van. Húsz esztendeje vagyok jelen Székesfehérvár zenei életében, s azt látom, ez a város valóban szereti, igényli és támogatja a kultúrát. Ezt már akkor megtapasztaltam, amikor két évtizeddel ezelőtt elkezdtem dirigálni a Vörösmarty Színházban, hiszen a kezdetektől nagyon pezsgő és jó rezgésű kulturális életet találtam itt.

Mindez nemcsak a támogatásra vonatkozik. Amikor egy svájci karmester, David Philip Hefti szerepelt nálunk nemrégiben, eljött a hangversenyre a polgármesterünk, Dr. Cser-Palkovics András is. Megkérdeztem, mondana-e néhány szót a koncert előtt, de annyit felelt, hogy köszöni, inkább nem, most kikapcsolódní, koncertet hallgatni jött, magánemberként. Ezzel együtt természetesen köszöntötte a budapesti vendégeket, akik az Óbudai Egyetemről érkeztek, egy együttműködés keretében megvalósult sorozatunk: az „EgyetemZene” második estéjére.

A sorozat ugyanis három koncertből állt, az elsőt Budapestre adtuk, a következőt Székesfehérváron, a záróhangversenyt pedig ismét a fővárosban rendeztük. Az egyetemnek Székesfehérváron is van egy kara: Alba Regia Műszaki Kar, innen jött a kétpólusú megvalósítás ötlete. Polgármesterünk arra biztatta a jelenlevőket, hogy jöjjenek el más-kor is, ismerjék meg a várost, a koncertéletet, a színházat, a múzeumot, az itteni közösséget! S ennek a kortárs zenei koncertnek a végén csodálkozott rá a svájci vendégkarmester arra, hogy a zenekarunk mennyire jól interpretálja és érti a kortárs zenét, mennyire otthonosan mozog ebben a zenei közegben. Hozzátette, hogy Európában is ritkán tapasztalt ilyet. Ahogy azt is kiemelte, hogy ezen a modern zenei ünnepen a polgármester is végig jelen volt.

Valóban fantasztikusnak tartom, hogy a zenekarunk érti és jól is interpretálja a kortárs zenét, s hogy mindezt a Fenn-tartó támogatásával tehetjük. Sokan kétkedve figyeltek minket a kezdetekkor, ma pedig már nem is kérdés, hogy ezek a művek rendszeresen szerepelnek a programjainkban. Nyitott a közönségünk, s szépen, lassan építkezünk Dobri Dánielnek köszönhetően, aki a kortársprogramért felel.

Ebben a támogató közegben nekünk is fejlődniünk kell. A zenész azért gyakorol, hogy minél magasabb szintre jusson egyik évadról a másikra, én pedig keresem a szakmai növekedésnek azt a módját és azt a pontját, ami még fenntartható.

A művészeti vezetőinknek, Dobszay Péter karmesteri és Dobri Dániel zeneszerzői munkájának köszönhetően a zenekar játékmódja rengeteget fejlődött. Ha sarkítani akarok, akkor nekem mindössze annyi a dolgom, hogy ezeket a törekvéseket megfelelő mederben tartsam, hiszen óriási álmokat hoznak mindketten, de ennek meg kell tudni teremteni a feltételeit is. Mahler szimfóniáira még egy kicsit várni kell...

Ami nagyon hiányzik a művészi munka valós láttatásához, az egy hangversenyszerem. A próbatermünket már megnyitottuk a közönség előtt, a nézők szeretik és hálásak is érte, oda azonban csak maximum kétszázan férnek be. A törzsközönségünk ennél már hál' Istennek jóval nagyobb. A Vörösmarty Színházban – ahol a nagy hangversenyeinket tartjuk – 450 néző tud leülni, de ez egyáltalán nem koncertezésre kitalált helyszín, kifejezetten nehéz hangzási körülményekkel. Bízunk benne, hogy eljön az az idő, amikor a hangversenyszerem ügye is napirendre kerül, hiszen meggyőződésem, hogy ez minden fehérvárnak hasznára lenne...

Igazgatóként a lassú, de folyamatos fejlődés híve vagyok, legyen szó akár a minőségi munkáról, vagy éppen a létszámbeli növekedésről.

Középtávon gondolkodva szeretném, ha az együttes kilépne a város falai közül. Legyünk az a zenekar, amely kiszolgálja a régiót, hiszen akad még zenével lefedetlen terület a vonzáskörzetünkben. Úgy szeretnénk azonban regionális-sá válni, hogy azzal más társulatok érdekét ne sértjük meg.

A jövőre vonatkozóan az is lényeges, hogy a város szeretné, hogy a Vörösmarty Színház nemzeti státuszt kapjon, s nekünk ezzel komoly feladatunk és munkánk lesz. Szeretnénk egy olyan együttműködést kialakítani és megvalósítani, amely megalapozza a szerepünket mindennek a zenei részében. A Fenntartónak ez nem titkolt elvárása – s valljuk meg, nem alaptalanul: ha van egy minősített zenekar a városban, logikus gondolatmenet, hogy ez szolgálja ki a zenei tagozat igényeit is.” ■

Ruff Tamás

✍ Réfi Zsuzsanna

„Minimális pénzből teremtünk csodát”

Hámori Máté finanszírozási aránytalanságokról, eltérő érdekekről, transzparens támogatásról

Szinte minden koncertjükön ott díszlel a felirat: telt ház. A Danubia Zenekar az utóbbi évek alatt jelentős törzsközönséget épített, különleges programjaikkal sikerrel szólítanak meg új érdeklődőket, akik kitartóan látogatják is az előadásait. Hámori Máté azt vallja, a jövőnek dolgoznak, s a fő cél az, hogy minél többeknek legyen a zene, az aktív zenélés a mindennapjaik része. A művészeti vezetővel új műsoraik mellett a finanszírozás aránytalanságairól, valamint arról is beszélgettünk, miért nem képesek közös platformra kerülni a zenekarok, miért képviseli mindenki csak a saját érdekeit.

A tavalyi interjúnkban említette: nem engedhetik meg maguknak, hogy a közönség ne legyen kíváncsi a Danubia Zenekarra. Közben pedig szükség van a folytonos megújulásra is, és nem biztos, hogy minden innováció elnyeri a publikum tetszését...

– Olyan ez, mint az alapkutatás és az alkalmazott kutatás, temérdek ötletből egy-egy válik be, közben pedig sok energiát és pénzt kell minderre áldozni. Az innovatív szemléletünk egyrészt kényszer, másrészt az én személyes késztetésem is. Hiszen ezt, a számomra oly kedves műfajt, a klasszikus zenei kincset nekünk, zenészeknek kell őriznünk, hogy továbbadhassuk a következő generációnak. Nem lehet innováció nélkül működni egy olyan világban, ami drasztikusan, akár óráról órára változik. Nem látok enélkül megfelelő utat, ha valaki a jövőnek dolgozik. A folytonos megújulás rengeteg munkát igényel, hiszen nem tudjuk előre, hogy mire lesz holnap vevő a közönség. De mindennek van egy olyan hozadéka is, hogy elkezdjük jobban megismerni a publikum igényeit és gondolkodását. A változás irányát is jobban érezzük így, mintha mindig ugyanarra építenénk, mindez minket is fejleszt. Persze a kísérletezés kudarccal is járhat.

Ami gondot jelenthet, tekintve a nem túl bőséges büdzséjüket...

– Fájdalmas nagy bukásról hála Istennek nem nagyon beszélhetünk, hiszen a tavalyi számaink szerint 94 százalék fölötti az előadásaink látogatottsága, valószínűleg kevés más zenekar számolhat be hasonló számokról. Szükség is van rá, hiszen évek óta a legalulfinanszírozottabbak közé tartozunk, s ezen már nagyon szeretnénk változtatni. Semmi sem indokolja ugyanis, hogy a hasonló méretű, olykor kisebb számokat produkáló együttesek sokszoros támogatást kapjanak, mint mi. Dolgozom is azon, hogy ezek a szorzók ne négyzerezések, ötszörösök legyenek... Miközben a mérlegünk minden más téren pozitív, megtaláltuk

a publikumunkat, nagyon intenzíven vagyunk jelen a magyar zenei életben, beszélnek a hangversenyeinkről. Sikeres a zenekar, a közönség egyre nagyobb mértékben nyitott ránk, telt házasak a koncertjeink, még úgy is, hogy budapesti viszonylatban is magasak a jegyáraink, talán csak a BFZ kínálja drágábban a belépőit. Mindez persze kényszer is, hiszen muszáj saját bevételt termelni, az állami támogatás nálunk még a bérekre sem elég. De nagyon bízom benne, hogy ezen idén sikerül változtatni...

Láttam a honlapjukon, hogy a koncertjeik zöme telt házas. Hogyan sikerült ilyen jelentős publikumot építeniük?

– A stratégiánk a kezdetektől az, hogy igyekszünk új közönséget megszólítani. Talán épp a bátorság és az innováció az, amivel új réteget lehet elérni, olyanokat, akik esetleg tartanak a műfajtól, annak megszokott formáitól. Kell éppen ezért egy különleges élmény, mint a Zenegyűlölő, a Semmi komoly-sorozat vagy a Beatles-számok reneszánsz madrigálokkal vegyítve, ezek és a hasonló programok jelenthetik a ki-

törési pontot. Évek óta következetesen képviseljük ezt az irányt, ennek a gyümölcsét most kezdjük learatni. Kialakult egy közönségréteg, amely a Danubia koncertjeire jár, más hangversenyekre azonban nem. Természetesen megmaradt emellett az az erős és elkötelezett klasszikus zenerajongó tábor is, amely a zeneakadémiai sorozatainkat látogatja, de nagyon vegyes a közönségünk, s épp ez volt a cél sok évvel ezelőtt.

Vannak, akiknek a rendhagyó estek felkeltik az érdeklődésüket a klasszikus programok iránt is?

– A Zenegyűlölő-koncert teljesen klasszikus műsorra épül, ha Jankovics Pétert ismeri valaki, s miatta vesz jegyet, akkor talán magával ragadja a zene és más előadásokon is találkozunk vele. Aki a zeneakadémiai Semmi komolyra jön, az inkább klasszikus rajongó, s arra kíváncsi, hogy ez a formátum miben más. Azonban azokat, akik

**Semmi sem indokolja ugyanis,
hogy a hasonló méretű, olykor kisebb
számokat produkáló együttesek
sokszoros támogatást kapjanak, mint mi.**

csak egy-egy rendhagyó estünket hallgatják meg, nagy eséllyel nem tudom becsatornázni egy hagyományosabb programra. Nem lehet mindenkit klasszikus zene-kedvelővé tenni. Én nagyon sokféle zenét szeretek, de nem várható el mindenkitől a sokszínű érdeklődés. Mi sokféle nézői igényt igyekszünk kielégíteni, hogy mindenki választhassa azt, ami számára a legszimpatikusabb. Nyilvánvaló, hogy az emberi lét legkomolyabb mélységeit azokban a művekben lehet megélni, amelyeket az idő hitelesített, s ezek a klasszikus művek, a hallgatóság döntött úgy, hogy ezek a kompozíciók maradjanak velük. Attól lesz klasszikus a klasszikus, hogy az idő nem fogott rajta, s ma is játsszuk. Nem a stílus, az időbeliség a kérdés. A zene, a jó zene hatást gyakorol az ember életére, de tudomásul kell venni, hogy ez lehet klasszikus, kortás vagy akár pop-rock is. A lényeg, hogy jó legyen, e téren nem vagyok dogmatikus. A legfontosabb maga a zene. Az, hogy zenéljenek, énekeljenek, legyen a muzsika része a mindennapjaiknak. Épp ezért, hogy milyen stílusú zenével tudjuk megközelíteni a hallgatóságot, azt már részletkérdésnek tartom.

Az előbb említette, hogy dolgozik a finanszírozási anomáliák csökkentésén. Mit tud tenni?

– Beadványokat, leveleket írok a fenntartónak, amelyekben jelzem, hogy ezek az aránytalanságok jelen vannak, és kérem a támogatását. Azt tudom tenni, mint minden más kollégám, akik folyamatosan bombázzák a fenntartót. A zenekarok nem képesek közös platformra kerülni, mert nem közösek az érdekeik. Vannak túlffinanszírozott együttesek, amelyeknek nem érdekük, hogy változzon a rendszer, s akadnak alulffinanszírozottak, amelyek a változás mellett vannak. Sajnos az elmúlt években az érdekeket nem lehetett közös nevezőre hozni, ezért is hagytuk el a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét. Okafogyottá vált a bennmaradás. Semmilyen eredményt nem tudtunk elérni közösen, maradt az, hogy mindenki a saját érdekeit próbálja érvényesíteni. Eddig is ez történt, most azonban nagyon pozitív fejlemény, hogy a fenntartó komolyan elkezdett foglalkozni a kérdéssel: az ÁSZ konferenciáján már körvonalazódott, hogy új, a számokat, teljesítményt is figyelembe vevő támogatási rendszert szeretnének kialakítani. Mi nagyon transzparensen működünk, láthatóak a számaink, semmiféle titkolni valónk nincs, mindent szívesen kiteszünk az ablakba. Gyakorlatilag minimális pénzből teremtünk csodát, s erre nagyon büszkék vagyunk. Mégsem tudunk olyan bért fizetni, amelyet a kollégáink

az évi 150 koncert után megérdemelnének. Szomorú, de azt látjuk, hogy jobban keresne valaki, ha elmegy az Aldiba dolgozni... Sokgyerekes muzsikuskoknak pedig nem mondhatom folyton: de hát a zenét szereted! Szép dolog a hősiesség, meg az, hogy ennyire sikeresek vagyunk, de mind ebben el lehet fáradni egy idő után. Ahogy abban is, hogy közben meg azt látjuk, a rendszer működése néha a birka-iskolára emlékeztet: „Ki oda se ballagott, még jutalmat is kapott.” Nagyon fájoak és kirívóak az aránytalanságok a finanszírozásban, amit mindenki tud, csak akadnak, akiknek nincs érdekükben ezen változtatni. A saját zenekarom érdekeit igyekszem elsősorban képviselni én is, a zenészeimet, akik hihetetlen munkát végeznek, és a sikerünk az ő érdemük. Az ő munkafeltételeiket igyekszem optimalizálni. Az egyetemes és a magyar kultúra tovább örökítéséért dolgoznak, s a munkájuk mérhető és kiemelkedő minőséget képvisel. Tényleg gyökeres átalakításra volna hát szükség!

Mit ért ezalatt?

– Transzparenssé kell tenni a forráselosztás elveit, például azt, hogy milyen mérőszámokat vesznek számításba. Az egész szektornak az lenne jó, ha születne egy közös minimumelv arról, mit vár el a fenntartó, ugyanis joga van meg szabni, hogy mi az a feladat, amit a zenekaroknak delegál. A kulturális kormányzatnak meg kell határozni, mi az a nemzeti cél, amiért a zenekarokat fenntartja, és ennek milyen eredményszámai vannak, amelyekhez lehet szabni a támogatást. Tiszta vizet kellene végre önteni a pohárba. Mi mindenképp konstruktív partnerként állunk ehhez, hiszen arra van szükség, hogy ebben a párbeszédben ki lehessen mondani elveket. Kellenek azok az elvárások, amiket számon lehet kérni, mind a zenekaron, mind a fenntartón. A kereteket a fenntartónak kell megadnia, hiszen minden együttes azt gondolja magáról, hogy ő a megváltó, az ő minősége a legjobb. Ez érthető is, hiszen a klasszikus zene mindannyiunk szívügye, a munkába az életét, vérért teszi bele az összes zenekar. Az egészséges verseny pedig hihetetlenül pezsgő zeneéletet eredményezett, ami óriási kincse hazánkban. Így a közönség a magasabbnál magasabb színvonalú produkciók közül választhat.

Gondolkoznak esetleg más önkormányzaton?

– Törvényileg kötelesek is vagyunk erre, akad önkormányzat, amellyel kapcsolatban állunk, de a mi finanszírozási igényünk meghaladja azt a volumet, amiben egy önkormányzat gondolkodhat. Óbudával is korrekt a vi-

szonyunk, adunk is koncerteket a kerületnek. Úgy vélem egyébként, hogy az a működési modell, ami a vidéki zenekaroknál is a végét járja, nem fog hosszú távon fennmaradni. De természetesen, ha jelentkezik egy önkormányzat, amely jelentős részét finanszírozná a szerződésért cserébe a büdzsénknek, szeretettel várjuk.

Új helyszíneket is talál a közönségük ebben a szezonban?

– Nálunk jelenleg a programok túlbujánzása jelent gondot, így a profiltisztításon dolgozunk. Alapvetően nem célunk nagyon tágítani a budapesti helyszínekínálatunkat, de meg fogunk jelenni az Operaházban a Filharmónia Kottazúr című programjában, s még mindig keressük azt a helyszínt, ami az Erkel Színházat pótolná, amely kellő mérettel rendelkezik, de nem aréna, és jó az akusztikája is. Emellett idén a Magyar Zene Házával közös produkciónk születik, ahol ifjúsági sorozatot is tartunk. Próbatermünkben, a Danubia Szalonban is várjuk a közönséget, a BMC és a Zeneakadémia szintén fontos partnerünk. Vidéken is jelen vagyunk, minden nyáron turnéra indulunk, külföldi fellépések is várnak ránk. Pozsonyban és Brüsszelben is ad koncertet ebben az évben a Danubia Zenekar.

Úgy láttam, új műsorok is születtek, például a Minden-ízü koncert.

– És A szerelmes zenekar, ezek a Kalandra fül családi fesztiválon mutatkoznak majd be, március 7-én. A rendezvény sok új produkciót gyűjt össze. Korábban, a pandémia alatt született, de jelenleg béta verzióban működik az ÉnekÚt, amely online program olyan tanároknak, akik nem énektanár képesítésűek, hogy ők is élményt tudjanak adni az énekórákon, ha épp nem áll „rendelkezésre” szaktanár. Néhány iskola már teszteli is, szeretnénk, ha országos szintűvé válna. Mi magunk is ellátogatunk egyébként iskolákba, elvisszük a teljes zenekart, mert azt látjuk, sok helyen nem engedhetik meg az utazást sem maguknak, így helybe visszük a szimfonikus zenét. Nagyon szeretik a kicsik a programjainkat, s amíg tudjuk, ezeket a súlyosan veszteséges előadásainkat finanszírozzuk, mert a gyerekek az egyik legfontosabb célcsoportunk.

Milyen koncerteket, vendégeket emelne ki a szezonból?

– Az évad végéig három neves vendégkarmester érkezik hozzánk: Markus Stenz, Francesco Bossaglia és Arthur Fagen. Velünk játszik még Fejérvári Zoltán, Balog József, Bálint János és Demény Balázs is. A Kurtág 100 központi koncertjén a Danubia Zenekar lép fel, s adunk egy különleges Bernstein-műsort is. Nagyon mozgalmas lesz még ez a néhány hónap, sok kiváló művész érkezik.

Már több, mint egy évtizede, 2013-ban lett az együttes művészeti vezetője. Milyen karakterűnek látja az együttest?

– Akadnak erősségek, amelyek az évek során változatlanok, ilyen például a vonóskar hangzásának a homogeni-

tása és puhasága. Mostanában pedig a fafúvósaink kezdtek átvenni a prímét. A zenekarunk a legkiemelkedőbben a huszadik század eleji, közepi műveknél teljesít, de folyamatosan dolgozunk a korábbi repertoáron is, ez azonban egy lassabb folyamat. Amire nagyon büszke vagyok, az az együttesünk kiemelkedő piano játéka. Sok éves munkám van benne, hogy meg tudjuk valósítani, de nemzetközi szinten is értelmezhető már a hangzásunk ezen szegmense. Persze, temérdek teendőnk van még, azokra a célokra fókuszálunk, amelyeket még nem értünk el.

Most, hogy már szemvillantásokból értik egymást a zenekarral, könnyebbé vált, vagy épp ezért nehezebbé a folytonos inspiráció?

– Határozottan könnyebbé. Vannak dolgok, amelyeket nehezen értem el az együttesnél, sok év kellett hozzá, hogy az általam kért, elvárt zenei dolgok elkezdjenek működni. Most már csak az új tagokat kell erre megtanítani, akikből elég sok akad. Mindig meghatározok egy-egy új szakmai célt, s azt tapasztalom, hogy amikor például tizedszer játszunk el Beethoven VII. szimfóniáját, már olyan zenei dolgok megvalósítására is képes a zenekar, amelyekre korábban nem. Huzamosabb együttműködéssel lehet elérni bizonyos színvonalat, zenei finomságokat. Szükség van arra is, hogy személyisége legyen egy zenekarnak, s ehhez kell a karmester. Az eltelt esztendő alatt azt érzem, hogy számos dolog könnyebbé vált, de mindig tudunk új izgalmat, új feladatot találni. Még az agyonjátszott darabokat sem fogjuk tudni soha úgy eljátszani, hogy a végén azt mondassuk: ez tökéletes volt... Mindig lesz egy újabb szint, amelyet el kell érni. A zene végtelen kihívást ad.

Hámori Máté

✍ Réfi Zsuzsanna

„A magyar zenei örökség első számú és leghitelesebb tolmácsolója”

Szabó Sipos Máté a kóruséneklés emberformáló erejéről,
és a Magyar Rádió Énekkarának következő éveiről

Víziói között szerepel, hogy a kórus öt év múlva, nyolcvanadik születésnapján a világ legjobb énekkarai közé tartozzon, amellet, hogy az egyre speciálisabb hangi és stílári igényeknek is megfelelő, rugalmas, több formációban egyaránt működni képes legyen az együttes. Szabó Sipos Máté a Magyar Rádió Énekkarának új vezető karnagyaként szeretne ösztönzője és segítője lenni a hivatásos énekkari művész képzés elindításának, mely a többi társegyüttesben szintén régóta megfogalmazott igény. Úgy véli, mindez nagyban hozzájárulna az énekkari művész státusz rangjának megerősítéséhez is. A karnaggal a kóruséneklés lélek- és emberformáló erejéről, a hazai énekkarok helyzetéről, számos tervéről, ötletéről is beszélgettünk, valamint arról, miért érkezett nagyon jó időszakban ez a rég várt lehetőség.

Milyen meghatározó koncertélményei vannak a Magyar Rádió Énekkarával a korábbi időkől?

– Nem tudom pontosan, mikor volt az első közös fellépésünk, de emlékszem egy Ramirez: Missa Criolla-ra még az 1990-es évekből, azután 2011-ből egy izgalmas XX. századi magyar madrigálokat bemutató koncertet idézek vissza szívesen, 2018-ból pedig egy szép barokk műsort, amelyet az Anno Sacri-sorozatban a zenekarral és a gyerekkarral játszottunk. Három esztendővel ezelőtt, 2022-ben a Sapszon-bérlet első hangversenye volt még emlékezetes számomra, ahol egy nagyon szép munkafolyamat eredményeként Elgar, Poulenc, Rautavaara, Hindemith, Brahms kórusdalait szólaltattuk meg. Tavaly novemberben pedig — ismét az Anno Sacri keretében — Telemann ritkán hallható vihar ódáját, valamint Bach Jesu meine Freude motettáját adtuk elő nagy sikerrel a Mátyás-templomban. A motettából azután egy Zenebeszéd-előadás is készült másnap. Mindig más és más, de nagyon jó élmény volt együttműködni és együtt muzsikálni az együttesel.

Mikor döntötte el, hogy jelentkezik a vezető karnagy pályázatra?

– Amint meghallottam, hogy kiírják. Nagyon jó időszakban talált rám ez a régén várt lehetőség.

A pályázatomat azzal a vízióval indítottam, hogy az énekkar a 80. születésnapját ne csak az egyik legjobb hazai, de a világ legjobb kórusai közt elismertként ünnepelje. Ennek elérését tényleg komolyan gondolom. Ehhez persze sok minden kell. Legfőképpen hosszú távú, következetes szakmai munka, amely érinti a működés sokféle elemét a munkaszervezéstől, a foglalkoztatási és repertoár struktúráján át az utánpótlás-nevelésig. Bízom benne, hogy a Magyar Rádió

Művészeti Együtteseinek vezetésével karöltve sikerül kialakítanunk azt a minden elemében optimális működési struktúrát, amiben ez a cél elérhetővé válik. Fontosnak tartom, hogy az énekkar alakulásakor kitűzött, alapvető feladatok és funkciók, a mai elvárások közepette is gerincét alkossák a munkának. Legyen az együttes továbbra is első számú és leghitelesebb tolmácsolója a magyar zenei örökség legjelentősebb alkotásainak, valamint a legértékesebb ma születő, hazai alkotásoknak. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával és a hazai vezető zenekarokkal közös projektek mellett szeretnék létrehozni olyan izgalmas koncertsorozatokat, eseményeket, melyek akár a műfaji határokat kiszélesítve, akár interdiszciplináris eszközökkel a fiatalabb kortárs közönséget is meg tudják szólítani. Mivel az énekkar tényleg a legjobb erőket egyesíti magában jelenleg is, ezt a vezető szerepet olyan, nagyobb kihívást jelentő művek műsorra tűzésével is deklarálnia kell, amire más együttesnek talán nincs lehetősége. Nagyon örömteli dolgozni a kórusal, mert nemcsak kiváló adottságú, hanem egy jól motiválható, lelkes közösség is. Ezt az értéket megőrizve és tovább erősítve kell megfelelnünk az egyre speciálisabb hangi és stílári igényeknek ahhoz, hogy a minőségi versenyben elől maradjunk. A sokféle feladathoz egy rugalmas, több formációban is működni képes együttesre van szükség, amelyben mindenki megtalálhatja a helyét és a motivációját. Az utánpótlás-nevelés is az egyik nagyon fontos eleme a hosszú távú gondolkodásnak. Szeretném, ha ösztönzője és segítője lennénk a hivatásos énekkari művészképzés elindításának, mely a többi társegyüttesben is régóta megfogalmazott igény. Ez nagyban hozzájárulna az énekkari művész státusz rangjának megerősítéséhez is.

A kinevezése január 5-től szól. Mi lesz az első közös fellépés, s mennyire tudta erre az évadra az ön által fontosnak tartott programokat beépíteni a műsorba?

– Nagyon előre tervezett az együttes élete, hiszen számos felkérésnek kell eleget tennie. Éppen ezért az idei szezonba még nem volt érdemben beleszólásom, sőt a 2026-27-es évad is szinte készen van, de azért ott már lesznek saját koncertprogramjaim is. Idén március 6-án, a Mátyás-templomban lesz az első általam dirigált közös koncertünk az énekkarral, amelyen a XX. századi francia repertoárból Marcel Dupré, Frank Martin, Daniel Roth, Louis Vierne két orgonára és dupla kórusra komponált ritkán, vagy Magyarországon még soha nem előadott művei hangzanak el.

Milyennek látja ma a hazai énekkarok helyzetét?

– Nagyon sokszínű a paletta. Nincs itt most mód erről részletesebben beszélni, de egy-két elgondolkodtató példát mondhatok. Felemelő volt látni tavaly novemberben a KÓTA által rendezett X. Kodály Zoltán Magyar Kórusversenyen, hogy a résztvevő, közel ötven énekkar milyen magas színvonalon énekelt, kicsiktől a felnőttekig, bizonyítva, hogy él, sőt néhány helyen virágzik a kórusélet Magyarországon. Köszönhető mindez néhány minden elismerést megérdemlő, megszállott, rendíthetetlen tanár, karnagy elhivatottságának és áldozatos munkájának, melyet sokszor kemény ellenszélben kell végeznie. Mert ezen a versenyen a legjobbak voltak, de az általános kép nem ilyen rózsás. Az énekkorák száma lecsökkent, a nem zenei osztályokban már szinte alig van kórus, a gimnáziumokban még nehezebb a helyzet. A jobban preferált

sport-edzések elveszik az időt és a lehetőségét a próbára járástól – már ahol egyáltalán van kórus és védett kórusidő. A tradicionális nagykórusok száma csökken, és a meglevők is fokozatosan öregszenek. A fiatalok egzisztenciális gondjaik miatt sem tudják már idejüket áldozni erre. Aki gyerekkorban nem énekel, az felnőttként, szülőként sem tarja ezt fontosnak, hiába köztudott a zenei nevelésben részesülő gyermekek minden másban is megnyilvánuló jobb teljesítménye. Bizonyítják ezt a kórusiskolák végvárai (Nyíregyházán, Kecskeméten, Budapesten és még egy-két elszánt iskolában), ahol generációkat nevelnek a kultúrára évtizedek óta. Ezekből a kóruscsaládokból kinövőket azután kisebb együtteseket hoznak létre, és továbbviszik a magas szintű kóruséneklés gyakorlatát. Ezt nagyon jó látni, mint ahogy a közösségi éneklés új eszközeivel sok fiatalat tömörítő, népszerű csoportokat is. Ezek a tendenciák más országokban is mutatkoznak, azonban míg egy évtizede még sorra hoztunk díjakat nemzetközi kórusversenyekről, addig ma már résztvevőként is alig vagyunk jelen azokon, miközben a Baltikum mellett a távol-keleti országok együttesei elképesztő minőséget produkálnak ebben is. Ezeken a szinteken az amatőr és profi közti különbség sokszor már nem a minőség, csupán a működési státusz jelzője. Nagyon nagy a verseny a hivatásos együttesek világában is. A hazai, funkciójában „mindenevő” együtteseknek is nehéz versenyre kelni az egyre specializáltabb zenei igényeket kielégítő nemzetközi kínálattal.

Egyáltalán: mi ma egy énekkar feladata? A XXI. században miként változott a szerepe ezeknek a társulatoknak?

Szabó Sipos Máté

Fotó: Vozáry Róbert

Magyar Rádió Énekkara, Szabó Sipos Máté vezető karnagy

Fotó: Vörös Attila

– A kóruséneklés számtalan jótékony hatása változatlan. A művészi élményen túl, lélek és emberformáló, együttműködésre nevelő, közösségformáló és megtartó szerepét nem lehet elégszer hangsúlyozni. Mai atomizálódó társadalmunkban ez a szerep nagyon felértékelődik. A magány legjobb ellenszere. Éneklés közben közösségben vagyunk, együttműködünk, egymásra figyelünk, elfogadjuk egymást. Itt saját szerepünket és személyiségünket nem elnyomni vagy kihangsúlyozni kell, hanem megtalálni, és a közösségi alkotás létrejöttében kiteljesíteni, feloldani. Ez ma, ebben az egymás ellen uszító világban szinte terápiás segítség. Éneklés közben nem félünk, és megtanulunk bízni egymásban. Ezért is fontos, hogy tovább éljenek és alakuljanak ezek az éneklő közösségek.

Visszatérve a Magyar Rádió Énekkarára, milyen mérföldkönek látja ezt a felkérést?

– Harmincöt éves pályámat alapvetően meghatározta a hivatásos kórusokkal való együttműködés. 11 évig voltam a Nemzeti Énekkar szólamvezetője és énekes, majd két ciklusban, 8 esztendőn keresztül a Kodály Kórus Debrecen vezető karnagya, 11 évig a Magyar Állami Operaház karigazgatója. Rengeteg tapasztalat, ismeret, gondolat, szándék gyűlt össze bennem ez alatt az idő alatt, ezért nagyon hálás vagyok, hogy most a Magyar Rádió Énekkarának vezetőjeként mindezzel segíthetem a közös munkát. Számos megvalósításra váró ötletem, művészi tervem van még, amit reményeim szerint sikerül majd ezzel a kiváló együttessel a magunk és a közönség örömeire valóra váltani. Számomra a legjobb időszakban érkezett most ez az új lehetőség.

Mindez mennyiben érinti az egyéb feladatait, az Egri Szimfonikus Zenekart, az operafesztivált, vagy a Regionális Zenekarok Szövetségét?

– Próbálom úgy alakítani az életemet és a teendőket, hogy mindez felelősséggel továbbra is belefértjen, hisz az Egri Szimfonikus Zenekart már 30 éve vezetem más munkáim mellett is sikerrel, az Egri Kamaraopera Fesztivál pedig szintén fontos szívügyem. A Regionális Zenekarok Szövetsége és a KÓTA elnöki teendőit is igyekszem ezután is ellátni, de szerencsére ott is sok nagyszerű segítőtársam akad.

Hány évre szól a megbízatása, s hová szeretne eljutni a ciklusa végén?

– A szerződéselem határozatlan időre szól, de szeretném, ha öt éves távlatban sikerülne már kialakítanunk azt a jól működő struktúrát, amely hosszú távon szolgálja majd a minőség fenntartását, miközben inspiráló, megújuló lendületben tartja az együttest. Friss és újszerű, komplex élményt nyújtó programokkal szeretném bevonzani a fiatalabb közönséget is. Bízom benne, hogy hatékony részvételünkkel addigra kiépülhet a hivatásos énekkari művész képzés és utánpótlásnevelés rendszere is, mely tovább erősítheti a magas szintű kóruséneklés rangját. Szeretném elérni továbbá, hogy az együttes visszakerüljön a legrangosabb nemzetközi vérkeringésbe úgyis, mint a magyar zenei örökség leghitelesebb interpretátora.

A közönség mindebből mikor és mit vesz majd észre a koncerteken?

– Sok mindenhez idő kell, de remélem, napról napra egyre hallhatóbb lesz az eredmény! ■

✍ Réfi Zsuzsanna

„Nemcsak színesíteni kell a helyi zenei életet, hanem fenn is kell tartani”

Szabó Sipos Máté transzparens kritériumrendszeréről,
kulturális haszonról, sokféle érdekről

Kevesebb koncerttel, próbával, kisebb létszámmal, emelt jegyárakkal próbálnak továbbélni a regionális zenekarok, hiszen ha összeadják a költségeket, egy-egy hangverseny megrendezése majd ötven százalékkal kerül többbe, mint 5 éve. Szabó Sipos Máté, a Regionális Zenekarok Szövetségének elnöke azt mondja, hogy nem feltétlenül a támogatási összeg emelése tenné elégedetté a társulatokat — bár ebben az inflációs környezetben ez elengedhetetlen —, sokkal fontosabb volna, ha látnák, munkájuknak és annak minőségének — a közönség szeretetén túl — van kézzelfogható értelme, eredménye, amely megmutatkozik a támogatásokban is. Hozzáteszi, bármekkora összegről is van szó, a legfontosabb a kiszámíthatóság, a több évre tervezés lehetősége, a transzparens kritériumok és a döntések megismerhető szempontrendszere lenne. Ezeknek az együtteseknek a munkája nem pótolható vendégzenekarokkal, egy-egy hangverseny nem helyettesíthet sok évadon keresztül felépített zenei közszolgáltatást. Hiszen nemcsak színesíteni kell a helyi zenei életet, hanem fenn is kell tartani.

Tavaly beszélgettünk arról, hogy a minősítéssel nem rendelkező, nem budapesti zeneművészeti szervezetek működési támogatása tíz év alatt a felére csökkent, miközben az erre pályázó együttesek száma sokasodott. Mi most a helyzet, lát változást a keret összegében? Vagy kérdezhetem azt is, hogy van keret?

– Idén még nem írtak ki erre pályázatot, úgyhogy semmi konkrétum nem tudunk...

Az elmúlt tavasszal még nem látták, hogy lesz-e és mekkora a minisztériumi többlettámogatás. Ez az összeg végül megérkezett a társulatokhoz? Idén terveznek vele?

– A többlettámogatások komoly plusz forrásokat jelenthetnek, de nem lehet azokkal előre tervezni, hiszen a kimenetelük bizonytalan. A mi szövetségünkben évek óta legfeljebb csak egy-két együttes jár sikerrel, de ők se mindig. Egerben például két éve egyik kategóriában sem nyertünk, tavaly viszont háromszor is sikerrel pályáztunk. Lehet azt mondani, hogy szerencsénk volt, de jobban örülnénk, ha a döntések szakmai hátterét meg lehetne ismerni, mert arra lehetne támaszkodni a jövőben is. Váratlanul ért mindenkit, hogy a 2026-ra vonatkozó többlettámogatás pályázatot még tavaly decemberben be kellett nyújtani. Egyrészt örömdetes, hogy így valóban előre lehet tervezni az esetleges nyereménnyel, de döntésekről még nem tudunk.

Lehet azt mondani, hogy szerencsénk volt, de jobban örülnénk, ha a döntések szakmai hátterét meg lehetne ismerni, mert arra lehetne támaszkodni a jövőben is.

– Miközben az eltelt időszakban a költségek is jelentősen nőttek. Mennyivel kerül többbe ma egy koncertet megrendezni, mint mondjuk öt esztendővel ezelőtt?

– Ha a hivatalos inflációs adatokat összeadjuk akkor 45%-kal, de a technikai kiszolgálás ennél is többel drágult.

Hogyan élnek túl ebben a helyzetben a zenekarok?

– Emelik a jegyárakat, kevesebb koncertet teljesítenek, kisebb létszámokkal dolgoznak, kevesebb próbával, megpróbálnak továbbélni.

Említette tavaly azt is, hogy az elosztás szempontjairól, a döntés hátteréről nem sokat tudni, s ez felesleges feszültséget szít az együttesek között. Javult az azóta eltelt időben a helyzet?

– Az elosztási szempontok továbbra sem világosak, mint ahogy a szakmai kritériumok sem pontosan körvonalazottak. Ez óhatatlanul nem kívánt feszültségeket szül, de a nagyobb baj, hogy nem szolgálja a minőségjavulást, noha ez lehetne a cél.

A regionális zenekarok is nagyon sokfélék, hiszen van, amelyik hetente koncertezik, más együttes pedig évente csak néhány hangversenyt ad, de ahogy a múltkori beszélgetésben is említette, jó volna ezen a területen is egy kézzelfogható, világos, teljesítendő követelményrendszer, mely alapján akár több évre is dönthetnének az állami pénzek odaítéléséről. A nagyon eltérő együtt-

teseket tekintve milyen szempontrendszer tartana jó-nak, igazságosnak?

– A működésnek vannak objektív mérhető kritériumai, amiben mindenki ki tudna egyezni. Hogy hány koncert, mennyiből, mekkora közönségnek, milyen technikai feltételekkel, milyen személyi állomány mellett, mekkora bevétellel teljesül, azt viszonylag könnyű kiszámolni, amely jó támpont lehet. Azt is figyelembe kéne venni, hogy az adott helyszíneken mindennek mekkora a kulturális haszna, mekkora hiányt pótol, mekkora szükség van rá. A negyedik koncert aznap, vagy az egyetlen az évben. Az egy koncertre eső költségek tekintetében is óriási különbségek mutatkoznak a különböző szervezeti felépítésben működő zenekarok közt.

Elképzelhető-e ezen a területen kooperáció, összefogás egy másik zenekarral?

– Az elmúlt évek sokféle, sokszor változó rendszerben zajló folyamatai, döntései nem az összefogásra ösztönözték a zenekarokat. Mindenki igyekszik a maga útján, saját kapcsolatain keresztül kedvezőbb helyzetbe kerülni és attól fél, hogy ha mással összefog, elveszti a privilégiumait. Az érdekek is sokfélék. Szomorú ezt látni, bár ebben a helyzetben akár érthető is, ha egy zenekarvezető mindent megmozgat, hogy jobb feltételeket teremtsen a saját zenekarának. Viszont a kosár sokak számára nem lett és nem lesz nagyobb, ezért mindez óhatatlanul egymás rovására történik.

Hogy látja, mekkora az az összeg, amivel elégedettek lennének a regionális zenekarok? Főleg most, amikor azt látjuk, az önkormányzatokra egyre kevésbé számíthatnak, hiszen nem a szándék, sok esetben a pénzhány miatt kénytelenek erre a területre jóval kevesebb forrást áldozni.

– Én nem gondolom, hogy pusztán az összegektől lennének elégedettebbek zenekaraink. Sokkal fontosabb lenne azt látni, hogy a munkánknak és munkánk minőségének - a közönség szeretetén túl - van kézzelfogható értelme, eredménye, amely megmutatkozik az azt megbecsülő támogatásokban is. Továbbá mindezekhez azonos utakon, transzparens kritériumoknak megfelelően, kiszámítható módon, több évre tervezhetően, világos feltételek mellett lehetne hozzájutni, bármennyi is a rendelkezésre álló összeg.

A mi zenekaraink számára megpályázható, az utóbbi évek alatt megfelelő támogatási kereteken ilyen infláció mellett azonban biztosan módosítani kell.

Mit érzékel az együttesek nehéz helyzetéből a közönség? Milyen következményei lesznek, ha ezek a sokéves munkával felépített, s a helyi közösségbe szervesen beágyazott társulatok már nem fognak tudni muzsikálni?

– Nem szeretnék sötét jövőt vizionálva ezen keseregni. Évtizedek óta mindent elkövetünk, hogy a mi vidékeinken élők is hozzájussanak az igényes zenekultúrához, még ebben a nagy kulturális ellenszélben is. A közönség továbbra is nagyra értékeli és szereti együtteseinket, s hálás mindezért az értékadó munkáért és a felemelő élményekért. Tesszük mindezt ameddig felelősen lehet, de ha nem tudjuk méltó módon folytatni, akkor be kell fejeznünk. Azzal viszont mindenki szegényebb lesz, nem csupán ezek a vidékek.

Miért nem pótolhatja más azt a munkát, amit ezek a társulatok látnak el?

– Mert egy-egy vendégkoncert nem helyettesíthet, nem pótolhat egy sok évtizedes munkával felépített, teljes évadon át tartó zenei közszolgáltatást. Ráadásul sok helyre egyáltalán nem jut el még vendégegyüttes sem... Nemcsak színesíteni kell a zenei életet, hanem fenn is kell tartani. Ehhez rezidens együttesekre van szükség, amelyeknek van hitele az adott közösségekben is.

Milyen feladatokat vállalhatnak el még a regionális zenekarok, ha lenne rá megfelelő keret?

– Sokkal többet tudnánk utazni a nehezebb helyzetben lévő vidékekre, sokkal több fiataloknak szóló előadást kellene tartani. Sok-sok élő klasszikus zenei élménnyel kellene visszaadni az emberek elvesztett, felszabadult örömet megannyi valódi kultúrára szomjazó vidéken.

Mi mindent tudnának még tenni jobb anyagi körülmények között a közönségük kulturális fejlődéséért?

– Még magasabb nívóval még magasabb kulturális igényeket ébreszthetünk az emberekben.

Szabó Sipos Máté

„A színpadra lépés hatalmas felelősség”

„Nem csak a közönség, de a zenei utánpótlás is fogy”

Kiss Eszter
Veronika

„Az, hogy a koncerten legyen közönség, a koncertek iránt legyen érdeklődés, és hogy a zene irányába nyitott generációt neveljünk a mai gyerekekből, az a mi dolgunk és felelősségünk, e téren nem mutogathatunk másra.” – fogalmazott lapunknak Lakatos György, aki a közeli napokban vehette át a Köztársasági Elnöktől az egyetemi tanári kinevezését. A sokoldalú fagottművészt a kortárs és a barokk zenéhez való kötődéséről, a zenei utánpótlásról és a közönséggel való kapcsolatáról, a Kékmadár Fesztiválról, valamint az NKA-nál betöltött szerepéről kérdeztük.

Rengeteg dolgot csinálsz: tanítasz, koncertezel, több mint harminc éve szervezed a kalocsai Kék Madár Fesztivált, a Nemzeti Kulturális Alap Előadó-művészetek Kollégiumának tagja és az Artisjus Alapítvány elnöke vagy, de részt veszel más szervezetekben is, és mindezt családapaaként. Hogy bírod a sok munkát?

– Ezt mások is gyakran kérdezik tőlem, s mindig azt felelem, hogy sokat dolgozom, keveset alszom. De a viccelődést félretéve, mindaz, amit felsoroltál, nagyon fontos nekem. Generációkon át összetartó és egymással szoros kapcsolatot tartó családból származom, ezt hoztam magammal, eszerint igyekszem a saját életemet élni és így nevelem a gyerekeimet is. Tanítani és koncertezni szenvedélyesen szeretek, imádok fagottozni, és amíg csak tudok vagy lehet, folytatni szeretném. Művészként és tanárként idestova ötven éve vagyok a pályán, fontosnak tartom, hogy az ennyi idő alatt szerzett rengeteg tapasztalatot és ismeretséget jó ügyek szolgálatába állítsam. A Kék Madár Fesztivál szervezését és az NKA-ban vagy az Artisjushnál végzett munkámat ilyen jó ügynek gondolom, ezért szívesen veszek benne részt. Szóval, a kérdésedre visszatérve, így kerek az életem, és így szeretném folytatni, amíg csak lehet és győzőm.

Ismert vagy arról, hogy szívesen játszol kortárs darabokat. Ez egy tudatos választás volt a részedről?

– Valóban, szinte a pályám kezdete óta szívügyemnek tartom a kortárs művek előadását. Nagyon sok remek zeneszerzőnk van, a nyolcvanas évek óta ismerem őket, a zeneszerző azonban előadó nélkül csak a fiókjának ír. Ki más játssza el ezeket a darabokat, ha nem mi, a kortársak? A kortárs zenével való első fontos találkozásom az 1983-as müncheni fagottversenyhez kötődik, ahol Stockhausen In Freundschaftját kellett megtanulnom. Igaz, előtte Petrovics Passacagliáját már játszottam konzervatóriumi növendékként legendás tanáromnál, ifj. Hara Lászlónál. A „sorsdöntő” elköteleződés azonban akkor történt meg, amikor Bruges-ban részt vehettem egy némileg elektronikus színezetű kortárs zenei fesztiválon, ahol Patachich Iván magnószalagra és élő fagottra készült Fagotto digitalis-át játszottam. Így

kerültem kapcsolatba a kortárs zeneszerzői körrel, Decsényi Jánossal, Dubrovay Lászlóval, Hollós Mátéval, Madarász Ivánnal Olsvay Endrével, Pintér Gyulával, Sugár Miklóssal, Szigeti Istvánnal és sorolhatnám még hosszan a később megismert neveket. Körülbelül hetven-nyolcvan darabot köszönhetek ezeknek a kapcsolatoknak, értem ezalatt a szó-ló fagott-, a fagott-zongora, a fagott-elektronika darabokat, a fagott-zenekar és a fagott-ensemble műveket. Mindegyiket eljátszottam legalább egyszer, de van olyan, amit száznál is több koncerten adtam elő. Pár napja a Kurtág 100-on játszottam, és most van előttem Dubrovay László, Ott Rezső és Horváth Balázs egy-egy új fagottversenye, amit szintén nekem írtak és már idén meglesz az ősbemutatójuk. Nagyjából 20-25 magyar fagottverseny keletkezett az elmúlt negyven évben és az egyik vállalkásom, hogy mindet eljátszom különböző zenekarokkal. Legutóbb a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával Kovács Zoltán II. Fagottversenyét vettük fel, Hidas Frigyes és Victor Máté Fagottversenyét pedig a Mendelssohn Kamarazenekarral és a MÁV Szimfonikus Zenekarral játszottam. A következő szezonban szintén kortárs magyar fagottversenyeket játszom a Savaria- és a Szent István Király Szimfonikus Zenekarral, a Győri Filharmonikus Zenekarral, valamint az Anima Musicae Kamarazenekarral és az UMZE Kamaraegyüttessel is.

Akik ismernek, azt is tudják rólad, hogy szeretsz kísérletezni a hangszereddel. Ez a kísérletező kedv hozzájárult a kortárs zene iránti elköteleződésedhez?

– Mindig is érdekelt a fagott technika lehetőségeinek és e lehetőségek bővítésének kutatása, új effektusok, játékmódok alkalmazásának megtalálása. Igyekeztem kikísérletezni a fagotton való akkordjátékot, a multifónikus hangok számos válfajának lehetőségeit és az ehhez tartozó fogástáblázatokat. Sokat foglalkoztam a flagelett hangokkal, az átfúvással keletkező hangokkal, a felhangok és a felhang nélküli hangok megszólaltatásának technikáival, a glissando és a nád nélküli játék lehetőségeivel, a levegőbefúvások és a billentyűnyitások technikáinak tökéletesítésével és a dinamikai skála még árnyaltabbá tételével. A kortárs zene – például

Dubrovay László, Horváth Balázs vagy Vajda Gergő művei – lehetőséget és inspirációt is jelentettek ezekhez a kísérletekhez. Nagy szerencsémnek tartom, hogy dolgozhattam Kurtág Györggyel és Ligeti Györggyel is. Egyébként a doktori dolgozatomat szintén kortárs témából írtam A magyar fagottjáték alakulása a 20. században: Petrovicstól Dubrovay-ig címmel. A tanítványaimnak is kötelező minden félévben és a diplomakoncerten kortárs magyar zenét játszani.

A repertoárod igen széles körű, a kortárs darabok mellett gyakran játszol barokk darabokat is. Jól megférnek ezek egymás mellett?

– Fagottművekből a kortárs és a barokk zenében van a legnagyobb repertoár. Természetesen a barokk zene ugyanolyan fontos számomra, mint a kortárs művek. Mindig építette egymást ez a két időben távol álló korszak, amit az egyikben tanulok, azt tudom használni a másikban is. A kortárs fagottversenyek előadása mellett van egy másik vállalkásom, mégpedig az, hogy eljátszom Vivaldi összes fagottversenyét, ami – bármilyen meglepő – 39 darabból áll. A BMC-ben Vivaldi árvaházi koncertjei címmel fut ez a sorozat, partnerem Spányi Miklós és a Concerto Armonico Kamarazenekar. Minden évben két koncert van, most éppen a tizennegyedikre készülünk. Ezeken játszom a szóló fagott versenyeken kívül például kettősversenyeket fuvolistákkal, oboistákkal, két fagottos versenyt is, sőt, a növénydekeimet is bevontam, és tizenkét fagottra szétírtam egy fagottverseny. Nagyon szeretem, ha széles az „étlap”, így természetesen Mozartot is játszom, Weber, Hummelt, Sztravinszkijt, Bachot és a Bach fiúkat, Jean Francaix-t, Telemant, mindet hirtelen nem is tudom felsorolni. Többet közülük lemezre is vettem.

Január végén egy országos ifjúsági fagottversenyt szerveztél a Zeneakadémián. Mi volt ezzel a célod?

– Úgy látom, manapság nem csak a közönség, de a zenei utánpótlás is fogy. A mi korunkban nem volt telefonunk, nem volt tévénk, de ha volt is, nem minden nap volt adás. A zene a világ megismerésének egyik eszköze volt. Ma már nem könnyű az érdeklődést felkelteni, annyi információ és inger éri a gyerekeket. Bach két hétig ment hóban-sárban-fagyban azért, hogy Buxtehudet meghallgassa. Ma minden egy kattintás, az internet fantasztikus lehetőséget nyújtó világában beütjük a Goog-

le-ba, és rögtön megvan a válasz. Az információ ott van, de a gondolkodás, a kutakodás elmarad, nem megyünk két hétig utána semminek, az azonnali válaszokat keressük. Már nem tanulnak annyian zenét, mint régen, és nemcsak a fagottos kevés, de a hegedűs és a zongorista is jóval kevesebb. Vannak hangszerbemutatók, de nem tudom, mennyire eredményesek, sok múlik azon, hogy milyen rendszerességgel, hol, kiknek és milyen minőségben zajlanak. Az általam említett, ifj Hara László emlékére szervezett fagottversenyyel is az volt a célom, hogy kicsit felmérjük a helyzetet és felkeltsük az érdeklődést. Jól is sikerült, 27 induló volt az ország minden tájáról és össze is hozta ezt a társaságot.

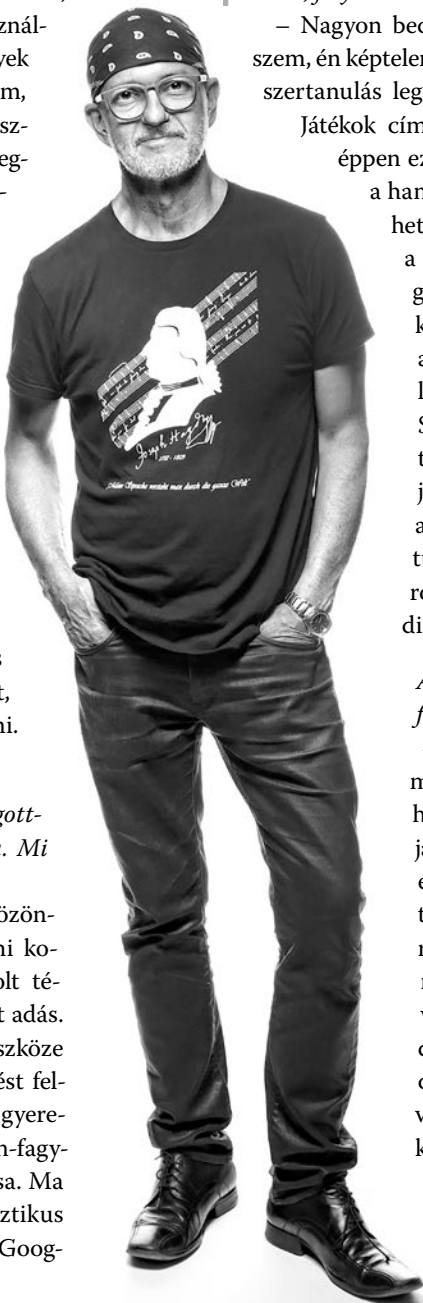
Talán nem is azzal van a gond, hogy a gyerekek nem kezdik el a hangszer tanulást, hanem azzal, hogy gyakorolni kell, folyamatosan dolgozni, és nincs gyors sikerélmény.

– Nagyon becsülöm a zeneiskolai tanárokat, azt hiszem, én képtelen lennék zeneiskolában tanítani. A hangszer tanulás legtöbbször munka és küzdelem. Kurtág:

Játékok című zongorasorozatának bizonyos részei éppen ezért zseniálisak. Bátran hozzá lehet érni a hangszerhez, bele lehet könyökölni, bele lehet ütni, és kialakul egyfajta testi kapcsolat a hangszerrel, hogy egy test, egy lélek legyen a gyerek és a hangszer. Rezgést kell kialakítani minden hangszeren, és ehhez alapvető, hogy milyen a testtartás, milyen a mozdulat, milyen a levegővétel. Sok idő eltelik, és sok energiát kell beletenni, mire a gyerek igazán élvezni tudja. A tehetség maximum 30-40 százalék, a többi meló. Ehhez kell a tanár segítsége, türelme, hozzáértése. A legendás tanárok sajnos fogynak, de szerencsére mindig jönnek újak is.

Az előbb említetted, hogy a közönség is fogy. Szerinted mit tehetnek a zenészek?

– Sajnos a közönség sem fiatalodik. Most már minden zenekar nagyon figyel arra, hogy ifjúsági koncerteket adjon, ők is tudják, hogy kell az utánpótlás. Én is több évtizede szervezek és tartok „beszélgetős” koncerteket, ahol beszélünk a zenéről, nem feltétlenül a száraz tényekről, hanem a hangokról, színekről, szépségről, vadságról, stílusokról, hangulatokról, érdekességekről. A színpad mindig egy kicsit messze van az emberektől, ezt a távolságot kell leküzdeni. Szeretem az olyan koncertet, ahol a közönség körben ül vagy olyan közelségben, hogy van szemkontaktus, látom a reakciókat. A csillogó szempároknál nagyobb csoda nin-

Lakatos György növendékeivel

csen. Ha a közönség unatkozik, akkor én nem csinállok valamit jól. A színpadra lépés hatalmas felelősség. Az is hatalmas felelőssége minden zenésznek, hogy a következő harminc-negyven évben is legyen közönsége a komolyzenének, mert - ha őszinték vagyunk - mindannyian a közönségből élünk. Az, hogy a koncerten legyen közönség, a koncertek iránt legyen érdeklődés, és hogy a zene irányába nyitott generációt neveljünk a mai gyerekekből, az a mi dolgunk és felelősségünk, e téren nem mutogathatunk másra.

Nagyon fontos kezdeményezésed a Kék Madár Fesztivál, amelynek személyes történeted, egy baleseted és az abból való felépülés volt az ötletadója.

– Harmincöt éve, 1991-ben kezdtem el, miután több év után felépültem egy súlyos balesetből. Kezdetektől kettős volt a cél: a bevételből segíteni a beteg gyerekeken, és adni egy kulturális élményt Kalocsának, hogy ne kelljen „felutazni” Pestre egy koncertért, hanem helyben oda lehessen sétálni. Amikor elkezdünk 1991-ben, Kocsis Zoltánnal, Berkes Kálmánnal és a Budapesti Vonósokkal adtuk az első koncertet. Akkor még nem neveztük Kék Madárnak, csak a másodiktól kapta ezt a nevet A boldogság kék madara című Maeterlinck-mese után. Az egy koncertből elég gyorsan egy rendkívül sokszínű, háromnapos rendezvény lett, koncertekkel, kiállításokkal, gyermekműsorokkal, színházi előadásokkal, kézműves vásárral. Eddig mintegy háromszáz esemény volt nagyjából tizenkétezer fellépő művésszel, akik mindannyian ingyen és örömmel vállalták a fellépést. 35 év alatt 1300 gyereket támogattunk 125 millió forinttal. Amíg vagyok, ez a fesztivál lesz, ezt ígérem, de vannak arra nézve is elég egyértelmű jelzések, hogy ha én már nem leszek, akkor mások folytatják hosszútávon.

Bár már nem élsz Kalocsán, a fesztivál is mutatja, hogy nem szakadt meg a kapcsolatot a szülővárossal. Hol van az otthonod: Kalocsán, ahonnan származol vagy Budaörsön, ahol laksz?

– Gyakran felteszik nekem ezt a kérdést, hiszen huszonöt éve Budaörsön élek a családommal, itt is mindenfélét csinállok,

ide jártak a gyerekeim iskolába, és sok barátra, jó ismerősre leltem a városban. Kalocsa az más. Ott minden utcát, fát ismerek, minden sarokhoz köt valamilyen emlék, ismerem a családokat, történeteket, legendákat, amiket a szüleim, nagyszüleim meséltek. Kalocsa mindig az otthonom marad azzal a százhetven éves kalocsai házzal együtt, ahol édesapám született és onnan is indult a végső útjára. Amit tudok, megteszek a városért. A zeneiskola most lesz hatvan éves, és én az első növendékek egyikeként ott kezdtem el zongorázni. Lesz is az évforduló tiszteletére egy koncert idén szeptemberben.

A beszélgetésünk elején utaltál arra, hogy az NKA-ban és az Artisjusban végzett tevékenységedet is a jó ügyek szolgálatának tekinted. Mi az, amiben segíteni tudsz?

– A cím vagy a pozíció nem érdekelt soha. Azért vállaltam a közreműködést ezekben a szervezetekben, mert – ahogy a beszélgetésünk elején is mondtam – öt évtizede vagyok a pályán, jól ismerem a zenei világot és annak szereplőit, így azt gondoltam, a tapasztalataimnak köszönhetően segíthetem az ott folyó munkát. Megtisztelőnek tartom, hogy az NKA-nál rám gondoltak, mert a szakma delegált először a bizottságba és miután megtörtént az átalakulás, az Előadó-művészetek Kollégiumának lettem a tagja. Az NKA-ban is azokat a szempontokat igyekszem szem előtt tartani, amelyeket a beszélgetésünk során említettem: kortárs zene, ifjúságnevelés, színvonalas műsorok, magyar szerzők művei. Fontosnak érzem a kis műhelyek támogatását, amelyeknek más lehetősége nincs, a vidéket, ahol szintén szűkösebbek a lehetőségek, és azokat a nagyobb együtteseket, ahol szintén nincsen elég forrás egy-egy fontosabb projektre. Az ember szinte mindenkit ismer, minden pályázatban látja az értéket. Nem egy könnyű feladat, de az motivál, hogy hátha tudok segíteni a rálátásommal, a tapasztalatommal azoknak, akik másképp nem tudnának előbbre jutni. Az Artisjus is hasonló feladat, bár ott már inkább csak rászoruló zeneszerzőkön tudunk segíteni, olyan típusú pályázati lehetőségek nincsenek, mint az NKA-nál. Nem könnyű az egyik döntés sem, igyekszem körültekintő, alapos és bölcs lenni, remélem, többnyire sikerül.

Rendhagyó köszöntés – Geiger György a Nemzet Művésze

✍ Mechler Anna

„Trombitajátéka a lemezfelvételein, rádiófelvételein és a pódiumon is szabadon szárnyal a zenetörténeti korszakokat és műfajokat elválasztó határok felett, a klasszikusoktól a modern zenéig. Mindenkor fontosnak tartotta a kortárs magyar zene képviselését. Kiemelkedő magyar zenekarokban kezdte pályáját, amelyet szólistaként folytatott, majd ő maga is együttesalapító művész és sokak által tisztelt mester lett.”

Geiger György Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas trombitaművész, érdemes művész nyolcvanegy éves korában egy újabb kitüntetésben részesült: a Nemzet Művésze lett. Mivel az utóbbi időben nagyon sok interjút adott, és érzései szerint már mindent elmondott, amit szeretett volna, ezúttal egy elképzelt beszélgetést, vagy még inkább: néhány gondolatának kivetülését és annak továbbgyűrűzését próbáljuk megmutatni.

Mit is jelent számára a Nemzet Művésze cím? *„Valószínűtlen, hihetetlen... Ezzel most már igazán bajban vagyok... Nem tudom hová tenni... Nincs olyan magas polc, ahol igazán jól érezné magát...”*

De vajon a zenében vannak-e elég magas polcok, ahol egy mű, egy előadás, egy jó előadó igazán jól érzi magát? Ha vannak, akkor miféle láthatatlan kéz teszi a polcokra a darabokat, a koncertélményeket, a zenészeket? Ha pedig nincsenek, hát nem elég-e, ha az ember fejet hajt, és elfogadja azt a jó érzést, ami a cím adományozásakor megérinti őt? *„Eszembe jutnak a régi szép idők, amikor még játszottam a trombitával és szinte napi gyakorisággal hallhattam azokat a kivételes tudással rendelkező muzsikásokat, akik soha nem kaptak visszaigazolást, de még a lehető legkisebb hivatalos elismerést sem a játékukért.”*

Bizony, nem mindenki olyan szerencsés, hogy reflektorfénybe kerül a munkássága. Ugyanakkor jó látni magunk körül a többiek, jó látni, ahogy egy pályakezdő napról napra fejlődik, míg egy érettebb zenész éppen kiteljesedőben van. *„Ezt a megállapítást azért tehetem meg hitelesen, mert zenekarban élő zenészként én is közülük való vagyok.”* És jó emlékezni a gyökerekre, tisztán látni az ember saját szerepét a Nagy Egészben.

Hogyan működött ez a mindennapokban? *„Az életemet betöltő zenekari muzsikás lét mellett 1979-ben elkezdtem tanítani a Zeneművészeti Főiskolán, félállásban. Ezt az időszakot rövidebb-hosszabb, szinte az egész világot átölelő koncertezés színesítette a zenekarral.”* De a zenekar mellett mindig ott volt a szólózás is. *„Számomra igen szép és termékeny időszak volt, amikor – ha a zenekari elfoglaltságom engedte – egyedül, szólistaként utaztam Kelet-Németország-*

ba.” Ám az egyéni játék még mindig nem adta meg a teljeséget. *„Régi vágyam volt, hogy ha alkalmam adódik, a muzsikálás legkülönbözőbb válfajaiban is kipróbáljam magam.”* Megalakította a Modern Rézfúvós Együttest, Maros Évával trombita-hárfa duókat játszott, sőt: *„még az elektromos zene igencsak rázós világába is belecsöppentem az EAR Együttessel.”* És mindezt kétségtelenül megkoronázta *„nyolc kortárs magyar zeneszerző kilenc trombitaversenye, melyekből lemezfelvétel is készült. (Dubrovay, Hidas, Jereb, Lendvai, Malek, Patachich, Petrovics, Rózsa).”*

Élete határpillanataiban azon is többször elgondolkodott, vajon miért is, kinek is zenélt. *„Egyfolytában azon töröm a fejem, hogy ki mindenkit fogok a zenémmel megajándékozni. Az örömet szeretném megosztani mindazokkal, akik valamilyen formában – családiról, barátilag vagy zeneileg – közel állnak hozzám.”*

Geiger György nemcsak a trombita kiváló művésze, de a festészet, a fényképezés és az irodalom is fontos része az életének. A trombitás, ha fényképez címmel összeállított munkája soroksári otthonának, kedves kisvárosának állít emléket.

Szeretettel gratulálunk a kitüntetéshez! ■

Szent István Zeneház Fotó: Németh Szabolcs

 Solymosi Tari Emőke

150 ezer ámuló szempár

500. előadásához érkezett a 15 éves Felfedezőúton-sorozat

15 éve éke indult a Szent István Filharmonikusok nemzetközileg is páratlannak számító összművészeti sorozata, a Felfedezőúton, amely 2026. február 17-én az 500. előadásához érkezett. A különleges produkciókat 150 ezer fiatal látta.

Életem egyik legszebb feladatára Záborszky Kálmán, a Szent István Filharmonikusok művészeti vezetője kért fel 2011-ben. Akkor már másfél évtizede szerkesztettem a Pastorale családi sorozatot, így fel tudtam használni annak tapasztalatait. A Felfedezőúton-sorozattal az a célunk, hogy – Kodály filozófiája szerint – minél több fiatalnak adjuk meg a művészettel való találkozás lehetőségét, minél többen éljék át azt az élményt, ami az egész lényüket magával ragadja, felemeli.

Az ingyenes délelőtti előadásokra csoportokban hozzák a fiatalokat: tavasszal az 5-10 éveseket, ősszel a 10-18 éveseket. Így azokat is elérjük, akiket a szüleik nem vinnének el hasonló eseményekre. Minden évben mindkét korosztálynak új produkciót álmodok meg. A feszes szerkesztés, a műfaji változatosság, minden részlet gondos megtervezése biztosítja, hogy a varázslat egy pillanatra se szűnjön meg.

A műsorszámok szinte organikusan következnek egymásból. Csak valódi művészeti értéket közvetítünk, a tőlünk telhető legmagasabb minőségben, hiszen „a gyermekeknek a legjobb is csak éppen elég jó”.

A zuglói Szent István Zeneház mellé mára három másik kerület (XIII., XV., XVI.) koncerttermei is csatlakoztak. Tizenöt év alatt 150 ezer ifjú néző összesen 30 különböző produkció élményét vitte magával. Ezért örömteli várakozással jönnek az új előadásra. Az idei tavaszi produkción az Erdőn, mezőn... címet kapta, és egyfajta szinergiában jelenik meg

benne a szimfonikus zene és ének, a klasszikus balett, a vers, a bábjáték és a képzőművészet (a produkcióhoz készített festménysorozat), teljes egységben, egymásba folyva.

Egy-egy ilyen képzeletbeli kirándulás végén több száz boldog arcot látunk. Köszönet annak a nagy csapatnak, művészeknek, technikusoknak, szervezőknek, akik 15 éve segítenek megvalósítani ezt az álmot. A Felfedezőúton-sorozat előadásain felnövő fiataloknak gazdagodik a belső világa és közelebb kerülnek a művészetekhez.

A Fotón Solymosi Tari Emőke zenetörténész és Záborszky Kálmán karmester mellett Istvános fiatalok láthatók, akik minden évben részt vesznek a Felfedezőúton-sorozat előadásain. Horváth Emma, a Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium 11. évfolyamos, trombita szakos növendéke, aki fiatal kora ellenére már számos hazai és nemzetközi versenyen aratott sikert.

Legutóbb I. helyezést ért el a X. Danubia Talents Online Nemzetközi Zenei Versenyen. Záborszky Csongor egy rendkívül ígéretes hegedű szakos diák, aki a Szent István Filharmonikusok jubileumi programsorozatának IV. eseményén mutatta be tehetségét egy emlékeztető produkcióval. Bazsinka Barnabás mindössze 12 éves, ám már többszörös versenygyőztes, zongora szakos növendék. A 2025/26-os évad őszi Felfedezőúton-sorozatában különleges lehetőséget kapott: Ludwig van Beethoven C-dúr zongoraversenyét szólaltathatta meg a zenekarral. ■

Krancsevics Dragomir, a koncertmester

Gombos
László

Krancsevics Dragomir hegedűművész budapesti tevékenysége több mint negyedszázadon át határozta meg a fővárosi operajátszást és a zenekari koncerteket, valamint valamivel rövidebb ideig a kamarazenei előadásokat. Szerénysége miatt nem keltett túlzott feltűnést, zenésztársai és hallgatói azonban mindig számíthattak magas színvonalú játékára és irányítói képességeire. Valódi jelentőségére igazán csak akkor döbbsentek rá a kortársak, amikor 1901-ben nyugdíjba vonult, és Bécsbe költözött.

Huszonnyolc évi hangversenymesteri szolgálat után, 1901. június 30-án lépett ki a Magyar Királyi Operaház, és ezzel együtt a Budapesti Filharmóniai Társaság kötelékéből. A közönség június 18-án *A nürnbergi mesterdalnokok* előadásán hallhatta utolsó alkalommal, és láthatta, hogy helyet foglal az első pultnál.

A lapok olyan meghatottan búcsúztatták el a kiváló művészt, mintha a nekrológját írták volna. Érdeemes néhány találat részletet közölnünk a jellemzők közül. A *Pesti Napló* írta június 20-án:

„Krancsevics Dragomir, az Operaház első hangversenymestere, három évtizedes nagy munkásság után megvált az Operaháztól, hol sohasem vette ki teljes részét azokból a kiváltságokból és nagy előnyökből, amelyek őt nálunk páratlan nagy művészetére révén megillették volna. Csöndes, szerény művészember volt, aki került a szereplést, igazi mimóza-természet, aki ebben és művészetének klasszicitásában méltó nagy párja, munkatársa és barátja volt néhány Erkel Sándornak. De lelkének és művészetének éppen ez a ritka nobilitása megfosztotta őt a sikernek mindattól a lármás külsőségeitől, amik más virtuóz egyéniségek számára olyan könnyen kerekednek és a nagy tömeg szemébe több port hintenek. Tudott győzni, de nem tudta a győzelmet felhasználni. Ha hegedűjének ritka nagy, széles, férfias hangja megszólalt, ha minden affektált fogástól ment előadásában felhangzottak a nagy klasszikusok melódiai, még a keresett, olcsó hatásokra szoktatott, romlott ízlésűek is az áhítatnak azzal az önkéntelen csendjével hallgatták, amely csak igazán nagy művészi élmények pillanatában lepi meg a tömeget.”¹

A *Pester Lloyd* arra is utalt, hogy Krancsevics – aki 1901 júniusában még az 54. életévét sem töltötte be – élete virágjában vált meg az együttléstől.

„Olyan életerős korban hagyja el ezt a fontos posztot, hogy örömmel meg lehetne tartani, ha ő maradni kívánna. A zenekari tagok legmelegebb szimpátiája kíséri, akiknek valóban ideális kollégája volt, és a számtalan zenekedvelő is, akik teljes mértékben értékelni tudták a művészetét. Benne a zenekar legkiválóbb művészt veszíti el, mert Krancsevics úr egyszerre a hegedű sokoldalú mestere, kiválóan képzett technikája van és mélyen muzikális lélek. Milyen ezüstös fényű, éneklő hang sugárzott Guarnerijéből, milyen tiszta, előkelő vonalakban folyt a játéka még akkor is, amikor korábbi éveiben alkalmanként mint szólista lépett fel! Koncertmesterként teljesen elmerült hivatásában, olyan lelkiismeretességgel, odaadó kötelességtudattal és páratlan zenei precizitással rendelkezett, aminek aligha találjuk párját.”²

Krancsevics ritka szerénységét mutatja, hogy visszautasította az ünneplést, amelyet kollégái búcsúzóul neki szántak. Így Keglevich István operaház Emléktár intendant és Mészáros Imre igazgató június 18-án egy szép levélben köszönte meg szolgálatait, és ezt a sajtó útján közzé is tették.³

Tanulóévek Pancsován és Bécsben

Krancsevics Dragomir 1847. október 4-én született Pancsován (Pančevo), az akkori Osztrák Császárság részeként működő Magyar Királyság egyik legdélebbi fekvésű városában, alig 16 km-re a Szerb Fejedelemség fővárosától, Belgrádtól. A szerb nemzetiségű művész nevét szülővárosában Krančevićnek, német területen gyakran

1 Cikk aláírás nélkül, Krancsevics Dragomir címmel. *Pesti Napló*, 1901. jún. 20.

2 *Pester Lloyd*, 1901. jún. 18. (Gombos László fordítása).

3 Megjelent többek között 1901. június 19-én az *Alkotmányban*, a *Budapesti Hírlapban* és a *Pesti Hírlapban*.

Krancsevic első koncertjének hirdetése
a Fremden-Blattban

Krancevicnek, elvéve Krancevichnek, Magyarországon szinte mindig Krancsevicnek írták (különös, hogy a magyar írásmódot másutt, például Bécsben, Linzben és Berlinben is számtalanszor átvették). Bár szinte teljes felnőttkori pályája a magyar fővároshoz kapcsolódott, sosem tanult meg magyarul, mivel a korabeli Pesten a némettel is tökéletesen boldogult.

Életéről, főként annak első szakaszáról kevés információ maradt fenn. Ezek a 19. század utolsó harmadában jelentek meg, majd egy évszázadon át nagyjából ugyanazok az adatok ismétlődtek a sajtóban és a szakkönyvekben, míg a *Brockhaus–Riemann zenei lexikon* (1984) és a *Magyar életrajzi lexikon* (1967, 1994) már egyetlen mondatban sem emlékezett meg róla. A főbb ismeretek és találgatások egy részét a közelmúltban az *Oesterreichisches Musiklexikon* (online: rev. 2020) szócikke mellett Tatjana Marković és Vizinger Zsolt foglalta össze egy-egy írásában.⁴

Szülvárosában Krancsevic Johann Heisslertől sajátította el a hegedűjáték alapjait, majd édesapja legkésőbb 1859-ben Bécsbe küldte Josef Hellmesbergerhez (1828–1893), a Gesellschaft der Musikfreunde, azaz a Zenebarátok Társasága konzervatóriumának tanárához és igazgatójához. Aligha lehet véletlen, hogy Hellmesberger helyettesét akkoriban éppen Carl/Karl Heisslernek (1823–1878) hívták: amennyiben a két Heissler nem csu-

Carl Heissler,
1866

pán névrokona volt egymásnak, a pancsovai és a bécsi tanár lehetett a közvetítő a híres professzorhoz. Sőt, ha valamennyire is igaz a hír, hogy Krancsevic már 10 évesen, 1857-ben Bécsbe költözött, Carl Heissler készíthette fel a felvételre.

Utóbbi Heissler a feltételezett pancsovai kapcsolattól függetlenül is példakép lehetett Krancsevic számára. Hellmesberger tanársegédjeként közeli ismeretségbe került a gyermekkel, 1859-ben maga is tanári státuszt kapott a konzervatóriumban. Elismert zenekari játékos volt, majd Brahms egyik elődje lett a Gesellschaft der Musikfreunde zenekari igazgatójaként (1869–71). Több szállal kapcsolódott a közép-európai vonósnegyesjáték elitjéhez: 1849-től a Hellmesberger-vonósnegyes másodhegedűse volt (Krancsevic az ő utódának lett utóda a 60-as években), és növendékei közé tartozott Arnold Rosé, a nevét viselő együttes primáriusa, kinek öccse és zenésztársa, Eduard, 1884-től 1887-ig a budapesti operazenekar és a Krancsevic-kvartett csellistája volt.⁵

Szinte valamennyi forrásunk leszögezi, hogy Krancsevic a Gesellschaft der Musikfreunde konzervatóriumában tanult, mégis különös, hogy a neve nem szerepel a társaság könyvtárosa, Carl Ferdinand Pohl által 1871-ben közreadott növendéklistában.⁶

Amennyiben nem hibáról van szó, a magyar ázat egyszerű. Tudjuk, hogy Hellmesberger saját otthonába fogadta be a gyermeket, akit szinte családtagként nevelt, és talán nem látta fontosnak, hogy hivatalosan is bevezesse az intézmény névsorába. Akkoriban még nem a végzettségeket, krediteket és jogosítványokat igazoló papírokat vették figyelembe a művészek alkalmazásánál, hanem megelégedtek a tudással, beugróként pedig a mester pár soros ajánlólevelével. Krancsevic mindenesetre a 60-as évek első felében elsajátította a zongorajáték, a zeneszerzés és a zeneelmélet alapjait is, utóbbi rejtelmibe a híres zenetudós, Gustav Nottebohm vezette be.

Az első koncertek

Krancsevic állítólag 1861-ben Pancsován, a helyi kórház javára rendezett koncerten játszott először nyilvánosan, debütálásaként azonban az 1862. március 25-én Bécsben a Gesellschaft der Musikfreunde termében adott önálló hangversenyét tarthatjuk számon, amelynek bevétele a felépítendő szerb ortodox templom javát szolgálta.

⁴ A Wikipédia több nyelven közölt cikkei főként Tatjana Marković írását használták fel: Networks of Cultural Zones between Imperial Theatre Houses. Migrations of Two Serbian Musicians. In: *Cultural and Artistic Transfers in Theatre and Music: Past, Present, and Perspectives*, ed. Michaela Mojžišová (Pozsony: Art Research Centre of the Slovak Academy of Sciences, Institute of Theatre and Film Research, VEDA Publishing House of the Slovak Academy of Sciences, 2021), 81–99. Vizinger Zsolt: The Inter-nationality of Late Nineteenth-Century Budapest Quartets and Their not Entirely Prejudice-free Reception in the Press. *Musicalogica Olomucensia* 35 (2023/1), 62–72.

⁵ Az *Oesterreichisches Musiklexikon* szerint Heissler fiatalon Dursttal és Schlesingerrel együtt játszott a Schuppanzigh-kvartettben, ami nyilván elírás, mivel Ignaz Schuppanzigh már 1830-ban elhunyt.

⁶ *Die Gesellschaft der Musikfreunde des Österreichischen Kaiserstaates und ihr Conservatorium. Auf Grundlage der Gesellschafts-Acten bearbeitet von C. F. Pohl* (Bécs: Wilhelm Braumüller, 1871). A társaság koncertjeinek közreműködői között azonban megtalálható a „Krancevic, Drag.” név egy 1864-es fellépés kapcsán.

Legtöbb fiatalkori fellépése tanárához, Josef Hellmesbergerhez köthető. A Hellmesberger-kvartett 1863. december 13-i estjén Mozart D-dúr vonósnégyese és Julius Zellner zongoranégyese (ősbemutató) után Spohr e-moll „Doppel-Quartett”-jét adták elő, és – amint a *Die Presse* írta – a második együttest „*Hellmesberger tehetséges és már bizonyított tanítványa, Krancsevics vezette.*”⁷ 1865-től a 70-es évek elejéig az ifjú szinte állandó kíségetője, egy-egy időszakban teljes jogú tagja volt a Hellmesberger-kvartettnek. Amikor az együttes csupán egyetlen számban szerepelt valamely vegyes műsorú rendezvényen, Hellmesberger, Krancsevics, Franz Dobyhal és Heinrich Röver felállásban játszottak. Ezek közé tartozott például a Männergessangverein 1865. április 2-i koncertje, amikor Krancsevics Mozart két kürtös divertimentójában lépett fel. Julius Epstein 1867. február 17-i zongoraestjén Field kvintettjében, következő hónap elsején a Musikvereinssaalban Schubert c-moll vonósnégyes-tételében játszott a 2. hegedűt (ezúttal Karl Schlesinger csellózott).

Ezenkívül Krancsevics az 1866–67-es évadban az együttes nyolc bérletes estje közül háromban működött közre, 2. brácsásként Mendelssohn A-dúr kvintettjében, Brahms G-dúr szextettjében, illetve egy Bach-zongoraverseny kíséretében. De más kamarazenei műfajokban is szerepelt, 1867. március 31-én például Julius Epsteinnel egy Mozart-sonátát adott elő Helene Magnus dalestjén a Musikvereinssaalban. 1868. január 17-én Epsteinnel és Heinrich Röverrel Beethoven op.11-es B-dúr, március 1-én Emil Weberrel és Röverrel Beethoven op.70-es D-dúr zongoratrióját játszotta.

A Hellmesberger-vonósnégyesben

Krancsevics 1867 őszén lett hivatalosan is a Hellmesberger-kvartett tagja, de már korábban, az év márciusában ő utazott a primáriussal, Franz Dobyhallal és Heinrich Röverrel Pestre, hogy 11-én, 13-án és 15-én egy-egy koncertet adjanak a Vigadó kistermében. Bemutatkozását „*a fényes sokaság zajos tapsokkal és rokonszenvvel fogadta*”⁸, a műsorok három-három darabból álló felépítése pedig ugyanaz volt, mint amellyel 10–15 évvel később saját kvartettjének estjein is találkozhatott a magyar közönség: Haydn F-dúr, Goldmark B-dúr, Beethoven G-dúr, Volkmann e-moll és Schubert d-moll vonósnégyese (az első koncert végén Spohr oktettje) között Mendelssohn c-moll és Volkmann a-moll zongoratriója, illetve Schumann zongoranégyese szólalt meg.

Josef Hellmesberger

Decemberben ismét Pestre látogattak, hogy 16-án, 18-án és 20-án egy hármas sorozattal bűvöljék el a Vigadó közönségét. Műsoraik a korábbi elveket követték: Haydn G-dúr, Beethoven f-moll, Schubert G-dúr, Beethoven op.130-as B-dúr és Volkmann Esz-dúr kvartettje (a második est végén Mozart klarinétötöse) között Goldmark hegedű–zongora szvitje, Beethoven op.70-es Esz-dúr zongoratriója és Schumann g-moll triója hangzott el.

1868 őszén az együttes teljesen átalakult: Krancsevics helyét Adolf Brodskij (Adolph Brodsky), a brácsát Bachrich Zsigmond (Sigismund Bachrich) és a cselló szólamát David Popper vette át. Egy évvel később azonban ismét Krancsevics lett a másodhegedűs, így 1870 márciusában is ő utazott Pestre, és 14-én, 17-én és 18-án már ismerősként üdvözölhette a helyi közönség. Beethoven Esz-dúr vonósötöse miatt velük ment ifj. Josef Hellmesberger is, aki a 2. brácsát játszotta, előre vetítve az újabb változást, miszerint még az év során Krancsevics helyett ő lett a másodhegedűs (később édesapjától a prímét is átvette).

Mester és tanítványa

Krancsevicsset joggal nevezték Hellmesberger kedvenc növendékének, ezt számos közös fellépésük is bizonyítja. Az említett vonósnégyes-hangversenyek mellett a mester kettős versenyművek szolisztaként is együtt szerepelt az ifjúval, illetve a kísézőzenekart vezényelte. 1865. augusztus 2-án a bécsi vigadóban rendezett ünnepi koncerten Mozart Esz-dúr szimfonia concertantéjában (K 364) a szólóbrácsát játszotta, míg a hegedűszólót tanítványának engedte át. Ugyanezt még a hónap során megismételték Pozsonyban is, a kritikák szerint viharos tetszést aratva. 1867 márciusában Bach d-moll kettősversenyét adták elő a bécsi vigadóban a Gesellschaft der Musikfreunde zenekarának estjén, a két évvel korábbi koncerthez hasonlóan Johann Herbeck vezényletével.

Akár Krancsevics diplomakonzertjének is nevezhetnénk azt a hangversenyt, amelyre 1867. március 3-án a Gesellschaft der Musikfreunde termében került sor. A konzervatórium növendékzenekarát Josef Hellmesberger igazgató vezényelte. A hegedűs először Spohr G-dúr (no. 11) koncertjét és Laub *Bravour-polonaise*-ét játszotta, majd Beethoven hármasversenyének első tételét adta elő már végzett növendéktársával, Josef Rubinsteinnel és a csellista Karl Schlesinger professzorral. Bécsi tanulmányai ezzel véget értek. A *Pester Lloyd*-ban fél évszázad-

⁷ *Die Presse*, 1862. dec. 15. Az ifjú művész nevét ezúttal is magyar írásmóddal közzölték, ugyanúgy, mint amikor áprilisban Vieuxtemps Tarantelláját játszotta a Concordia Akadémia koncertjén (beszámoló: *Blätter für Musik, Theater und Kunst*, 1862. ápr. 15.).

⁸ *Pesti Napló*, 1867. márc. 14.

dal később közölt anekdota szerint először Párizsba utazott, majd Berlinben Joachim Józsefet kereste fel, hogy tőle nyerje el művészete végső csiszolását. Amikor a nagy mester meghallgatta, mosolyogva csak annyit mondott: „Ön már túl sokat tud ahhoz, hogy az én főiskolámon tanuljon”.⁹

A Hellmesberger házában töltött évek életre szóló útravalóul szolgáltak Krancsevics Dragomir számára. Európa élvonalbeli muzsikusaival kerülhetett közvetlen ismeretségbe, és kapcsolatrendszere később a pesti Operaház, a Filharmóniai Társaság és a Krancsevics-kvartett, azaz magyar zeneélet számára is kivételes értéket jelentett. Hellmesbergeréknél találkozott Anton Rubinsteinnel, Hans von Bülow-val, Julius Epsteinnel, Clara Schumann-nal és Joachim Józseffel, és itt kötött barátságot Richter Jánossal is. Amint élete végén Kárpáth Lajosnak elmesélte, Johannes Brahms első bécsi látogatásai idején – ez is Hellmesberger otthonában történt – az ő tanácsát fogadta meg, hogy a Vörös Sün fogadóban rendezze be a szállását (ez később Brahms törzshelye lett).¹⁰

A turnék időszaka, 1869–73

Az *Oesterreichisches Musiklexikon* szócikke és Tatjana Marković említett tanulmánya¹¹ szerint Krancsevics már 1867-ben hazaköltözött Pancsovára, és hat évadon át innen indult európai turnéira. Ennek némileg ellentmond az időszak számos bécsi fellépése és a Hellmesberger-kvartett tagjaként eltöltött 1867–68-as és 1869–70-es évad, amelyek során a néhány hetente adott nyolc, illetve öt bérletes koncert, a próbák és a kisebb, például a pesti közös utazások elég szorosán köthetők az együtteshez. Így a koncertszezonnak egy részében Bécs kellett hogy legyen a bázisa, mivel Pancsovából a korabeli utazási viszonyok nem tették lehetővé az ingázást.¹² Az utolsó évad második felében, 1873 március elejétől pedig biztosan Pesten tartózkodott. Sőt, a *Neue Freie Presse* már 1872 decemberében „Pestről hozzánk érkezett” művészként írta le Krancsevicset.¹³

Emellett a legtöbb életrajz az ifjú Krancsevicset a bécsi operazenekar koncertmestereként említette, amely tevékenységet éppen a „turnék” – valójában alkalmanként csupán egy-két koncertre szóló utazások – miatt kellett abbahagynia. A korabeli lapokban nem találtam említést zenekari tevékenységéről, pedig a művészt bemutató több tucatnyi kritikában ez alapvető információ lett volna. Ennek ellenére persze – talán valamikor az 1860-as évek végén, a „diploma” és a „turnék” közötti két évadban – játszhatott egy ideig az együttesben, még ha 20–22 évesen nem is hangversenymesterként, hanem alkalmi helyettesként vagy a hegedűszólam tagjaként.

A Filharmóniai Társaság zenekara 1890-ben, középen Erkel Sándor, tőle jobbra Krancsevics

A Pancsován töltött hosszabb-rövidebb időszakok lehetőségét kínálták arra, hogy családjá körében legyen, illetve szorosabbra fűzze a kapcsolatot a közeli Szerbiával és határon túli honfitársaival. Belgrádban, Újvidéken és másutt koncertezett, és 1872 augusztusában többször fellépett a belgrádi Nemzeti Színházban a felnőtt korba lépő Milán Obrenović fejedelem (később I. Milán király) hatalomátvételéhez kapcsolódó rendezvényeken. Német nyelvterületen bécsi illetőségű zenészként tartották számon („*Krancsevics/Krancevic aus Wien*”), viszont amikor 1870 szeptemberében Pesten az Angol Királynő szállóba bejelentkezett, lakcímeiként ő maga Pancsovát adta meg.

Jelenlegi ismereteink szerint Ausztrián, Magyarországon és Szerbián kívül először Brünnbén és Prágában szerepelt 1869 januárjában. 18-án és 29-én a prágai Deutsches königliches Landestheaterben adott koncertet vígjáték-előadásokhoz kapcsolódóan (első alkalommal Georg Leitert zongoraművésszel együtt játszott). Ezt a következő évadokban a bécsi fellépések mellett Salzburg, Lipcse, Linz és Bad Ischl követte számottevő sikerrel, de nem kerülhetett be az „utazó virtuózok” családjába.

1870. november 3-án a Lipcsei Gewandhaus zenekarának bérletes koncertjén a nemzetközi zeneélet reflektorfényében találta magát. Spohr no.11-es G-dúr hegedűversenyének előadása meglehetősen vegyes fogadtatásra talált. Egyesek szerint az ifjú művész játéka nem keltett különösebb benyomást, míg mások hegedűjének szép, telt hangzását és játékának tisztaságát hangsúlyozták.

1871. április 2-án Linz zeneegyesületének ünnepi Beethoven-estjén átütő sikert aratott a Hegedűversennyel. Amint a *Neue Freie Presse* 5-én írta, a koncerten „különösen a fiatal hegedűvirtuóz hódította meg viharos sebességgel Linz zeneértő közönségének szívét, és rendkívüli tapssal jutalmazták.” Ennek köszönhetően többször is visszahívták a városba, ahol a „zseniális virtuóz” novemberben több koncertet adott. 22-én a helyi vigadóban Paganini

⁹ Pester Lloyd, 1901. jún. 18.

¹⁰ Ludwig Karpath: Konzertmeister Dragomir Krancsevics. Einst berühmt, einsam gestorben (Egykor híres volt, magányosan hunyt el). *Neues Wiener Journal*, 1929. máj. 22.

¹¹ Marković i. m. 85.

¹² Az 1867–68-as évadra meghírdetett kvartettidőpontok: november 17., december 1. és 29., január 5. és 19., február 2. és 16., ill. március 3., továbbá december közepén háromszor játszottak Pesten, emellett Krancsevics január 17-én 23-án, március 1-én, 15-én és 23-án, valamint április 2-án szerepelt Bécsben. Kizárt, hogy ebben a szezonban Pancsován élhetett volna.

¹³ 1872. dec. 24., beszámoló Krancsevics december 15-i bécsi hangversenyéről.

G-húron előadott *Mózes-fantáziája*, Beethoven F-dúr románca és Bazzini *Allegro de concertje* szerepelt a műsorán. December 9-én Berlinben a Berliner Sinfonie-Kapelle koncertjén ismét Spohr G-dúr versenyét szólaltatta meg.

1872 végén Linzben lépett fel, ahol ezúttal is nagy szeretettel fogadták. November 15-én Haydn egyik vonósnyegyesével indította a műsort helyi művészek közreműködésével, majd Viuxtemps *Fantasia appassionatája*, Raff *Cavatínája* és Bazzini *Manók tánca* mellett saját, *Rhapsodie über serbische Nationalweisen* című darabját is műsorra tűzte. Utazásait Bécsben zárta le 1872. december 15-én a Wiener Philharmoniker bérletes hangversenyén, ezúttal is a Spohr-koncert előadásával. Ekkor sokan felfigyeltek a 25 éves művész tehetségére, bravúros, üzembiztos játékára. Személyisége egyöntetű szimpátiát keltett, a *Deutsche Zeitung* recenzense a híres August Wilhelmjre emlékeztette. Míg a *Neue Freie Presse* kritikusa hegedűhangjának melegségét és költőiségét hiányolta, az *Allgemeine Musikalische Zeitung* cikkírója azt javasolta, hogy Joachim Józsefnél is tanuljon még egy évet Berlinben.¹⁴

Koncertmester Pesten, 1873–1901

Amint láttuk, Krancsevic Dragomir útja a kamarazenén és a szólistafellépéseken át vezetett ahhoz a tevékenységhez, amely élete legnagyobb részét kitöltötte. Hivatalosan 1873. április 1-én lett a Magyar Nemzeti Színház koncertmestere, de szerződötése már egy hónappal korábban tényként szerepelt a lapokban. Korábbi tanuló társa és barátja, Richter János hívta meg a magyar fővárosba, amikor a színház de facto zenei vezetőjeként erre lehetősége nyílt Blau Gyula pozíciójának megüresedésével. Maga Richter mutatta be Kracsevicset a magyar nagyközönségnek 1873. március 5-én a Filharmóniai Társaság hangversenyén, Spohr hegedűversenyének szólistájaként. Az *Athenaeum* recenzense így számolt be az eseményről:

„Spohr egy hegedűversenye, előadva Krancsevic úr, a nemzeti színház új, fiatal versenymestere által, ki ezután nemcsak születésénél fogva, hanem kitűnő művészi erejével is a miénk lesz. Krancsevic úr játéka érzélteljes, hangja nagy és nemes, technikája pedig ragyogó. Az úrt, melyet Reményi a nemzeti színház zenekarában távozta által hagyott, az új versenymesterrel igen szerencsésen sikerült betölteni. [...] A közönség Krancsevic urat igen melegen kitiűntette.”¹⁵

Krancsevic talán ebben az évben lépett fel a legtöbb alkalommal Pesten: személye újdonság volt, így a legkülönbözőbb koncertekre hívták meg közreműködőnek. Március 17-én indult el a sorozat, amikor bécsi tanuló társával, Josef Rubinsteinnel Schubert Rondóját és Vieuxtemps Ballada

és polonézét adta elő a Népszínház javára rendezett vegyes műsorú hangversenyen. Majd eljöttek a dolgos hétköznapiak, amelyekről – azok természetéből adódóan – lényegesen kevesebb információval rendelkezünk. A teljes képhez hozzátartozna annak a több ezer eseménynek a felsorolása, amelyek során koncertmesterként vagy kamarazenészként megszólaltatta a hangszerét.

Versenyművek és zenekari szólószeretek

Richter később is több alkalommal szerepeltette Krancsevicet versenyművek szólistájaként. Még 1873-ban, a december 3-i filharmóniai esten műsorra tűzte Beethoven harmasversenyét Theindl Jánossal, Krancseviccsel és a színház új cselistájával, Hermann Ruhoffal (ő néhány év múlva a Krancsevic-kvartett oszlopos tagja lett). 1874. március 11-én Bach D-dúr szvitjében léptette fel a hegedűst, 30-án Berlioz *Harold Itáliában* című művének brácsaszólóját bízta rá, december 2-án pedig ismét egy Spohr-hegedűversennyel (a *Fővárosi Lapok* 4-i kritikája szerint a-moll, no. 8) szerepeltette.

Majd miután Richter Bécsbe távozott, 1876 januárjában Viotti a-moll koncertjének előadására hívta meg a Wiener Philharmoniker bérletes sorozatába. Egyes lapok már azt rebesgették, hogy máris szerződött a bécsi operaház zenekarába – Krancsevic azonban, mint tudjuk, visszatért Budapestre (hasonló hírek 1881-ben is napvilágot láttak). 1877-ben ismét nemet mondott, ezúttal a bécsi konzervatórium ajánlatára, hogy foglalja el Josef Hellmesberger megüresedett tanári állását. 1876 nyarán viszont, amikor Richter a Bayreuthi Ünnepi Játékok együttesébe akarta szerződtetni három hónapra, az Operaház nem engedte el a koncertmestert.

Krancsevic a *Harold Itáliában* brácsaszólóját 1889-ben és 1893-ban is játszotta Erkel Sándor, illetve Richter vezényletével. Mozart Esz-dúr hegedű-brácsa szinfonia concertantéját, amelyet tanuló éveiben még Hellmesbergerrel adott elő, 1877 nyarán Salzburgban Grün Jakabbal, 1881 decemberében Pesten Sabathiel Rezsővel szólaltatta meg. Számos alkalommal kérték fel Liszt *Koronázási miséjének* hegedűszólójára (Offeratorium, Benedictus), míg az operaelőadásokon a *Bánk bán* és a *Hugenották* viola d'amore szólóját játszotta, és 1894. december közepén ő vette át Hubay *A cremonai hegedűsének* híres hegedűdallamát a zeneszerzőtől. Utóbbi feladatáról néhány évvel később, nem sokkal nyugdíjazása előtt így számolt be a *Magyarország*, a közönség számára láthatóvá téve e gyakran névtelen és láthatatlan, kiváló zenekari muzsikust:

„Az opera fénypontja Krancsevic mester színpal mögötti hegedűszólója volt. Ő az Opera csalogánya. Mennél jobban elrejtőzik, annál szebben szól. Nagy művész, de az élehetlenség szerény. Megérdemli tehát, hogy leleplezzük.”¹⁶ ■

14 *Deutsche Zeitung*, 1872. dec. 17., *Neue Freie Presse*, 1872. dec. 24. és *Allgemeine Musikalische Zeitung*, 1873. jan. 1. Nem tudjuk, hogy Krancsevic mikor járt Joachimnál, a már említett találkozásra 1871 decemberében is sor kerülhetett, ha Joachim éppen otthon tartózkodott.

15 *Athenaeum*, 1873. márc. 13. Az előzetesek és kritikák többsége nem nevezte meg, Spohr melyik hegedűversenyéről van szó. Feltehetően ismét a G-dúr (no. 11) hangzott el, az *Allgemeine Musikalische Zeitung* március 14-i kritiká-

ja ezt erősíti meg. A *Fővárosi Lapok* 7-én „második” koncertet írt, ami figyelemtelenségből is eredhet: ez volt a koncert 2. száma, és a műsorközlésekben mindig ott állt a mű előtt a 2-es sorszám. Markovič Gesangszené-hivatkozása (a-moll, no. 8) valószínűleg téves, bár Krancsevic repertoárján ez a darab is szerepelt már 1869-ben Prágában.

16 *Magyarország*, 1900. január 19.

Malina
János

MÁV Szimfonikus Zenekar

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem – 2025. december 11.

A MÁV Szimfonikus Zenekart állandó vendégkarmestere és a zenekar utolsó két évtizedének egyik meghatározó zenész-egyénsége, Takács-Nagy Gábor vezényelte december 11-én a MŰPÁ-ban. A koncert első felében két jelentős skandináv zeneszerző művei hangzottak fel, a szünet után pedig Csajkovszkij D-dúr hegedűversenyét adták elő Makszim Vengerov közreműködésével.

A hangverseny Edvard Grieg kései remekével, az 1898-ban befejezett op. 64-es *Szimfonikus táncokkal* kezdődött. Rövid bevezetőjében Takács-Nagy felidézte, hogy egy kortársi beszámoló szerint Bartók Béla életének utolsó hónapjaiban Grieg műveit tanulmányozta, és nagy elismeréssel nyilatkozott azokról. A norvég népi táncdallamokra épülő, szimfóniaszerűen felépített kompozíció érthetővé teszi a bartóki fogékonyságot a norvég mester iránt; nem is annyira a népzenei alapanyag hangsúlyos jelenléte miatt, hanem elsősorban a darabnak a késő romantikára nem igazán jellemző üdesége, derűje révén. Ezek a tulajdonságok, a zene képszerűségével és természetfestésével együtt, jól érvényesültek ebben az előadásban: Takács-Nagy Gábor látható örömmel fedezte, illetve idézte fel a partitúrában rejlő eredeti megoldásokat: karaktereket, zenekari színeket és merész harmóniákat. A nyitó táncjáték közép-résének groteszksége, a gracióz második tétel varázslatos, pasztorális főrészét ellenpontosító, vérbő népi tánc hetykesége, a záró variációs tétel már-már Muszorgszkij idéző monumentális kiteljesedése egyaránt plasztikusan, karakteresen szólalt meg, jól érzékeltetve Grieg zeneszerzői kvalitásait.

A következő műsorszám, Sibelius *Finlandia* című, gyakran játszott szimfonikus költeménye csupán kevéssel később, 1899-1900-ban keletkezett, ám a hazafiasságnak egy egészen más, hősi-es-patetikus változatát képviseli. Jómagam ugyan érzek valamelyes bombasztikus felhangot a vastagon felrakott nyitó rézfúvós korálban, sőt a vonósokon megjelenő és a tétel kiteljesedését jelentő, himnikus dallamban is, de el kell ismerni, hogy mindezekkel az eszközökkel meglehetősen ökonómiával bánik Sibelius. A karmester számára pedig nyilvánvalóan nem jelentett nehézséget az azonosulás a sibeliusi pátosszal, s ez egy összefogott, színpompás és egyben precízen kivite-

lezett előadásban nyilvánult meg. Ez a precizitás – egyébként a teljes hangverseny során – különösen a fafúvósok kiemelkedően pontos hangindításainak volt köszönhető, hiszen az akkordok szinkronban történő megszólaltatása meghatározó eleme egy zenekar csiszolt hangzásának.

A Csajkovszkij-hegedűverseny zenekari bevezető szakaszát szokatlanul széles tempóban, ugyanakkor rendkívül szabadon, beszédszerűen deklamálva indította Takács-Nagy Gábor. Vengerov pedig nem valamiféle húrszaggató, vadul romantikus gesztussal intonálta a főtémát, hanem inkább a bensőséges-kitárulkozó oldalát, legato-karakterét hangsúlyozta. Csak később, a virtuóz szakaszokban mozdult el a líraitól a férfiasan előteljes kifejezés irányába; mindeközben maga is rugalmasan bánt a tempóval a kifejezés érdekében. A tétel nagy kadenciájában Csajkovszkij igen távolra jutott a kezdet kvázi-idilljétől; Vengerov a drámai tetőpont sírását és jajveszékélését mély átéléssel szólaltatta meg, majd vezette el fokozatosan a cadenzát záró hosszú trilláig. A zenekar kitűnő teljesítményéből pedig érdemes kiemelni a fagottpár mozartosan játékos-érzéki epizódjainak imponáló megszólaltatását.

Az Andantében az átszellemült és kiegyensúlyozott zenekari hangzás mellett a klarinét finom és puha pianói járultak hozzá a bensőséges hatáshoz. Az attacca következő zárótétel villámcsapásszerű indítása meghatározta a robbanékony, helyenként boszorkánytánc érzetét kelző alapkaraktert, amelynek remek kontrasztját képezte a második téma rusztikus jellege. Vengerov pedig látható örömmel engedte érvényesülni virtuozitását és temperamentumát, már-már zabolátlan szabadsággal csatlakozva a lendületes zenekarhoz. A táncokkal induló hangverseny így stilizált táncjátékkal is ért véget. A közönség lelkes tapsait a zenekar és Vengerov Sibelius *Hegedűversenyé*-nek lassú tételével köszönte meg

Malina János

A Magyar Rádió Művészeti Együttese

Pesti Vigadó – 2025. december 19.

A Magyar Rádió művészeti együtteseinek december 19-i hangversenyén a Pesti Vigadóban a külföldön élő, elismert kóruskarnagy, Zeke Mihály vezényelte a Szimfonikus Zenekart és az Énekkart (mb. karigazgató: Tóth Csaba); a koncert két énekszólóját (a nyolc kórus-szóló mellett) Horváth István (tenor) és Hámosi Szabolcs (bariton) volt.

A lenyűgözően gazdag és változatos műsort, bár mindössze két zeneszerző műveiből volt összeállítva, kizárólag kóruszene alkotta, ugyanakkor a zenekar – pontosabban a változó nagyságú és összetételű hangszeres együttes – semmiképp sem játszott benne alárendelt szerepet. Sőt, a program rendkívüli nehézségeket tartogatott nemcsak a hangszeresek, de a kórus, és részben még a közönség számára is.

Az est műsora ugyanis a következő volt. Nyitószámként Johann Sebastian Bach *Lobet den Herrn* kezdetű, ötszólamú kórusra és orgonára komponált motettája (BWV 225) szólt meg. Ezt Igor Stravinsky *Canticum sacrum ad honorem Sancti Marci nominis* című, tenor és bariton szólistára, kórusra és zenekarra írott, többtétéles motettája követte, amellyel a szerző a Velencei Biennale „Szt. Márk-passió” komponálására való felkérésének tett eleget. (Ez a mű nem passió, de legalább az öt tétel közül háromnak a szövegét a város védőszentjének, Szent Márknak a passiószövegéből vette a zeneszerző). Az 1956-ban bemutatott, stílárisan sokszínű és félelmetes szigorúsággal megírt kompozíció, amely részben a schoenbergi tizenkétfokúság technikáját alkalmazza, hangversenyen ritkán hallható, és műsorra tűzése az együttesek és a karmester igényességét és bátorságát dicséri.

A hangverseny második felében, zárószámként a *Canticum sacrum* párdarabja, az 1956-os velencei fesztiválhangversenyen vele együtt bemutatott Bach-átiratnak, a *Vom Himmel hoch da komm ich her* korál kánonikus orgonavariáció-sorozatának (BWV 769) kórusra és zenekarra írt, igen szabadon átkomponált változata hangzott fel. A koncert időrendjében azonban Stravinsky-motetta után újabb Bach-motetta, a kétszer négyszólamú kettőskarra készült *Singet dem Herrn* (BWV 230) következett. Ez teljesen a cappella mű, a fennmaradt szerzői kéziratban még hangszeres basszus vagy continuo-szólam sem található, ezért meglepő volt, hogy a kóruskal együtt kettős zenekar is részt vett az előadásában; ez a változat meggyőzően hatott, de azért illett volna utalni a beavatkozás tényére és szerzőjére, még ha ezúttal nem Stravinsky volt is az.

A szünet utáni félidő súlypontját Stravinsky 1948-ban, ugyancsak Olaszországban bemutatott, tíz fűvós hangszerrel kísért *Miséje* képezte. Ez a program, mint látjuk, nemcsak az előadott művek jelentősége és súlya révén volt különleges, de azok szövevényes összefüggés-rendszere – valamint a kísérő együttesek már említett változatossága – is izgalmassá tette. Emellett maga a kórus is négy különböző vál-

tozatban mutatkozott be: 24-tagú kamarakórus-formában az első Bach-motettában, osztatlan, kb. 50 fős, teljes „modern” kórusként a két velencei Stravinsky-műben, ugyanolyan létszámban, de kettőskórusként a *Singet*-motettában, valamint közepes létszámmal a Bach-korálvariációk átíratában, ahol az énekkar funkciója a mozgalmas zenei szövet által körülvelt méltóságteljes koráldallam intonálása.

A rendkívüli követelményeket támasztó és szerteágazó feladataikat az előadók magas színvonalon teljesítették. A kórusszólamok mindegyik felállásban egységesen, csiszoltan szólaltak meg, még a tenor szólam kényes, magas fekvésű, horribile dictu piano dinamikájú frázisaiban is. Izgalmas, szinte provokatív elképzelés volt a karmester részéről, hogy a nyitó *Lobet den Herrn* motettát – nyilván a benne meghatározó szerepet játszó ujjongó motívumból kiindulva – kifejezetten könnyed és táncos karakterűvé formálta. De nevezhetjük elgondolkodtatónak is abban a tekintetben, hogy rámutat: a táncformák milyen mélyen beleivódtak Bachnak még a szakrális zenéjébe is.

Stravinsky *Canticum sacrum*a, a koncert nagy erőpróbája technikai szempontból mindenképpen elismerésre méltó biztonsággal szólt meg. Zeke külsőségektől mentes, de lényegre törő vezénylese és magabiztos formálása mellett a kórus precizitása és a hangszeres átvezető szakaszok – eme kései Stravinsky-gyöngyszemek – kidolgozottsága és expresszivitása egyaránt mintaszerű volt. A két énekszólata is remekül helytállt.

A Stravinsky-misé, amely a maga szélsőséges tömörségében is jóval könnyebben befogadható és kevésbé „érzelemmentes” zene, mint a motetta, az alapjában visszafogott, de az érzelmi, drámai tetőpontokat jól érzékelő Zeke Mihály és az énekkar mintaszerűen és szuggesztíven szóltatta meg; a kísérő zenekar szerepét játszó tíz fűvós játékos pedig különös intenzitással és színérezéssel járult hozzá az előadás színvonalához.

Ha maradt némi hiányérzete a hallgatónak ez után a különleges zenei est után, akkor az, úgy gondolom, nem az előadókban, hanem a színhelyből ered: a Vigadó akusztikája ugyanis valamiképpen elszínteleníti az együtteseket, főleg a kórusok hangzását, alaposan megnehezítve a megítélésüket. Mindenesetre a Rádióénekkar a ráadásban, a *Singet* motetta zárótételének megismétlése során mintha ezt a gátat is áttörte volna az addigiaknál is felszabadultabb éneklésével.

✍ Kovács Ilona

Concerto Budapest – A Hegedű Ünnepe 2. napjának négy hangversenye

Zeneakadémia – 2026. január 10.

A hegedűirodalom legjava, népszerű és alig játszott művek a magyar hegedűművészek legkiválóbbjaitól. Címzavakban röviden így lehetne összefoglalni a Concerto Budapest háromnapos hegedűfesztiválját, melyet Kovács Dénes (1930–2005) emlékének szenteltek.

Az együttes hagyományteremtő szándékkal, most első alkalommal rendezte meg a fesztivált, ami 2025–26-os évaduk egyik legátfogóbb rendezvényévé vált. Előzménynek tekinthető a zenekar tavalyi, 2025 januárjában szervezett egynapos *Hegedűgálája*, melynek során egy nap alatt négy hegedűverseny hangzott el. Akkor is és most is a hazai hegedűművészet jeles muzsikusai vonultak fel, s egyben ritka találkozási alkalmat teremtettek az instrumentum kedvelői számára. Az idei szólisták sorában Keller András, Banda Ádám, Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin és Pusker Júlia nevét olvashattuk, miközben a jövő generáció ígéretes képviselői is bemutatkoztak, többek között Abouzahra Amira, Abouzahra Mariam, Teo Gertler és Kelemen Gáspár. Már jó ideje okafogyottá vált a "70-es évek híres-hírhedt kérdése: „Hol vannak a magyar hegedűsök?” Hát például itt! A *Hegedű Ünnepe* meggyőző választ adott a felvetésre, és bizonyította, hogy Magyarország páratlan hegedűshagyománnyal és világszínvonalú művészekkel büszkélkedhet. Az elhangzott darabok arra is rámutattak, hogy milyen gyönyörűen változatos e hangszer repertoárja.

Tizenegy koncertet hallhatott a közönség három nap alatt – a Zeneakadémián a Nagyteremben, a Kupolateremben és a Solti teremben, valamint a BMC-ben. Nem tudom, akadt-e olyan hallgató, aki e feszített program mindegyikét meghallgatta volna. Vélhetően még maga Keller András, a Concerto Budapest főzeneigazgatója sem jutott el minden eseményre, hiszen öt hangversenyen is aktív közreműködőként szerepelt: versenymű szólistájaként, karmesterként és kamarazeneszként ő volt a fesztivál legtöbbet foglalkoztatott művésze, és amikor nem játszott, akkor éppen próbált a soron következő eseményre. Rajta kívül többen is visszatérő fellépői voltak a három napnak. Az alábbi kritika a január 10-én elhangzott négy hangverseny tapasztalatairól számol be.

Időpontja szerint matinékoncertnek számított a délelőtti 11-kor kezdődő hangverseny, ám a program bármelyik esti koncert díszére válhatott volna. Elsőként Kállai Ernő lépett színpadra, aki a New York-i Juilliard School-on Itzhak Perlman tanítványaként szerzett diplomát. Hubay Jenő 3. (g-moll) hegedűversenyét (op. 99) szólaltatta meg, azt a művet, amelynek bemutatója 1907-ben, a Zeneakadémia jelenlegi főépületének megnyitásához kapcsolódó többnapos ünnepsorozat egyik eseményén hangzott el. A concerto azóta meglehetősen ritkán kerül műsorra, így Kállai előadása misszióértékű vállalkozásnak bizonyult. Egyben tisztelgés is Hubay alakja előtt, aki Zathureczky Ede mestere volt, Zathureczky pedig Kovács Dénes tanára – Kállai tehát a „zenei nagyapa” emléke előtt hajtott fejet. A négytételű versenymű előadásában a hegedűművész a Hubay-iskola nemes hagyományát idézte meg. Játékát telt, de sosem túlzó hangzás, biztos intonáció és természetes frazeálás jellemezte. A lassú tételben különösen meggyőző volt lírai érzékenysége. Előadása világossá tette, hogy Hubay hegedűversenye nem pusztán zenetörté-

neti kuriózum, hanem ma is érvényes, gazdag mondanivalójú alkotás – feltéve, ha ilyen elhivatott és felkészült előadó tolmácsolja.

Ezt követte az Abouzahra-nővérek előadásában Max Bruch e-moll kettősversenye (op. 88). A mű eredeti változatát Bruch klarinéra és brácsára komponálta, majd elkészítette a ma ismertebb hegedű-brácsa átíratot. Mariam játszotta a hegedűt, Amira pedig a brácsaszólamot, olyan természetességgel, mintha a darab eleve e két hangszer bensőséges párbeszédére született volna. A kettősversenyek esetében megszokott a kottahasználat, a testvérek azonban kotta nélkül játszották a darabot. Nem pusztá virtuóz gesztusként: láthatóan és hallhatóan valódi zenei szabadságot adott nekik a fejből játszás. (Mindez különösen annak fényében hatott lenyűgözően, hogy a koncertet követő napon további fellépések vártak rájuk, Ysaÿe-művek mellett Mariam a Barber-, Amira pedig a Beethoven-hegedűverseny szólistáját játszotta.) Produkciójuk legemlékezetesebb vonása az az egészen ritka fokú együttlélegzés, amely kamarazenei előadásokban is csak kivételes alkalmakkor tapasztalható. A testvéri kapcsolat nem csupán az olykor egymás felé irányuló mosolyokban öltött formát, hanem minden hangban jelen volt. Az intenzív egymásra figyelés és az azonnali zenei reakciók olyan bensőséges dialógust hoztak létre, amelyben a szólamok nem kísérték, hanem értelmezték és kiegészítették egymást.

A szünet után Jean Sibelius d-moll hegedűversenye (op. 47) hangzott el Baráti Kristóf szólójával. Az előadás a legnemesebb értelemben vett rutint és tapasztalatot sugározta: olyan magabiztosságot, amely a mű egészének átlátásában és fegyelmezett megszólaltatásában nyilvánult meg. Játéka világosan kirajzolta a kompozíció formai tisztaságát, és érzékenyen ragadta meg a zeneszerzőre jellemző hangulati világot: a gyakran sötét tónusokat, a feszülten lüktető ritmusokat, a visszafogott, mégis elementáris drámaiságot. A hegedűhang ugyanakkor karcosú és plasztikus volt, egyszerre méltóságteljes és kifejező, minden túlzástól mentesen. A technikai fölény sosem vált önmutogatóvá: természetes eszközként szolgálta a zenei gondolat kibontását. Nemcsak e koncert, hanem a nap egyetlen ráadását is Baráti Kristóftól kaptuk: J. S. Bach E-dúr partitájának *Gigue* tételével köszönt el a közönségtől.

A zenekari kíséreteket a Szent István Filharmonikusok biztosították, Kelemen Barnabás vezényletével. Mindhárom versenyműben figyelmes partnerként támogatták a szólistákat: a zenekari hangzás végig támogató és rugalmas maradt, nem nehezedett rá a szólistákra, hanem érzékenyen alkalmazkodott hozzájuk.

A kora délutáni hangversenyt a kamarazenei szentelték a fesztivál szervezői. A Keller Vonósnégyes (Keller András, Környei Zsófia, Szűcs Máté és Fenyő László) Schubert talán két legnagyobb kihívást jelentő kamaraművét választották: a d-moll (A halál és a lányka) kvartetet (D. 810) és a C-dúr vonósötöst (D. 956), melyben a 2.

HANGVERSENY

csellószólamban Kokas Dóra csatlakozott az együtteshez. Schubert mindkét alkotásban mintha eleve zenekari léptékekben gondolkodott volna: súlyos veretű, gazdag érzelmi tartalommal telített dallamok váltakoznak olyan témákkal, amelyek csak a felszínen tűnnek könnyedebbeknek. A d-moll vonósnygyesben különösen megrendítő volt a lassú tétel – a névadó, Schubert-dalt idéző – híres témájának megszólaltatása: az interpretáció éppen egyszerűségében vált felkavaróvá, minden retorikai túlzástól mentesen, mégis elementáris erővel hatott. Keller András primáriushoz méltó módon irányította az együttest: nem csupán biztos kézzel vezette a Kvartettet, hanem belső nyugalmat és koncentrált erőt is sugárzott.

A zeneszerző kései, egyetlen befejezett kvintettje Schubert kamarazenei végrendeletének tekinthető, az egyetemes kamarazene egyik csúcsciklusa. Előadása ünnepélyes és elmélyült volt: a hangzás teltsége, a szólamok közötti arányérzék és a hosszú ívek türelmes felépítése olyan összegző erejű megszólalást eredményezett, amelyben egyszerre volt jelen a búcsú súlya és a zenei gondolatok időtlen tisztasága. A művészek abszolút megérdemelten kaptak vastapsot az utolsó hangok lecsengése után.

A késő délutáni koncerten Antonio Vivaldi hegedűverseny-sorozatából, az op. 8-as gyűjteményből hangzott el négy, a zeneszerző talán legismertebb ciklusa, *A négy évszak* Kokas Katalin szólójával, monodramai koncepcióban, Kelemen Hanna narrációjával. A tutti szólamokat egy, a fesztiválra összeállt consort szóltatta meg: Maya Kasprzak és Daniel Matejčka hegedűn, Soós Előd brácsán, Kokas Dóra csellón, Fejérvári Zsolt nagybőgőn, Edőcs Fanni csembalón és Nagy Márton barokk gitáron játszotta a tutti szólamokat.

A barokk programzene e kivételes példája aprólékosan kidolgozott zenei képekkel keltette életre a koncertókhöz társított szonettek világát. Kokas Katalin kottából játszott, ám ez semmit sem vont le a művekkel való intenzív, személyes kapcsolatából: játéka végig érzékenyen reagált a karakterváltásokra és a természeti jelenetek-jelenségek zenei megformálására. Különleges élményt jelentett a jól ismert darabokat a szöveggel párhuzamosan, „illusztrálva” hallani, a zene és az elbeszélés szoros egymásra utaltságában. A koncepció ugyanakkor magában hordozott némi feszültséget is. Bár a narráció tartalmilag pontosan és érzékletesen követte vagy éppen előlegezte meg a zenét, időnként zavaró hatást keltett, hogy a szöveg „belebeszél” a zenei folyamatba. Felmerülhetne a szonettek vetítéssel való megjelenítése, mint megoldás, ám ez óhatatlanul csökkentené az előadás személyes, színházi jellegét. A vállalt forma így egyszerre bizonyult izgalmasnak és problematikusnak. Mindenesetre, aki nem ismerte a szonettekét, annak érdekes és talán új megvilágításba helyezte Vivaldi sokat hallott remekművét.

A nap utolsó eseménye, az esti koncert nemcsak a hegedű, hanem a Kelemen-Kokas-család ünnepe is volt. Először Kelemen Gáspár szólaltatta meg Mendelsso-

hn e-moll hegedűversenyét (op. 64), majd szülei következtek: még a szünet előtt hangzott fel Nádor Mihály hegedű concertója (op. 6) Kelemen Barnabással, a második félidőben pedig Kokas Katalin zárta a hangversenyt és a napot Pjotr Csajkovszkij D-dúr hegedűversenyével (op. 35).

Kelemen Gáspár fiatal magyar tehetségként figyelemre méltó természetességgel és nyitottsággal állt a közönség elé. Játékát energikusság és bátor megszólalás jellemezte, előbbi Mendelssohn versenyművének egyik alapvető karakterjegye. A fiatalos lendület kétségtelenül ígéretes kiindulópont, ám önmagában még nem pótolja azt a mélyebb zenei fókusz és belső összeszedettséget, amely a mű formai ívét és kifejezésbeli rétegeit igazán meggyőzően képes feltárni. Mindez azonban egy formálódó pályára természetes állomásaként értelmezhető, és Kelemen Gáspár eddigi útját figyelve joggal számíthatunk további gyorsérésre és elmélyülésre.

Kelemen Barnabás előadását elsősorban az a figyelemre méltó művészi nyitottság és elkötelezettség határozta meg, amellyel időt és energiát fordított Nádor Mihály ma már szinte teljesen elfeledett kompozíciójának megszólaltatására. A koncertgyakorlat peremére szorult mű interpretációja világosan jelezte: előadása komoly felkészültséget és zenei intelligenciát igényel, még akkor is, ha a zenei anyag nem minden pillanatában kínál azonos súlyú inspirációt. Kelemen játéka így nem pusztán technikai teljesítmény volt, hanem tudatos értelmezői kísérlet, amely a darab erőit igyekezett a lehető legmeggyőzőbben érvényre juttatni. Az est egyik külön értéke volt, hogy egy ilyen ismeretlen kompozíció élő zenei tapasztalattá válhatott.

Kokas Katalint már önmagában az aznapi fizikai és szellemi állóképességéért is elismerés illeti: a négy Vivaldi-concerto után még eljátszotta a hegedűirodalom egyik legnagyobb technikai és érzelmi kihívását jelentő művét. Délelőtt 11-kor már próbálta a Vivaldikat, a *Négy évszak*-koncert előtt pedig a Csajkovszkij-versenyművet. A jól ismert darabot rendkívül érzékeny hangon kezdte, hangszíne kifejezetten nőies, a szó legjobb értelmében vett feminin karakterű volt. Az interpretáció összességében kissé romantikusabb benyomást keltett, talán a megszokottnál gyakoribb csúszások miatt. Az egész napos terhelés azonban nem múlt el nyomtalanul: az első tételben kisebb memóriazavar jelentkezett, melyet nagy lélekjelenléttel korrigált, gyakorlatilag észrevétlenné téve a hibát. Az intonáció sem mindig bizonyult stabilnak, és az egyes futamok kidolgozatlansága következtében a technikai mozzanatok akaratlanul is elvonták a figyelmet a zenei mondanivalóról. A virtuóz részekben választott feszes tempók szemmel láthatóan nagy technikai terhelést róttak a szólistára, ami időnként a részletek kidolgozottságának rovására ment. Mindez egy rendkívül összetett és nagyfokú koncentrációt igénylő mű előadásában inkább pillanatnyi egyensúlyvesztésként, semmint koncepcionális prob-

lémaként volt érzékelhető. A második tétel ihletett lírája és a temperamentumos, sodró erejű finálé emlékezetes lezárása volt a koncertnek.

A szólistákat a Concerto Budapest kísérte, magas színvonalon és kifinomult stílusérzéssel. Az együttes átlátható hangzása és finom dinamikaformálása ideális keretet

biztosított mindhárom versenymű számára. Keller András biztos kézzel és inspirálóan vezényelt, ügyelve az arányokra és a belső feszültségek alakulására. A karmester és a zenekar közötti összhang az est egyik fő erényének bizonyult, és döntően járult hozzá ahhoz, hogy a koncert valóban ünnepi eseménnyé váljon.

✍ Kovács Ilona

MÁV Szimfonikus Zenekar – Prágai romantika

Zeneakadémia – 2026. január 16.

Prágai romantika címmel adott hangversenyt a MÁV Szimfonikus Zenekar 2026. január 16-án a Zeneakadémián, Takács-Nagy Gábor vezényletével. A műsoron két Dvořák-mű szerepelt: az est első felében a h-moll gordonkaverseny (op. 104) hangzott el Perényi Miklós szólójával, a szünet után pedig a 7. (d-moll) szimfónia.

Nagy várakozás előzte meg Perényi Miklós fellépését, hiszen évtizedek óta a nemzetközi zenei élet egyik legmeghatározóbb csellóművésze. A közönség ezzel tökéletesen tisztában volt: már színpadra lépésekor vastappsal fogadta, amely nyilvánvalóan még nem az előadásnak, hanem a kétszeres Kossuth-díjas (és számos további elismeréssel kitüntetett) művész eddigi életművének szólt.

Antonín Dvořák concertójához és a MÁV Szimfonikus Zenekarhoz különleges kapcsolat fűzi Perényit: pályája kezdetén a Dvořák-gordonkaversenyt éppen a MÁV Szimfonikusokkal játszotta először nyilvánosan, 1963 februárjában, mindössze tizenöt évesen, Nyíregyházán. Perényi rokonszenvesen szerény habitusához és előadói alkatához különösen jól illik a cseh zeneszerző kompozíciója, hiszen ebben a darabban nem a virtuozitás és a csillogás áll a középpontban, hanem a befelé fordulás és a lelki elmélyülés. Ezt erősíti az a tény is, hogy a versenymű nem tartalmaz cadenzát. Amikor Hanus Wihan, a darab ajánlottja mégis írt egyet a harmadik tételhez, Dvořák kifejezetten megtiltotta annak előadását. Mindez annál is inkább érthető, mivel a versenymű eredetileg derűs hangulatban zárult volna, ám Dvořák sógornője, Josefina Čermáková halála után sötétebb tónusban írta át a befejezést. Elhagyta az örömteli kódát, és egy elmélyültebb lezárást illesztett a mű végére, amely búcsúként szolgált attól a nőtől, aki korábban a szerelme volt. Így fogalmazott: „A finálém fokozatosan zárul, diminuendóval, mint egy sóhaj, az első és a második tétel visszaemlékezéseivel; a szólista pianissimóig halkul, majd ismét felerősödik, és az utolsó ütemeket a zenekar veszi át, az egész pedig viharos hangulatban ér véget. Ez az elképzelésem, és nem térhetek el tőle!” A harmadik tétel vége felé – amint azt Takács-Nagy Gábor a koncert előtti bevezetőjében elmondta – a komponista Josefina kedves dalát is beleszőtte a zenébe. Ezt a dallamot Bartók Mátyás, az est koncertmestere különösen szívhez szólóan szólaltatta meg.

Perényi Miklós előadásának egyik legnagyobb erénye éppen az volt, hogy nem hagyott kétséget afelől: ezt a kompozíciót így kell befejezni, nincs szükség cadenzá-

ra ahhoz, hogy a szólista megmutassa virtuozitását. Itt ugyanis a virtuozitás egy sokkal nehezebb fajtájáról van szó: olyasfajta muzikalitásról, amely nem a gyorsaságról és a technikai bravúrokról szól. Perényinek nincsenek hangszerteknikai problémái, ám az a puritán attitűd, amelyet a h-moll gordonkaverseny megkíván, különösen közel áll lelki alkatához. Kiválóan tolmácsolta a mű üzenetét, Dvořák akkori érzéseit és lelkiállapotát, túlzásoktól mentesen, egyszerűen, minimális vibrató használattal. A zenekar felkészülten és érzékenyen kísérte a szólistát. Dvořák minden hangszercsoportnak fontos szerepet szánt: külön kiemelendők a második tételben megszólaló fafúvósok, akik az áttört, szinte kamarazenei szövetet remekül mutatták meg, és intenzív párbeszédet folytattak a szólóhangszerrel. Az előadást hatalmas ováció követte, melyet a művész J. S. Bach 4. (Esz-dúr) szvitjének *Allegro* tételével köszönt meg.

A szünet után felhangzó Dvořák-szimfónia a zenekar játékában a leghatásosabb érvelés volt a mellett, hogy a 8., és a – kétségkívül legnépszerűbb „az Újvilágból” alcímű – 9. mellett a 7. szimfónia is azonos értéket képvisel, mint gyakrabban játszott társai. A suggesztíven és inspirálóan, részletgazdag gesztusvilággal vezénylő Takács-Nagy Gábor keze alatt az együttes Dvořák méltó tolmácsolójának bizonyult. A karmester értelmezése világos koncepcióra épült: a saroktételekben a hirtelen dinamikai váltásoknak, az intenzív ritmikájú mozgásoknak, valamint az ellenpontos gondolkodás és a tömörszerű kontraszt feszültségének jutott meghatározó szerep, míg a lassú tételben a zene személyes jellege vált meghatározóvá: a hangszerelés finom rétegei és a gondosan kimunkált színek kerültek előtérbe. A scherzo élénk, mozgékony világa friss kontrasztot teremtett, táncos impulzusait feszes ritmikai fegyelem és könnyed játékoság hatotta át. A MÁV Szimfonikusok és Takács-Nagy Gábor ezen az estén meggyőzően mutatták meg a hetedik szimfónia drámai erejét és kompozíciós gazdagságát, egyértelművé téve, hogy a mű Dvořák szimfonikus életművének egyik csúcspontja.

Malina János

Concerto Budapest – Egy előadás, két szempont

Zeneakadémia – 2026. január 17.

A *Concerto Budapest* január 17-i zeneakadémiai hangversenyének különleges vonzerejét a nagyszerű német származású amerikai hegedűművész, *Augustin Hadelich* vendégszereplése jelentette. Az ő szólójával – és *Keller András* vezényletével – megszólaltatott Mendelssohn-hegedűverseny valóban a koncert tetőpontja volt – de a többi műsorszám is megérdemelt sikert aratott.

A programban, nem tipikus módon, két szimfónia fogott közre egy versenyművet, s a három darab egyszersmind a romantikus kor három különböző időszakát képviselte, kronologikus sorrendben. Legelőször Schubert harmonikus, bájos és lendületes, szinte még kamaszként komponált 3., *D-dúr szimfóniája* szólalt meg letisztult és kiegyensúlyozott előadásban, áttetsző zenekari hangzással. Ahogyan megszokhattuk, *Kaczander Orsolya* fuvola- és *Klenyán Csaba* klarinétszólói egyaránt ékkövei voltak az előadásnak, és Mohai Bálint fagottozásának intenzivitása és expresszivitása is feltűnt, különösen a Menuetto tétel triórészében. Az Allegretto tempója egy csöppet talán nyugtalanra sikerült, de ettől eltekintve nagyszerűen „ültek” a karakterek, pikánsan fűszerezték a zenét a Menuetto főrészének „rossz” akcentusai, és különösen szép volt, ahogyan a könnyed és mozgalmas zárótétel fokozatosan eksztatikussá vált.

Az a hatalmas lendület, amellyel Mendelssohn *e-moll hegedűversenyének* nyitótétele kirobbant, úgyszólván előre jelezte a hallgató számára, hogy pár pillanaton belül nem mindennapi művészegyéniség csatlakozik a zenekarhoz, és hogy együttműködésük szuggesztív zenei élményt jelent majd. Valóban így is lett: Hadelichnek nem csupán a technikája, hangképzése, de egész zenélése és kifejezőereje is a tökéletesség, a befejezettség és lekerekítettség érzetét kelti, mégpedig úgy – és talán ez a legszemélyesebb sajátossága –, hogy mindez mélységesen egyszerűnek és abszolút magától értetődőnek hat. Hadelich – a legnagyobbakhoz hasonlóan – nem egyszerűen interpretál, hanem megnyilatkozik. S ez magába foglalja a részletekben való elmélyülést és játéknak árnyaltos differenciáltságát is.

A Mendelssohn-koncertnek ez az előadása Hadelich teljesítményén túlmenően azért volt igazán jelentékeny, mert Keller András irányításával a zenekar rendkívül precízen, és ami a legfontosabb, fokozott érzékenységgel alkalmazkodott a szó-

listához. Hangzáskultúrájuk színvonala megfelelt a szólista élményszerű, dús hegedűhangjának, az Andante tételben követni tudták átszellemült poézisét és szenvedélyességét, a zárótételben pedig ugyancsak egy nyelvet beszélve – és a hegedűszólammal a legnehezebb helyeken is teljes szinkronban maradva – idézték fel a tétel Mendelssohn ifjúkori műveiből megőrzött hamvas báját és pajkosságát.

Csajkovszkij szünet után felcsendülő 4., *f-moll szimfóniája*, szerzőjének ez a bizonyára legváltozatosabb, legkiegyensúlyozottabb, ha tetszik, legklasszikusabb szimfóniája jelentőségben méltó folytatása volt az első félidőnek, és az addigiaknál is nagyobb kihívást jelentett a zenekar számára. A kihívásnak karmester és zenekara magas szinten tett eleget – talán egyetlen ehhez mérhető, Budapesten hallott Csajkovszkij Negyediket tudok felidézni emlékezetemben. A zenekar vonós szólamainak – meg a négy kürtnek – az összezsírozott hangzása hamar feltűnt, és az egész nyitótétel előadását valódi pátosz és erőteljes szenvedély jellemezte. Keller András biztos kézzel mutatta meg a tétel meghökkentően modern effektusait, a finom agogikai tagolásokat és a robbanásszerű pillanatokat egyaránt érvényre juttatva. Mindeközben megint oda kellett figyelniünk Mohai Bálint fagottozására, és a *Fábry Boglárkának* köszönhetően bársonyosan halk és puha, szívdobbanásszerű timpani ütésekre. Az Andantino tételben a gondosan kikevert zenekari színek mellett a középrész háborítatlan derűje is nagyszerűen érvényesült, s a szerző egyik személyes névjegye, a zárótételt exponáló, lefelé cikázó, hatalmas dörrenésbe toroklító villámcsapás-motívum is elementáris erejű volt. Majd pedig ismét elismeréssel nyugtázhattuk azt, hogy a Concerto Budapest a legmagasabb hőfokú zenei pillanatokban is megőrzi maximális fegyelmét és koncentrációját.

✍ Kovács Ilona

Concerto Budapest – Egy előadás, két szempont

Zeneakadémia – 2026. január 17.

2026. január 17-én a Zeneakadémia Nagytermében a Concerto Budapest Keller András vezényletével olyan műsort tűzött közönsége elé, amely a romantika különböző korszakaiból mutatott remekműveket. Schubert, Mendelssohn és Csajkovszkij darabjai nem pusztán egymás mellé kerültek, hanem történeti és zenei értelemben is ívet alkottak: a bécsi klasszika felől kibontakozó koraromantikától a romantika középső korszakán át egészen a késő romantika drámai kiteljesedéséig.

Az est Schubert 3. (D-dúr) szimfóniájával (D. 200, 1815), indult. Az 1815-ben – a híres *Erlkönig* című dallal egy évben – a mindössze tizennyolc éves komponista műve még erősen magán viselte a bécsi klasszika jegyeit, ugyanakkor már előrevetítette azt a szemléletváltást, amely Schubert későbbi szimfóniáit a romantika vonzáskörébe emelte. A Concerto Budapest előadásában a mű könnyed, áttetsző szerkesztése és derűs karaktere világosan érvényesült. Különösen emlékezetes volt a második tétel klarinétszólója: természetes frazeálásával és meleg hangszínével lírai súlyponttá vált anélkül, hogy megtörte volna a tétel klasszikus arányait.

A romantika középső korszakát Mendelssohn e-moll hegedűversenye (op. 64, 1844) képviselte. A mű a koncertélet egyik legtöbbet játszott darabja, amit jól mutat az a tény is, hogy akár azt is mondhatnánk, „ha szombat, akkor Mendelssohn-hegedűverseny”. Egy héttel korábban ugyanis ugyanez a zenekar ugyanitt, a Zeneakadémián játszotta *A Hegedű Ünnepe*nek esti hangversenyén. Ezúttal korunk egyik legnagyszerűbb hegedűművésze, Augustin Hadelich volt a szólista. A német származású, Olaszországban nevelkedett és a New York-i Julliard School-on diplomát szerző művész 2009-ben járt először Magyarországon, 2024 májusában pedig szintén a Concerto Budapest vendégeként lépett színpadra. Hadelich minden külsődleges manírtól mentesen állt a közönség elé. Játéka a mű iránti mély alázatról árulkodott, és ezzel – elsőrangú technikai és zenei teljesítménye mellett – szinte észrevétlenül lopta be magát a hallgatóság szívébe. A mű olvasata nem a virtuozitás fitogtatására épült, hanem a formai arányok, a dallamívek és a karakterek következetes kibontására. Hadelich hangszínbeli kvalitásai külön figyelmet érdemelnek: az általa használt 1744-es *Guarneri del Gesù* („Leduc”, ex Szeryng) hegedű mély regisztereiben – különösen a D- és a G-húron – rendkívül telt, zengő hangszínt kínál, olyat, ami még a legkiválóbb hangszerek körében is ritkán hallható. Nem minden, persze, a kivételes

hangszer, kell hozzá megszólaltatójának kifinomult hangképzése és tudatos kontrollja is. Elvértve fordult elő egy-egy kevésbé ideális intonációjú hang, ezek azonban nem befolyásolták az előadásról alkotott pozitív összképet. Mindhárom tétel interpretációja példaértékű volt, különösen a 3. tétel tetszett, mely a *Szentivánéji álom* tündértáncát hozta el a Zeneakadémia nagytermébe. A közönség tartós tapsára válaszul Hadelich ráadásként Ervin T. Rouse *Orange Blossom Special* című darabját adta elő saját átiratában, egyszerre mutatva meg ritmikai pontosságát és azt a természetes muzikalitást, amellyel különböző zenei nyelvek között is magától értődoen mozog.

A szünet után Csajkovszkij 4. (f-moll) szimfóniája zárta az estet, a késő romantika felé mutatva. A nyitótétel jól ismert „végzet-motívuma” a rézfúvósok megszólalásában sűrű, tömörszerű hangzásként jelent meg, a második tételben pedig a vonóskar emelkedett ki a lírai dallamvonalak bensőséges megformálásával. Az első két tételben – a sok szép szóló között is – külön is figyelmet érdemelt az első fagottos játéka. A Scherzo pizzicatói feszes, fegyelmezett koordinációról tanúskodtak a háromtagú forma két szélső részében, a középső szakaszban pedig ismét ihletett fafúvós szólók csendültek fel. A zárótételben, a „Nyírfácska” remek hangszerelésű feldolgozásában a népdal sodrása a pozitív életszemlélet kicsengéseként hatott, jótékonyan oldva az előző tételek súlyosabb tónusát. A hangverseny egészét az arányérzék és a belső koncentráció természetes jelenléte jellemezte. Keller András vezénylese mindhárom műben a legjobbat hozta ki a Concerto Budapest zenészeiből. Nem csupán kiváló egyéni teljesítményeket hallhattunk, hanem egy átgon-dolt, egymásra figyelő, belső arányait tekintve is kiegyensúlyozott zenekari összjátékot.

Kovács Ilona

Nemzeti Filharmonikus Zenekar

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem – 2026. január 21.

Három népszerű romantikus művet kínált a Nemzeti Filharmonikus Zenekar a Művészetek Palotája közönségének január 21-én. A műsor keretét két szimfonikus költemény adta: az est Liszt Ferenc *Orfeuszával* indult, a szünet után pedig Richard Strauss alkotása, a *Hősi élet* hangzott el. A kettő között a zeneirodalom egyik legismertebb darabját, Edvard Grieg a-moll zongoraversenyét játszották, Balog József szólójával.

A program és a szólista személye mellett a koncert további vonzerejét ígérte, hogy a zenekart a Nemzeti Filharmonikusokkal már többször sikeresen együttműködő, román gyökerekkel rendelkező amerikai karmester, Lawrence Foster vezényli. A 84 éves művész végül nem vállalta az óceán átrepülését, így a dirigensi feladatokat a román Gabriel Bebeșelea látta el. Az 1987-ben született fiatal művész jelenleg a bukaresti George Enescu Filharmonikusok vezető karmestere.

Különleges élményt jelenthetett a közönségnek, hogy egyetlen estén két szimfonikus költeményt is hallhatott. Liszt Ferenc összesen tizenhárom művet komponált ebben a műfajban, ezek közül az *Orfeusz* a negyedik, 1854-ből. Richard Strauss alkotása jóval későbbi: a *Hősi élet* éppen, hogy belefért a 19. századba, 1898-ban készült el. A két kompozíció közötti különbségek már első hallásra is szembetűnők, mindenekelőtt a hangszerelés terén. Strauss lényegesen nagyobb apparátust mozgató meg (például nyolc kürtöt kért) és művének időtartama is monumentális: közel ötven perc. Ami azonban igazán izgalmassá teszi ezt a párosítást, az a két alkotás mögött sejtethető, erősen személyes indíttatás. Orfeusz alakjában Liszt mintha saját magát, rajta keresztül pedig a zene, a művészet erejét állítaná elénk: azt a hatalmat, amely még Hádész birodalmának kapuját is képes volt megnyitni. Richard Strauss pedig sosem titkolta, hogy a *Hősi élet* számos részlete saját élményeiből táplálkozik – mintha egy zenébe írt önvallomást olvasnánk.

Liszt *Orfeusza* azért is különleges, mert nem a rá gyakorta jellemző hangos és hatásos apoteózissal zárul, hanem csendesen és bensőséges hangon: az egész mű – ahogyan Liszt maga fogalmazott – „öröm és fájdalom között lebeg”. A zenekar ihletetten tolmácsolta a darab belső érzelmi világát, és megmutatta az aprólékosan kidolgozott hangszerelés finom árnyalatait is. Szépen érvényesült a mű lírai karaktere az Orfeusz hangszerét jelképező hárfák játékában. Szuggesztíven szólaltak meg a fafúvók, míg a hegedű- és csellósóólók deklamatív erejükkel tették még kifejezőbbé a zenét.

Bár a *Hősi élet* egybekomponált mű, Strauss hat jól elkülöníthető, címmel is ellátott zenei fejezetre tagolta. Gabriel Bebeșelea határozottan, minden részletet kézben tartva irányított, ugyanakkor hagyta szárnyalni muzikusait. Különösen emlékezetes volt a Hős bemutatkozása már az első ütemektől kezdve, a kürtök és a mélyvonósok markáns megszólalásában. Ez a motívum *A hős harca* című rész után ismét felhangzik, mintha megnyugtató üzenetet küldene Strauss: legyőzte az ellenséget. A küzdelmet megjelenítő szakaszban – és voltaképpen az egész mű során – kiemelt szerep hárult a rézfúvós- és ütőszálmokra. Mindkét hangszeres csoport felszabadultan, nagy lendülettel, legjobb formáját mutatva örvendeztette meg a hallgatóságot. Emlékezetes marad *A hős társnője* című tétel is, elsősorban a hegedűszóló révén: a koncertmester, Koppándi Jenő muzikálása élményszerűvé tette a többi hangszerrel folytatott párbeszédét. Az utolsó tétel – *A hős világból való elmenekülése és sorsának beteljesülése* – ugyan hordoz némi rezignációt, a harmincnégy éves komponista mégsem búcsúzik: inkább derűs, optimista lezárást adott művének. A befejezés után a közönség joggal lehetett elégedett, hiszen régen hallhattuk a Nemzeti Filharmonikusokat ilyen pontosan, árnyaltan és makulátlan technikai kidolgozottsággal játszani.

A szimfonikus költemények közé illesztett Grieg-zongoraverseny hálás feladat a mindenkori szólista számára – Balog József pedig élt is a kínálkozó lehetőséggel. Igaz, a mű indításakor – amikor a zongorista birtokba veszi a hangszert és végigdübörög a klavírtúrán – kissé több volt a vendéghang a megszokottnál. A kezdés lendülete és a mindvégig pregnáns billentés azonban az egész mű során megmaradt. A zongoraművész érzelemdúsan, a hangszer gazdag színskáláját felvillantva játszott: megidézte Grieg érzéki, már-már az impresszionizmust előlegező dallamait, a zenével megrajzolt norvég természet képeit, valamint a zárótétel sodró erejű népi táncait. Balog József ráadásként Bartók *Gyermekeknek* sorozata 4. kötetéből a *Halotti ének* című darabot játszotta, amivel Kocsis Zoltán emléke előtt tisztelgett.

✍ Kovács Ilona

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Művészetek Háza – 2026. január 26.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar Maestro bérletének január 26-i hangversenyén, a Művészetek Házában Szabó Soma és Török Levente vezényletével két zenészerző: Vajda János és Mogyeszt Petrovics Muszorgszkij műveit hallhatta a közönség; a szimfonikus zenekar mellett a nyíregyházi Cantemus Kórus (művészeti vezető: Szabó Soma) és Sándor Csaba baritonista lépett a dobogóra. Az első részt teljes egészében Vajda János kompozícióinak szentelték: előbb három a cappella kórusmotettája hangzott fel Szabó Soma vezényletével, majd a szerző *Sinfonia* című, kórust és énekszólistát is foglalkoztató új kompozícióját vezényelte – két nappal a nyíregyházi ősbemutató után – Török Levente. A szünet után ismét ő állt a karmesteri pulpitusra Muszorgszkij *Egy kiállítás képei* című műve Ravel-féle zenekari átíratának dirigenseként.

Vajda János nemzedékének kiemelkedő operakomponistájaként írta be nevét a magyar zenetörténetbe, emellett pedig két további vokális műfaj, a dal és a kóruszene áll életművének középpontjában. Az utóbbi műfajban írt kompozíciói – Orbán György és Gyöngyösi Levente műveivel együtt – ugyancsak az utóbbi évtizedek legkiemelkedőbb teljesítményei közé tartoznak. Hogy a kórusra való komponálás mennyire bensőségesen ismert, elsődleges kifejezési forma Vajda számára, azt a most előadott három latin szövegű motetta, az *O vos omnes* kezdetű responzórium, az *Ave verum corpus* című himnusz és az új-jongó-dicsőítő *117. zsoltár* is megerősíti. Ezekben a tőle megszokott invencióval és frissességgel szólal meg, annak ellenére, hogy az első két mű tartalma fájdalommal, illetve tragédiával terhes, hiszen a Megváltó szenvedéséről és haláláról, illetve az előlött érzett gyászról van szó bennük. Vajda János zenéje szenvedélyes és életteli, amivel érzékeltetni tudja, hogy a szenvedő, gyászoló ember is méltó a figyelmünkre, részvétünkre. A zsoltár pedig az első félidő egyetlen felhőtlenül örömteli műsorszámaként is erőteljes ellensúlyaként szolgált a többi, tragikus alaphangú darabbal szemben.

Szabó Soma kamarakórusnál nem sokkal nagyobb létszámú Cantemus kórusa imponáló képességű és felkészültségű együttes, akár a csiszolt és kiegyensúlyozott hangzás, akár a holtbiztos intonáció vagy az előadás fegyelme és a kifejezés intenzitása szempontjából nézzük. Karnagyuk pedig a művekkel való bensőséges azonosulással és a kifejezés átütő erejével és természetességével vezényelte a motettákat.

Vajda Sinfoniája, talán megkockáztathatom, a kórust és bariton szólistát foglalkoztató zárótétel kedvéért íródott. Az egész darab vajdai módon nemesen konzervatív, négytétéles kompozíció: változatos és invenciózus első tételét scherzo, ezután pedig finom és szelíd, majd kitárulkozó és újra megnyugvó lassú tétel követi. Az eddigieket akár egy képzeletbeli opera vagy balett kísérezőzenéjeként, mozgalmas zenei képek sorozataként is hallgathatjuk, telve szenvedéllyel, drámával, és – az első két tételben – csatazajjal és küzdelemmel. A zárótétel azonban így is mellbevágó és vigasztalan – Vajda Vörösmarty Mihály *Az emberek* című költeményét dolgozta fel benne, ahogy maga írta: Schiller Örömdójával szemben egy „Bánatódát”.

Az apokaliptikus költemény megzenésítése, úgy gondolom, a szerző legjelentősebb teljesítményei közé tartozik: Vajda kifejezőereje, fantáziája, zenéjének súlya lépést tud tartani a költői látomás nagyságával. Egyszerűsége izgalmas és szép „szerepet” kínál az énekszólista számára, aki hatszor mondja ki a kemény konklúziót: „Nincsen remény”, úgy, hogy mindig másfajta zenei előzmény után kell új meg új fényben felmutatnia. Visszavonhatatlanná azonban akkor válik – az utolsó strófa puha nagydob-szívdobbanásait követően – a világról mondott ítélet, amikor a kétszavas refrént, először és utoljára, a kórus visszahangozza, majd a zene a semmibe hullik, megrázó hatást gyakorolva a közönségre.

A művet Török Levente teljes intenzitással és koncentrációval, összefogottan és erőteljes karakterekkel, az apró részletekre is odafigyelve dirigálta, és a zenekar is kifogástalanul, teljes odaadással játszott. A kórus előadása most is elismerést érdemlő volt. Az énekszólista, Sándor Csaba pedig ideális választásnak bizonyult: szép és kiegyensúlyozott baritonja, biztos technikája, maníroktól mentes éneklése és legfőképpen példás szövegmondása és kifejezésének ereje és őszintesége megérdemelt, nagy tetszést keltett.

A hangverseny második felében eljátszott Muszorgszkij-átírat még nagyobb erőpróbát jelentett a zenekar számára. Ezúttal bevallottan is zenei képeket kellett életre keltenie az együttesnek, egy különlegesen igényes partitúra megszólaltatásával. Török Levente kiapadhatatlan szellemi frissessége és zenei kezdeményezőkézsége megőrizte számunkra a sokszor hallott darab üdeségét, tobzódott a színekben és remekül formálta meg a darab monumentális befejezését. Ezen a szinten megmutatkoztak azonban a zenekar bizonyos egyenetlenségei: itt-ott nem szólaltak meg szinkronban az akkordok, nem mindenütt szólt igazán összezsírozottan a vonóskar, vagy egy-egy fúvós szóló nem hatott teljesen meggyőzően. Ám többségben voltak a jól megformált pillanatok. Így a „Gnóm” tétel félelmetes karaktere és szép kúrtszóljója, „Az ódon kastély” remek szaxofonszóljója, a „Limoge-i piac” pezsgése vagy a „Katakombák” komorsága és a „Baba-Jaga” kifejező nyersessége.

Ha Török Levente ugyanolyan jó nevelő-karmesternek bizonyul, mint amilyen magabiztos és suggeratív előadóművészként, akkor remélhetjük, hogy a zenekar is túl fog lépni a kisebb szépséghibákon.

Malina János

Budafoki Dohnányi Zenekar

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem – 2026. január 21.

„Zenés játék Stravinsky *The Rake's Progress* című műve nyomán” – így határozza meg az *Útikalauz a kárhozatba* címmel meghirdetett Stravinsky-adaptációt a MÜPA honlapja. A Budafoki Dohnányi Zenekar produkcióját – a MÜPA koprodukciójában – február 13-án láthatta a közönség a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben.

Az előadás teljes mértékig szcenírozott volt: a MÜPA hatalmas pódiuma színpadként funkcionált, amelyen mozgalmas jelenetek zajlottak, jelmezek kavalkádja tűnt fel, és az előadás szerves részét alkotta a tánc és a pantomim, a maga vizuális eszközeivel zenés játékká transzformálva az operát. Ugyanakkor azonban az opera sem szenvedett csorbát – mind zenei anyagként, mind drámaként jelen volt, főszereplő maradt. Az alkotók, hadd mondjuk ki már a bevezetőben, rendkívül szerencsés kézzel nyúltak hozzá a 20. század egyik legsikeresebb operájához: mindaz, amit – a szem számára – hozzáadtak a darabhoz, kifejezetten látványos volt, ugyanakkor remekül harmonizált az alapművel: nem elvonta a figyelmet a zenéről, hanem aláhúzta, értelmezte, szervesen összeforrt vele. Emellett a rendezés érzékenyen követte a darab hallatlanul gazdag utalásrendszerét, és szellemesen vagy vásárian humoros volt az opera buffára hajazó jelenetekben, Stravinskyhoz híven a groteszk számos árnyalatát juttatta érvényre, ugyanakkor a dráma mélységeit és az előzmények után éles váltást jelentő, katartikus befejezést is megrendítő tisztasággal formálta meg. Egyszóval: kivételesen erőteljes és ihletett előadásban, igazi (zenés) színházi élményben volt részünk.

Miközben az előadás szorosan követte az opera eredeti szövegkönyvét, nem egyszerűen a mozgásművészet, a tánc dimenziójával gazdagította az előadást, hanem alkalmazott egy olyan bizarr ötletet is, amely úgy biztosított további jelentős mozgásteret az alkotóknak, hogy eközben egy szó változtatást nem vont maga után a szövegkönyvben. Arról van szó tudniillik, hogy a főhős, Tom (a kórhely vagy lump – régebbi fordításban: kéjenc) megkísértője, Nick, a sátán darabbeli megtestesítője Árva Nóra rendezésében megháromszorozódik: más előadó énekel, más beszél, és egy harmadik táncol a nevében, de általában mindhárman egyszerre láthatók, esetleg úgy, hogy körülvesszük Tomot, túlerejükkel fojtva el a főhős amúgy is tétova ellenállását.

Az angol Stravinsky-operát gyakran bírálták pasticcioszerű vonásaiért, mai szóval: intertextualitásáért; Ligeti operájának (vagy mondjuk Esterházy Péter irodalmi életművének) fényében ezt ma inkább a korát megelőző modernségnek érezhetjük. Az előadás nagy trouvaille-a, hogy a műfaji-asszociációs bázis további kiszélesítése zökkenőmentesen illeszkedik az előadásba: az alapművet még vonzóbbá teszi, nem pedig felhígítja. Ebben szerepet játszhat az is, hogy a bordélyházi szín vagy a londoni vásári forgatag önként kínálja magát a színpadi táncra, Albert Réka Lilla koreográfus táncai, pantomim- és bábjátékszerű mozgásai azonban mindvégig szerves részét képezik a produkciónak.

A *The Rake's Progress* számtalan történeti előzményének egyike a korábbi opera, amelyben a tragikus vagy emelkedett alaptörténetben komikus figurák jelennek meg epizódfi-

gurákként. Itt a buffo elem sokkal nagyobb súllyal van jelen, és ezt nagy kedvvel és hatásosan varázsolja elének az *Útikalauz a kárhozatba*-változat. (A kissé talán didaktikus címadást a Stravinsky-opera Hogarth nevezetes metszetsorozatától kölcsönvett, a jó magyar fordításnak makacsul ellenálló címe indokolja.) Ez azonban semmiképp sem jelent olcsóságot, mert a legharsányabb jelenetekben is ott érezzük a leselkedő tragédiát, és főképpen, mert a katartikus tébolydai jelenet, a tulajdonképpeni opera befejezése, szívszorítóan hiteles. Köszönhető ez Anna, a „tisztá nő” megszemélyesítőjének, Sáfár Orsolyának, aki hangilag, színésziileg és személyes kisugárzásban is emlékezetes alakítást nyújtott már az első felvonásbeli szólójelenetében, majd a záróképben is. Tom (ezúttal: „Sóvár Tom”) alakítója, Pál Botond ragyogóan hozta hatalmas és nehéz szerepét, hitelesen érzékeltetve a jellem tragikus kettősségét. Külön dicséret illeti világos és kifejező szövegmondását. A kísértő félelmetes és hipnotikus erejű alakját igen erőteljesen formálta meg az énekes Nick, Endrész Ferenc. Két alteregójának, a színész Krausz Gergőnek és a táncos Jenei Mártonnak pedig sikerült valamiképpen egy személyként ábrázolnia ezt a nem éppen szent háromságot.

A többi szereplő közül kiemelkedett a madámot („Madám Lúd”) alakító Miksch Adrienn pazar énekesi és komikai teljesítménye. Ámor Zsazsa (eredetileg: Baba Turk; a magyar névnek kevés köze van az angolhoz, de zseniális) szerepében Bakos Kornélia hangját, éneklését élmény volt hallani; (a többiekéhez képest) kissé merev mozgása bizonyára a szerep jellegéből is fakadt. A Don Giovanni Kormányzójának megfelelő Hűszív Papa szerepében Cseh Antal, kikiáltóként pedig Szemenyei János is hozzájárult az előadás magas zenei színvonalához.

Az ilyenképpen Gesamtkunstwerk-ként működő előadás látványos természete szinte elvonta a néző figyelmét attól, hogy Hollerung Gábor milyen magától értetődő magabiztossággal diktálta az előadás ritmusát, inspirálta az összes résztvevőt, végső soron végigkalauzolta a nézőt-hallgatót a komikum, az emelkedettség és a tragikum kanyargó ösvényein.

Együttese: a Budafoki Dohnányi Zenekar és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság egyaránt nagyfokú koncentrációval és precizitással látták el feladatukat, a kórushoz csatlakozó Nyíregyházi Cantemus Vegyeskarral (karigazgató: Szabó Soma) együtt. Az ARLtistic Dance Company tagjai pedig kiokoskodó kedvvel, energiával és virtuozitással táncolták végig az előadást.

Az egyszerű, de igen funkcionális díszletet a rendező, Árva Nóra, a látványos jelmezeket Rákay Tamás, a bábokat Nagyvárad Szandra tervezte. Az előadás dramaturgia és a szövegkönyv magyar fordítója Turcsányi Ildikó volt.

Csak sajnálhatjuk, hogy ezt a hatalmas előkészületeket igénylő előadást csak egyszer láthatta a közönség.

✍ Kovács Ilona

A zene emberi arca – hangjegyek mögötti történetek

A zenei anekdota hálás műfaj. Rövidsége ellenére – vagy éppen amiatt – olyan sűrítettségre képes, amelyhez a hosszabb elbeszélések ritkán jutnak el.

A zeneszerzők és előadóművészek alakja különösen alkalmas erre a formára: ismertségük révén eleve kialakul bennünk valamiféle hozzájuk kötődő személyes viszony, az anekdota pedig ezt az illúziót erősíti meg, miközben látszólag bepillantást enged a „színpalak mögé”.

A műfajnak Magyarországon is komoly hagyománya van. A két világháború közötti időszakról kezdve,¹ majd különösen az 1950–60-as évektől számos olyan kötet jelent meg, amely zenészekről szóló rövid történetekkel, visszaemlékezésekkel, epizódokkal próbálta közelebb hozni a komolyzenét az olvasókhöz. Ezek a könyvek – eltérő színvonalon ugyan – közös célt követtek: a zenetörténetet nem kizárólag esztétikai vagy tudományos, hanem emberi nézőpontból is láthatóvá tenni. Többnyire rövid történeteket olvashatunk e könyvekben, melyek muzsikuskokról szólnak, vagy muzsikuskok szólnak meg bennük. Nem is gondolnánk, mi minden fér bele egy ilyen rövid anekdotába. Ahogy Fodor Gyula rámutatott a *Zenélő óra* előszavában: „Gyakran egy egész ember. Néha egy nagy probléma. Néhány mondatba. Magukba tudnak zárni nagy szellemeket, hasonlatosan az ezeregyéjszakai palackhoz. Balladaszerű a legtöbb. Tömör; csak a lényegre tartalmazza, de ki is fejezi. Hatásosan. Gyakran hosszú értekezéseknél hatásosabban. Pillanatokat rögzítenek meg ezek a történetek, de vannak pillanatok, amelyek tartalmasabbak évek soránál. Megbízhatóak-e? Túlnyomórésztben, de az elbeszélő elsősorban nem a pontosságra törekedett. Nem történeti hűsége, hanem művészi hűsége”.² Remek összefoglalása a műfajnak. A zenetörténet ilyen jellegű, félúton az *oral history* és az irodalmi karikatúra között elhelyezkedő elbeszélései nem pusztán szórakoztatni akarnak, hanem sajátos emberi közelséget ígérnek – még akkor is, ha ennek az ára gyakran a pontosság feladása. Ilyen esetekben mondhatjuk, hogy „*se non è vero, è ben trovato*” [ha nem is igaz, jól van kitalálva]. A 2. világháború után a Zeneműkiadó több ilyen jellegű könyvet is megjelentetett. Zenésztörténeteket olvashatunk többek között Németh Amadé *Ze-*

nei kaleidoszkóp,³ Kun Imre *Harminc év művészek között. Egy hangversenyrendező naplója*⁴ és a *Muzsikus-anekdoták* című kötetben.⁵ Az utóbbi évekből idesorolhatók Bősze Ádám könyvei⁶ és Körner Tamás *Egy hályogkovács emlékei* című kiadványa.⁷ Norman Lebrecht a közelmúltban megjelent *A komolyzene anekdotakincse* című kötete ebbe a sorba illeszkedik, mely markánsan képviseli az angol-szász zenei publicisztika sajátos hangütését is.

Lebrecht könyve nem teljesen új munka, hanem egy korábbi válogatás rövidített, magyarul most megjelent változata.⁸ Ez nem baj: az anekdota – jellegéből fakadóan – nem aktualitásfüggő. Természetesnek tűnik számolni azzal, hogy az elmúlt évtizedek során nemcsak a zenéről való gondolkodás módja változott meg, hanem az olvasók befogadói horizontja is átrendeződött. Ami egykor frissnek, játékosnak vagy akár provokatívnek hatott, ma könnyen keltheti a leegyszerűsítés vagy a felszínesség benyomását, különösen akkor, ha a szellemesség igénye nincs összhangban az adott alkotói pálya jelentőségével. A bevezető tanúsága szerint a szerző maga is tisztában volt az anekdotikus megközelítés kényes voltával: hangsúlyozza, hogy nem szenzációhajhász céllal írt, és nem kívánt a magánéletbe illetéktelenül betekinteni. Ez az önmeghatározás azonban nem minden esetben tükröződik maradéktalanul az egyes fejezetek hangvételében. Noha a könyv kétségtelenül nem botrányokra épít, a történetek kiválasztása és értelmezése gyakran a gyengeségek, furcsaságok és rögeszmék irányába tolja el a hangsúlyt. Ez önmagában nem problematikus, ám a mértéktartás hiánya időnként aránytalan ábrázoláshoz vezet.

A kötet szerkezete áttekinthető és olvasóbarát. A szereplők születési sorrendben követik egymást. Minden név-

1 Például a *Zenélő óra*. Történetek zenéről és zenészekről. Összeállította: Fodor Gyula (Budapest: Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Rt. kiadása, 1941)

2 Fodor Gyula: i. m., 7.

3 Németh Amadé: *Zenei kaleidoszkóp*. (Budapest: Zeneműkiadó Vállalat, 1959)

4 Kun Imre: *Harminc év művészek között. Egy hangversenyrendező naplója*. (Budapest: Zeneműkiadó Vállalat, 1960)

5 *Muzsikus-anekdoták*. Márkus János válogatása (Budapest: Rózsavölgyi és Társa, 2009)

6 Bősze Ádám: *Nagy zenészek, nagy szerelmek*. (Budapest: Libri Könyvkiadó, 2023), uő: *Muzikális bestiák. Rémes könyv a zenéről*. (Budapest: Libri Könyvkiadó, 2024), uő: *Mozart bikiniben – Zeneszerzők viselt dolgairól*. (Budapest: Libri Könyvkiadó, 2025), Az első kettőről már olvashatott recenziót a tisztelt Olvasó a *Zenekar* hasábjain – Nagy zenészek: *Zenekar* 2024/5, 43–44; Rémes könyv: *Zenekar* XXXII/2 2025/2, 60–61.

7 Körner Tamás: *Egy hályogkovács emlékei*. (Budapest: Arktisz KKT, 2022)

8 Az eredeti: *The Book of Musical Anecdotes*. (New York: Free Press, 1985)

hez tömör jellemzés és egy vagy több epizód társul. Ez a megoldás kifejezetten a szakaszos, alkalmi olvasást segíti: a könyv bármely ponton felnyitható, nem kíván lineáris haladást. Az egyes történetek terjedelme és tónusa eltérő: találunk köztük derűs emlékképet, maró iróniát, sőt kifejezetten éles hangú jellemzést is. Lebrecht szemmel láthatóan élvezi ezt a pozíciót, és nem is leplezi, hogy számára a narratívák szórakoztató ereje legalább olyan fontos, mint azok dokumentarista megbízhatósága.

Mindez nem jelenti azt, hogy a könyv ne rendelkezne kézzelfogható értékekkel. Az anekdoták egy olyan zenei közegbe engednek bepillantást, ahol a személyes viszonyok, a versengés, a rajongás és a gúny egyaránt alakította a mindennapokat. Az olvasó időbeli távlatból szemlélhet olyan korszakokat, amikor a zenei élet erőteljesen közösségi térként működött, és az információ lassabban, személyes érintkezések, levelezések és közvetett értesülések révén jutott el egyik szereplőtől a másikig. Ez a nézőpont ma különösen tanulságos, hiszen markáns ellentétben áll a digitális jelen tapasztalatával.

Normann Lebrecht (1948) nem zenész és nem zenetörténész, hanem zenei újságíró. Írásai gyakran megosztók: sokan szenzációhajásznak és pontatlannak tartják őket, mások viszont kifejezetten szórakoztatónak. A hagyományos koncert- és lemezkritikák helyett inkább a klasszikus zenei élet szereplőire és intézményeire összpontosít. Pályafutása során vezető brit lapoknál dolgozott (*The Daily Telegraph*, *London Evening Standard*), rádiós műsorokat vezetett a BBC-n, és eddig tizenkét, zenével foglalkozó könyvet publikált. Mivel alapos zenei tanulmányokat nem folytatott, ez lehet a magyarázata annak, hogy könyvében a tolerálhatónál több tévedés is előfordul. Csak néhányat emelek ki ezek közül: Teljesen tévesek Händel Londonból szülőföldjére tett látogatásainak időpontjai, ráadásul a megfogalmazás is pongyola, pontos évet sem ad, a másodiknál pedig „1730 és 1740 között”-re teszi a dátumot. (33. oldal). A Messiás ősbemutatója nem Londonban, hanem Dublinban volt, és a legenda szerint nem egy emberként állt fel a közönség, hanem először a király és őt követték az alattvalók (40.). Haydn Moržin grófot nem Bécsben szolgálta, hanem Lukavec-ben (47.), és Franz Schubert nem 1828. november 28-án halt meg, hanem november 19-én (113.). Kétségtől nagyszerű zongoraművész volt Anton Rubinstein (1829–1894), de rendkívül szubjektív azt állítani, hogy „Liszt után a XIX. század elismerten legnagyobb zongoraművésze (147.). Lehet azt egyáltalán mérni, ki volt

a legnagyobb? Helyesebb lett volna a 19. század egyik legnagyobb zongoraművészeinek nevezni. Tovább is van, mondjam még?

Olykor a szép, gördülékeny fordításban is találunk kisebb hibákat. A *piano recital* nem zongoraszavalat, hanem a zongoraest angol megfelelője (140. oldal). Az „egy fiatal zongorista” helyett kétségtelenül elegánsabb lett volna az „egy fiatal zongoraművész” kifejezés (143.).

A *komolyzene anekdotakincse* című könyv tehát egyáltalán nem tudományos munka. Értéke nem az egyes történetek pontosságában, hanem az általuk kirajzolt összképben rejlik. Az olvasón múlik, mennyire tudja ezt a könyvet a helyén kezelni: könnyed, szórakoztató olvasmányként, amely alkalmas arra, hogy felvillantsa a zenetörténet emberi arcát, azonban nem helyettesíti az alaposabb forrásokat. Ha ezzel a tudatossággal közelítünk hozzá, Lebrecht kötete valóban élvezetes olvasmány lehet – még akkor is, ha időnként fenntartással kell fogadnunk a benne foglalt állításokat.

Normann Lebrecht: A komolyzene anekdotakincse

(Budapest: Európa Könyvkiadó, 2004) | 350 oldal. | Fordította: Szilágyi Mihály. | ISBN 978 963 504 617 1.

Kovács Ilona

Shakespeare minden időkre

Gondolatok Pikli Natália könyvéről

Mit keres a csizma az asztalon – vagy másképpen fogalmazva: mit keres egy Shakespeare-drámák értelmezésére és kulturális utóéletére koncentráló kötet egy zenei szaklap könyvrecenziói között?

William Shakespeare (1564–1616) életműve a nyugati kultúra egyik legnagyobb teljesítménye. Drámái és költeményei azonban nem pusztán irodalmi remekművek: megszületésük óta folyamatosan és rendkívüli intenzitással hatnak más művészeti ágakra, köztük a zenére. Shakespeare nem csupán „irodalmi szerző”, hanem olyan kulturális katalizátor, akinek művei újra és újra aktiválódnak különböző történeti és esztétikai kontextusokban.

E hatás mértéke szinte beláthatatlan. Az 1991-ben megjelent, máig alapvető *A Shakespeare Music Catalogue* öt kötete¹ több mint húszezer (!) olyan zenés alkotást sorol fel, amelyek valamilyen módon Shakespeare műveihez kapcsolódnak. Azóta nem született hasonló léptékű összegzés – minden bizonnyal nem kis részben azért, mert az elmúlt évtizedekben a szám tovább növekedett, s a felhasználások formái még sokszínűbbé váltak.²

1. táblázat, **Különböző zenei adaptációk William Shakespeare Szentivánéji álom című színművének nyomán (válogatás)**

Műfaj	Keletkezési év	Szerző/ a mű címe
masque	1692	Henry Purcell: <i>The Fairy-Queen</i>
operaparódia ³	1716	Richard Leveridge: <i>The Comick Masque of Pyramus and Thisbe</i>
	1745	John Frederick Lampe: <i>Pyramus and Thisbe</i>
nyitány/kísérőzene ⁴	1826/1843	Felix Mendelssohn-Bartholdy: <i>Szentivánéji álom</i>
prelűd (zongorára)	1909–1910	Claude Debussy: <i>La danse de Puck</i> (Prelűdök, I. kötet, no. 11)
opéra-féerie	1945	Marcel Delannoy: <i>Puck</i>
kórusmű	1951	Ralph Vaughan Williams: <i>Three Shakespeare Songs</i> (szöveg: no. 1 és no. 2 – Vihar, no. 3 – Szentivánéji álom)
opera	1960	Benjamin Britten: <i>A Midsummer Night's Dream</i>
szimfónia	1992–1993	Hans Werner Henze: <i>8. szimfónia</i> (három tétel)
show	1999	Diane Pauls–Randy Weiner: <i>The Donkey Show: A Midsummer Night's Disco</i>
balettzene	2000	Elvis Costello: <i>Il Sogno</i>
pasticcio	2011	George Frideric Händel, Antonio Vivaldi, Jean-Philippe Rameau zenéi nyomán összeállította: Julian Crouch and Phelim McDermott: <i>The Enchanted Island</i>
musical	2012	Howard Goodall–Charles Hart: <i>The Dreaming</i>

1 Bryan Niel Shirley Gooch, David Thatcher (eds.), *A Shakespeare Music Catalogue I–V* (Oxford: Clarendon Press, 1991).

2 Az 1. táblázat utolsó öt darabja is már a katalógus lezárása után keletkezett.

3 A két felsorolt operaparódia egyikében sem szerepel Puck. Mind Leveridge, mind Lampe alkotása a korabeli londoni operajátzás szatírája, melyhez mindkét zeneszerző a Szentivánéji álom mesteremberei által előadott Pyramus és Thisbe-történetet használta fel.

4 Mendelssohn először 1826-ban nyitányt komponált Shakespeare Szentivánéji álom című színdarabjának inspirációjára, majd 1843-ban a teljes vígjátékhoz kísérőzenét írt, amiben nem egyszerűen csak újra használta az ifjúkori nyitányt, hanem a későbbi mű zenei anyagát is jelentős mértékben erre alapozta.

Mivel a Mendelssohn-összkiadás szerkesztői nem akarták figyelmen kívül hagyni e sajátos műfaji kettőséget (ugyanaz a mű önálló koncertnyitány és a kísérőzene nyitánya is egyben), úgy döntöttek, hogy az összkiadásban kétszer szerepeljen: koncertnyitányként (op. 21) az I/8. kötetben: *Leipziger Ausgabe der Werke von Felix Mendelssohn Bartholdy, Serie I, Bühnenwerke, Bd. 8, hrsg. von Christian Martin Schmidt, Musik zu Ein Sommernachtstraum von Shakespeare* (Wiesbaden, Leipzig, Paris: Breitkopf & Härtel, 2006); és a kísérőzene nyitányaként (op. 61) az V/8. kötetben: *Leipziger Ausgabe der Werke von Felix Mendelssohn Bartholdy, Serie V, Bühnenwerke, Bd. 8, hrsg. von Christian Martin Schmidt, Musik zu Ein Sommernachtstraum von Shakespeare* (Wiesbaden, Leipzig, Paris: Breitkopf & Härtel, 2000), XXI.

Vegyük példának egy közismert komédiát, a *Szentivánéji álmot* című vígjátékot. A darab Shakespeare életművének egyik legnépszerűbb alkotása, s népszerűségét nemcsak a több szálon futó cselekménynek, a tündérvilág és az athéni mesteremberek kettősségének, hanem a történet motorjaként működő csintalan manónak, Pucknak is köszönheti. Éppen e sokrétegűség és stiláris nyitottság teszi a *Szentivánéji-t* az életmű egyik legtermékenyebb adaptációs alapanyagává, különösen a zeneművészet számára (1. táblázat).

Bizonyos zenés adaptációk formai és stiláris hasonlóságai azt eredményezik, hogy a besorolás elkerülhetetlen szubjektivitása miatt nem határozható meg egyértelműen, hány alkotás készült a *Szentivánéji álmot* nyomán egy-egy műfaji kategórián belül. A nehézség elsősorban abból fakad, hogy e művek jellege sok esetben átmeneti vagy többféleképpen értelmezhető. Például ezért nem állapítható meg, hogy hány opera (vagy az opera műfajához közelálló alkotás) tartozik a Shakespeare-komédia közvetlen zenei recepciójához. A pontos műfajmeghatározás hiányának problematikájára mutat rá Mathias Lehn operalistája. Ez még csak egy műfaj és egy konkrét mű – csupán a problematikára rámutatva.

A táblázatban említett példákon kívül még nagyon sok zeneszerző fordult Shakespeare-hez ihletőforrásért.⁶ A legismertebbekből egy válogatás: Operák: Giuseppe Verdi – *Macbeth* (1847/1865), *Otello* (1887), *Falstaff* (1893), Charles Gounod – *Roméo et Juliette* (1867), Ambroise Thomas – *Hamlet* (1868), Benjamin Britten – *A Midsummer Night's Dream* (1960); Zenekari művek: Pjotr Csajkovszkij *Romeo és Júlia* – nyitányfantázia (1869), *A vihar* (*The Tempest*) – szimfonikus fantázia (1873), *Hamlet* – nyitányfantázia (1888), Hector Berlioz *Roméo et Juliette* – drámai szimfónia (1839), Jean Sibelius *The Tempest* – kísérőzene (1926); Balettek: Szergej Prokofjev – *Romeo és Júlia* (1935–36); Vokális művek: Ralph Vaughan Williams – *Three Shakespeare Songs* (1925), Roger Quilter – Shakespeare-dalok (pl. *Come away, death, O Mistress Mine*), Erich Wolfgang Korngold – *Much Ado About Nothing* – kísérőzene (1918), Aribert Reimann – *Lear* (opera, 1978), Thomas Adès – *The Tempest* (opera, 2004).

Bár magyarul is már könyvtárnyi a Shakespeare-irodalom,⁷ Pikli Natália *Shakespeare minden időkre* című kötete hiánypótló vállalkozás a hazai Shakespeare-recepcióban. A szerző egyik legnagyobb erényének azt tartjuk, hogy Shakespeare-t nem pusztán irodalomtörténeti klasszikusként kezeli, hanem olyan élő kulturális jelenséggént, akinek művei különböző történeti korszakokban, eltérő

társadalmi és művészeti kontextusokban újra és újra aktuálissá válnak. A könyv világos szerkezete, gazdag példatára és a nemzetközi szakirodalomba ágyazott szemlélete egyszerre teszi alkalmassá oktatásra és szélesebb érdeklődő közönség megszólítására. Pikli Natália *Shakespeare minden időkre* című könyve nem pusztán felsorolja az elemzett Shakespeare-műveket, hanem értelmezési keretet kínál a rendkívül összetett recepciótörténethez. A szerző Shakespeare-t nem lezárt klasszikusként, hanem folyamatosan újraértelmeződő kulturális jelenséggént mutatja be.

A kötet értékét annak interdiszciplináris nyitottsága emeli: bár Pikli Natália elsősorban irodalom- és színház-történeti perspektívából közelít, elemzései következetesen reflektálnak Shakespeare zenés, filmes és populáris kulturális adaptációira is. Ebből a nézőpontból már egyáltalán nem tűnik idegennek, hogy a könyv egy zenei szaklap hasábjain kapjon helyet. Éppen ez a tág horizont az, amely a könyvet különösen értékesé teszi más művészeti területek – így a zenetudomány és az előadóművészet – művelői számára, és indokolja, hogy a kötet ne csupán irodalmi, hanem összművészeti összefüggésben is hasznos olvasmányunk legyen.

Pikli Natália: Shakespeare minden időkre

Budapest: Európa Könyvkiadó, (2025) | 404 oldal.

| ISBN 978 615 106 034 6

5 Mathias Lehn, *Le Personnage de Puck. Du modèle shakespearean à l'opera contemporain* (Britten, Vreuls, Delannoy, Gerber), (Paris: Publibook, 2012), 23–32.

6 E tekintetben is érdekes olvasmány Phyllis Hartnoll (ed.), *Shakespeare in Music* (London: Macmillan & Co. Ltd., 1964) kötete.

7 Alapműnek számít Géher István, *Shakespeare-olvasókönyv. Tükörképünk 37 darabban* (Budapest: Cserépfalvi–Szépirodalmi, 1991).

MAGYARORSZÁGI HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

8000 Székesfehérvár
Szabadságarcos út 59.
+36 30 217-3411
Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92
Email: ruff.tamas@arso.hu • www.arso.hu

Budafoki Dohnányi Ernő

Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

1225 Budapest, Nagytétényi út 280.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság:
1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Tel.: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Budapesti Filharmoniai

Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
www.bpo.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.

Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar

Magyar Élzene

Nonprofit Kft.

Levélcím: 1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem: 1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: +36 70 652-5591
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus

Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Művészeti Együttese (MRME)

Szimfonikus Zenekar,
Énekkar és Gyermekkórus
Dohnányi Ernő Zenei Központ
1066 Budapest Jókai utca 4.
E-mail: kommunikacio@mrme.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1097 Budapest, Péceli utca 2.
Tel.: +36 20 487-1021
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar

Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1033 Budapest, Laktanya u. 35.
(I. em., 2-es kapucsengő).
Tel.: (+36-1) 373-0228 • (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hum • utazenehez.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu/hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szent István Filharmonikusok

Non-profit Kft.

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu
www.sztif.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér
Tel.: +36 20 926-0424
E-mail: szolnokiszimfonikusok@gmail.com
www.szolnokiszimfonikusok.hu

REGIONÁLIS/ FÉLHIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Tel.: +36 20 4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
www.bekesszimf.hu

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar

Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com
www.dszz.hu

Egri Szimfonikus Zenekar

Kulturális Egyesület

Eger 3300 Knéich K. u. 8.
Tel.: +36 20 964-1518
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté
egriszimfonikusok.hu

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levélcím: Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
E-mail: titkarsag@gso.hu
Művészeti vezető: Rácz Márton
www.gso.hu

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar

Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Tel.: +36 20 3230-001
E-mail: kszztitkar@gmail.com jacintfol-
di@gmail.com
hirosagora.hu

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.

9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar

Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
Tel.: +36 30 9656-453
E-mail: szabolcsiszimf@gmail.com

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levélcím: TatabányaArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Tel.: +36 30 692-6489
E-mail: gezaroman@t-online.hu

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének lapja,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram (NKA) valamint az Előadóművészi Jogvédő Iroda (EJI) támogatásával.

A szerkesztőség levelezési címe: **Zenekar Művészeti Bt.**

1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6. | E-mail: info@zenekarujsg.hu | www.zene-kar.hu

Felelős kiadó és szerkesztő: **Popa Péter**

Tervezőszerkesztő: Komenda Krisztina

Nyomás: EPC nyomda ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles
választékkal várjuk
vásárlóinkat 2026-ban is!

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

Telefon: +36 1 210-2790, +36 30 488-6622

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9⁰⁰ - 17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S **Bach** Bags Berg Larsen BG Blackburn **Buffet Crampon** B&S Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois **D'Addario** Denis Wick Dotzauer E. Schmid Edwards Francois Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King König & Meyer **Kromat** Leblanc Lorée Ludwig Majestic **Manhasset** Marca Marigaux Melton **Muramatsu** Musser Neotech P. Mauriat **Paiste** Pearl Powell Rigotti **Sankyo** Schagerl Schneider Schreiber Seiko **Selmer Silverstein** Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James **Vandoren Wilde + Spieth** Wittner **Yamaha** Yanagisawa Zoom